

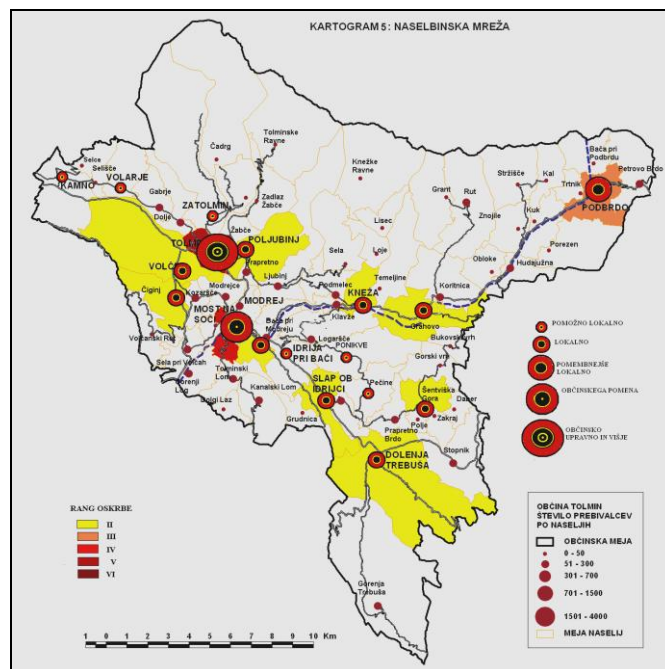
*KODA d.o.o. Svetovalni inženiring
ekonomske, organizacijske in pravne storitve,
organizacija gradnje kompletnih gospodarskih objektov
tel.: 05 36 63 668, fax: 36 62 028, Goriška ul. 25, Kidričeva ul.35, Ajdovščina.
E-pošta; koda.peter@siol.net*

Naročnik : Občina Tolmin

STROKOVNE PODLAGE: I in II faza

ANALIZA RAZVOJNIH MOŽNOSTI DEMOGRAFIJA, NASELBINSKA MREŽA IN GOSPODARSTVO

NALOGA: STRATEGIJA RAZVOJA OBČINE
TOLMIN

Ajdovščina ; Avgust 2011

Pripravili :

Peter VELIKONJA, univ.dipl.ek
Mag. Anuška RADIKON , u.dipl.ek
Teo VELIKONJA abs.ek.

prokurist :

Peter VELIKONJA,u. dipl. ek. in pr.

Kazalo vsebine	Stran
I. UVOD	1
II. DEMOGRAFSKO-SOCIALNI OKVIRJI RAZVOJA OBČINE TOLMIN	3
1. Velikost občine in prebivalstvena gostota na km ²	3
1.1. Prebivalstvena gibanja	4
1.2. Stopnja urbanizacije	8
2. Starostna struktura	9
2.1. Naravni in selitveni prirast	12
3. Delovni kontingent	16
3.1. Izobrazbena sestava prebivalstva	18
4. Projekcije razvoja prebivalstva	20
III. KAZALNIKI ZAPOSLOTIVNIH MOŽNOSTI	23
1. Uvod	23
2. Zaposlenost, število in struktura delovnih mest	23
3. Prostorska razporeditev delovnih mest	28
IV. KAZALNIKI STANOVANJSKEGA GOSPODARSTVA	34
1. Število stanovanj in gospodinjstev	34
2. Starost stanovanj	35
3. Število m ² na stanovanje	36
4. Število sob na stanovanje	37
5. Intenzivnost stanovanjske gradnje	38
V. POSELITEV, NASELBINSKO OMREŽJE TER CENTRALNE FUNKCIJE	42
1. Centralna naselja	42
2. Gravitacijska območja lokalnih in območnih središč	44
VI. ALTERNATIVNE MOŽNOSTI URBANIZACIJE IN DEFINIRANJE MODELA POSELITVE	48
1. Teoretične možnosti oblikovanja omrežja centralnih naselij	48

VII. EKONOMSKE OSNOVE RAZVOJA	50
1. Ocena kupne moči	50
2. Analiza gospodarskih gibanj v občini, poslovni izidi gospodarskih družb	52
3. Analiza finančnih rezultatov poslovanja gospodarskih družb in gospodarskih dejavnosti v odnosu na druge občine	53
4. Analiza finančnih rezultatov po posameznih dejavnostih in gospodarskih družbah	57
5. Korelacijska analiza	66
6. Zaposlitvena bilanca	1
7. Dnevne migracije	2
7.1. Dnevne delovne migracije	2
7.2. Nakupne migracije	10
8. Omejitve in pogoji ekonomskega razvoja občine Tolmin	14
VIRI IN LITERATURA:	18
PRILOGE:	18

I. UVOD

Strokovne podlage, analiza razvojnih možnosti z modelom naselbinske mreže, s ciljnimi projekcijami razvoja prebivalstva in gospodarstva ter z izračuni potrebnih površin za urbanizacijo (v širšem pomenu), predstavljajo plansko jedro za izdelavo strategije razvoja občine Tolmin.

Strokovne podlage na osnovi izbranih ciljnih projekcij nudijo nepogrešljive podatke o potrebnih površinah za stanovanja, delovna mesta, centralne dejavnosti, turizem, šport in rekreacijo po posameznih naseljih.

Na osnovi teh vhodnih podatkov je možno preiti v jedro planiranja strategije razvoja, tako prostorskega kot gospodarsko socialnega (pri gospodarsko socialnem delu k izboru ključnih strateških projektov in prostorskem delu k lociranju številčno izraženih razvojnih potreb v prostor. Osnovno lociranje omogoča analizo možnih negativnih vplivov in posledic na okolje, naravno in kulturno dediščino, naravne vire in izbor optimalne variante organizacije dejavnosti v prostoru ter namenske rabe zemljišč. Le-ta mora omogočati stabilen prebivalstveni in gospodarski razvoj, ob sočasnem varovanju okolja, torej bivanju v zdravem in prijetnem okolju.

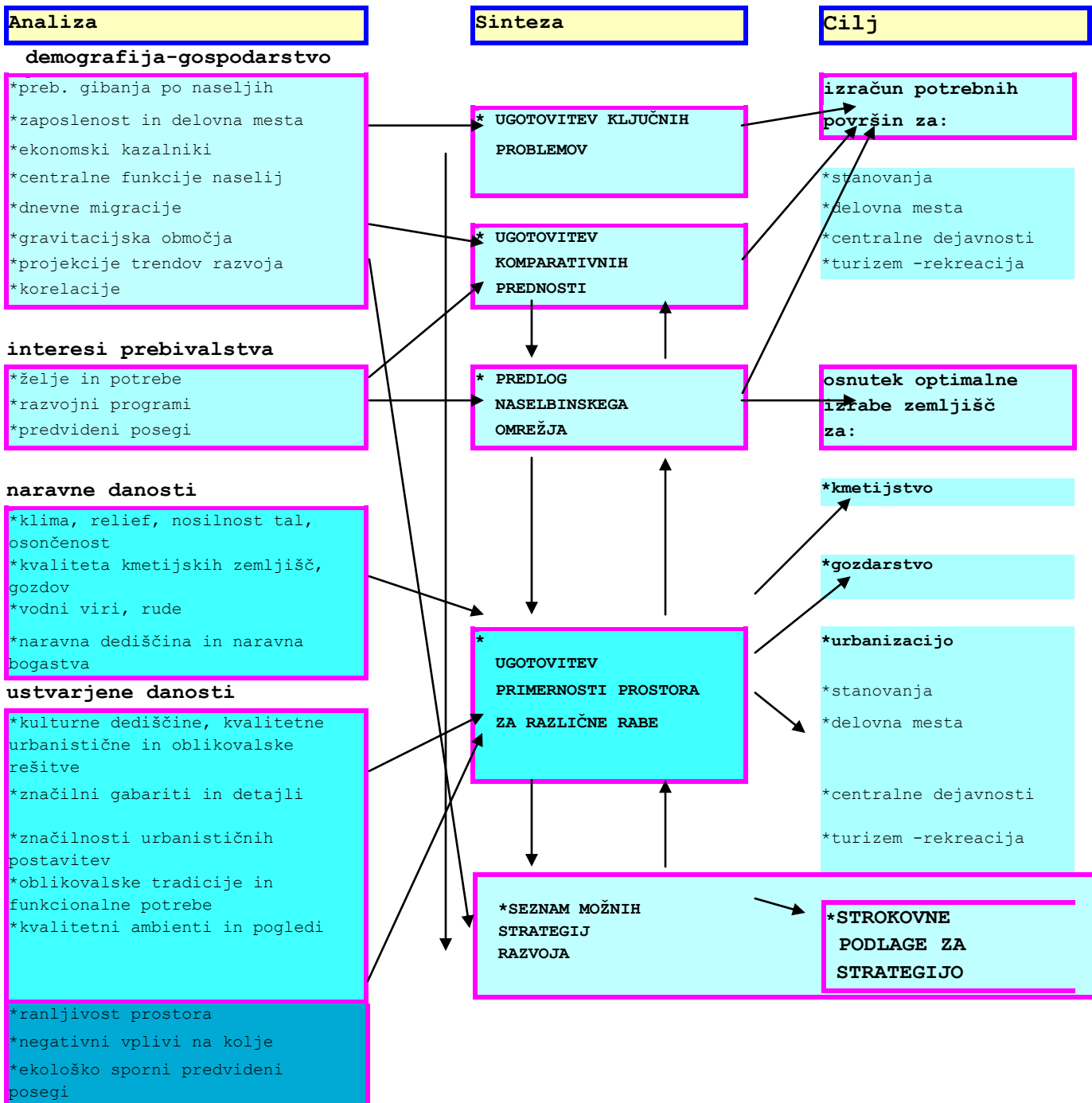
Vsi podatki so konkretizirani na nivo naselij, saj le-tako lahko dovolj dobro spoznamo medsebojne odnose med naselji in mikro-geografskimi območji, ugotovimo ključne razvojne in prostorske probleme ter razvojne možnosti za posamezna naselja in območja.

Jedro povezovalnega dela med cilji razvoja prebivalstva in gospodarskimi razvojnimi cilji predstavlja ravno naselbinska mreža z izračuni potrebnih površin za urbanizacijo, ki v soočenju s primernostjo površin za urbanizacijo in ekološko ogroženostjo prostora daje povratno informacijo o realnih možnostih in omejitvah prostora za gospodarski razvoj. Obenem dobimo informacijo o naravnih resursih, ki lahko pospešijo ali omejijo gospodarski in socialni razvoj.

Soočenje s sposobnostjo prostora zahteva korekcijo gospodarskih in prebivalstvenih ciljev ter njihovo usklajitev z omejitvami in priložnostmi, ki jih nudi prostor.

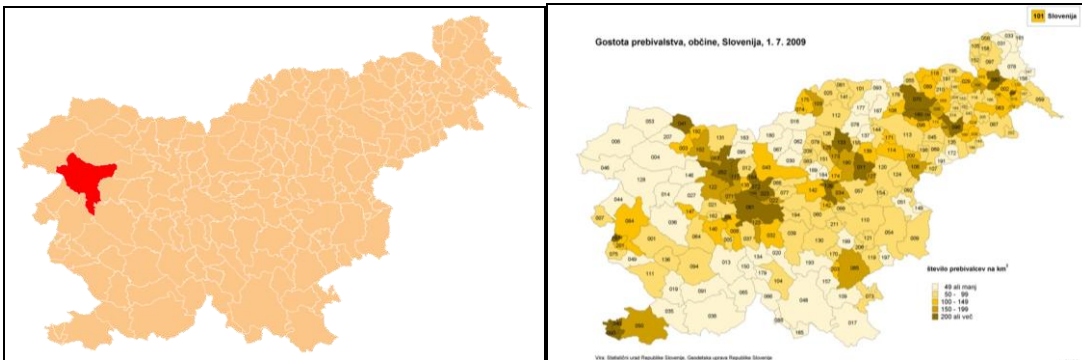
Z modelom lahko pristop k nalogi prikažemo takole:

II. DEMOGRAFSKO-SOCIALNI OKVIRJI RAZVOJA OBČINE TOLMIN

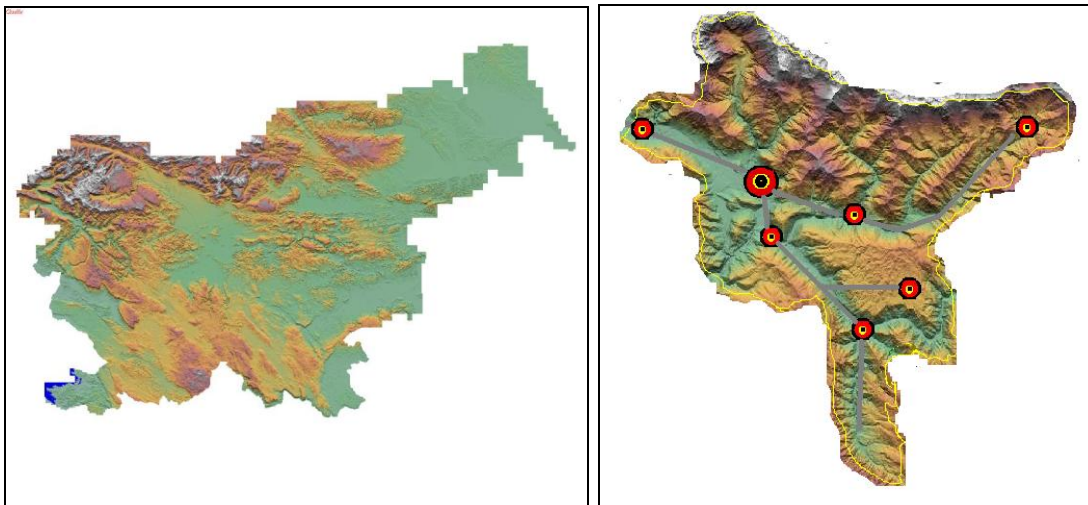
1. Velikost občine in prebivalstvena gostota na km²

Občina Tolmin je ena izmed 13-ih občin, ki sodijo v Goriško statistično regijo. Občina Tolmin zajema 72 naselji in po velikosti ozemlja sodi med večje občine, saj s 381,5 km² predstavlja 1,88% vsega ozemlja Slovenije, po številu prebivalcev in gostoto poseljenosti pa med srednje velike občine, saj je s 11.634 prebivalci leta 2011 predstavlja 0,57% vsega prebivalstva Slovenije. Posledično sodi občina med območja s podpovprečno naseljenostjo, saj je leta 2011 znašala gostota prebivalcev na km² 30,5 (indeks glede na Slovensko povprečje je znašal 30,8). Slovensko povprečje je v letu 2011 znašalo 101,1 prebivalcev na km².

Leži na skrajnem severozahodu Slovenije in je ena najbolj goratih občin, preprejena z ozkimi dolinami, ob rekah Bača; Soča in Idrijca.

Zahteven relief otežuje dostopnost, ki je pomemben razvojni dejavnik

1.1. Prebivalstvena gibanja

Iz tabele 1 je razvidna rast prebivalstva na območju občine Tolmin za zadnjih 140 let.

Iz tabel je razvidno, da je demografsko stanje občine Tolmin že zelo neugodno, zaskrbljujoče. Prebivalstvo je v celotnem opazovanem obdobju padalo. **Najmočnejši padec prebivalstva je občina Tolmin zabeležila v obdobju 1961-1971 (stopnja rasti prebivalstva je znašala -4,9%) in v zadnjem obdobju 2002-2011 (stopnja rasti prebivalstva je znašala -4,6%).**

V tabeli 1b vidimo, da je bila občina Tolmin po rasti prebivalstva med opazovanimi sosednjimi občinami v obdobju 1971-2011 na šestem mestu z indeksom 88, za občino Nova Gorica, ki je beležila rast prebivalstva (indeks 125), Železniki, katere število prebivalcev je stagniralo (indeks 123), Bohinj (indeks 105) ter Cerklje (indeks 95) in Idrija (indeks 93), ki sta ravno tako kot občina Tolmin beležili padec prebivalstva. Slabše gibanje prebivalstva od občine Tolmin so imele med opazovanimi sosednjimi občinami občina: Bovec (indeks 87), Kobarid (84) ter Kanal ob Soči (79), ki je beležila tudi najmočnejši padec prebivalstva tako v obdobju 1971-kot v obdobju 1991-2011

Za slovenske razmere ima občina zelo neugoden, že malo kritičen indeks staranja, ki je leta 2011 znašal kar 150,6. Indeks staranja v občini Tolmin je bil slabši tako od povprečja regije (129,1), kot tudi od povprečja države (116,5). V občini Tolmin je najbolj kritičen indeks staranja v mikro-regiji Baška Grapa (235,41), nato v mikro-regiji Šentviška Gora (149,21) in mikro-regiji Tolmin (136,05). Najboljši, toda še vedno zelo slab indeks staranja je beležila mikro-regija Trebuša (131,88). Če pa pogledamo indeks staranja po volilnih enotah v občini Tolmin, vidimo da je le-ta zelo kritičen v Volilni enoti 4 (216,15) in v Volilni enoti 1 (173,81). V Volilni enoti 3 (117,89) in v Volilni enoti 2 (107,01) pa je bil indeks staranja nižji od povprečja regije in v volilni enoti št. 2 celo nižji od povprečja države.

Proces negativnega gibanja prebivalstva v zadnjih letih izvira predvsem iz negativnega selitvenega prirasta med občinami v RS in iz negativnega naravnega prirasta. V odnosu na opazovane občine (tabeli 9), je imela občina Tolmin leta 2009 negativen skupni prirast prebivalstva na 1.000 prebivalcev in je zasedla četrto mesto med opazovanimi občinami, za občino Logatec, občino Ajdovščina in občino Idrija. Imela pa je ugodnejše gibanje prebivalstva od občin Kočevje in Kanal ob Soči. Med temi občinami sta leta 2009 imeli le dve občini pozitiven gibanje prebivalstva. In sicer občina Logatec, na prvem mestu, in Ajdovščina, na drugem. Občina Idrija, Tolmin,

Kočevje in Kanal ob Soči pa so imele leta 2009 negativne skupen prirast prebivalstva. Najslabši kazalce je imela občina Kanal ob Soči.

V tabeli 2 je prikazano gibanje prebivalstva nekaterih mest. Iz tabele izhaja, da je mesto Tolmin prebivalstveno rastlo med leti 1971 in 2011 (indeks 133). Rast je bila manjša od povprečja Slovenskih mest, saj je Tolmin zasedel peto mesto po intenzivnosti rasti prebivalstva med primerjanimi mest: Logatec (205), Krško (162), Ajdovščina (161) in Nova Gorica (137). V obdobju 1991–2011 pa je število prebivalcev mesta Tolmin padlo, (indeks 92). Na prvem mestu je bil Logatec (139), drugem Ajdovščina (109), tretjem Krško (100), četrtem Idrija (96) in petem Kočevje (94). Rast prebivalstva sta v obdobju 1991–2011 beležili le mesti Logatec in Ajdovščina, stagnacijo pa Krško. Vsa ostala opazovana mesta so prebivalstveno nazadovala. Največji padeč prebivalstva v obeh obdobjih 1991–2011 in 1971–2011 pa je med primerjanimi naselji izkazoval Kanal ob Soči (indeks 82).

Tabela 3: Razvrstitev naselij glede na tip prebivalstvene rasti oziroma nazadovanja.

Tip naselja	kazalniki
Ugodne razmere	
A. Demografsko močno razvijajoča naselja in območja	Močna rast prebivalstva, nižji delež starih preb, visok delež aktivnih, uveljavlja se urbanizacija.
B. Demografsko razvijajoča se naselja in območja	Zmerna rast prebivalstva, uveljavlja se deagrarizacija ali že začetki urbanizacije.
Še primerne razmere	
C. Demografsko stagnantna naselja in območja	Prebivalstvo stagnira, delež starih je zmeren, uveljavlja se deagrarizacija.
Neugodne razmere	
D. Demografsko relativno ogrožena naselja	Pretežno, vendar še zmerno nazadovanje prebivalstva, deloma še agrarna naselja.
Kritične razmere	
E. Demografsko absolutno ogrožena območja	Močno nazadovanje prebivalstva, velik delež starega in nizek delež mladega prebivalstva, pretežno agrarna naselja.

Pri razvrščanju naselij v občini nam pomaga še naslednja tabela 4.

Tabela 4: Opredelitev razvojnih tipov naselij.

razvoj prebivalstva	indeks rasti	delež mladih (v %)	delež stari (v %)	stopnja agrarizacije (v %)
---------------------	--------------	--------------------	-------------------	----------------------------

tip - ocena					
A	- 5	nad 115	nad 20	8 - 13	pod 2
B	- 4	105 - 115	16 - 20	14 - 17	3 - 5
C	- 3	95 - 105	11 - 15	18 - 23	7 - 10
D	- 2	60 - 89	6 - 10	24 - 29	11 - 15
E	- 1	pod 60	pod 5	nad 30	nad 15

* v vseh tabelah v nadaljevanju pomeni ocena 1 slab oz. nezadosten rezultat, ocena 5 pa odličen rezultat.

Po zgornjih opredelitvah so se posamezna analizirana območja in naselja v obdobju 1971 - 2011 razvrstila takole:

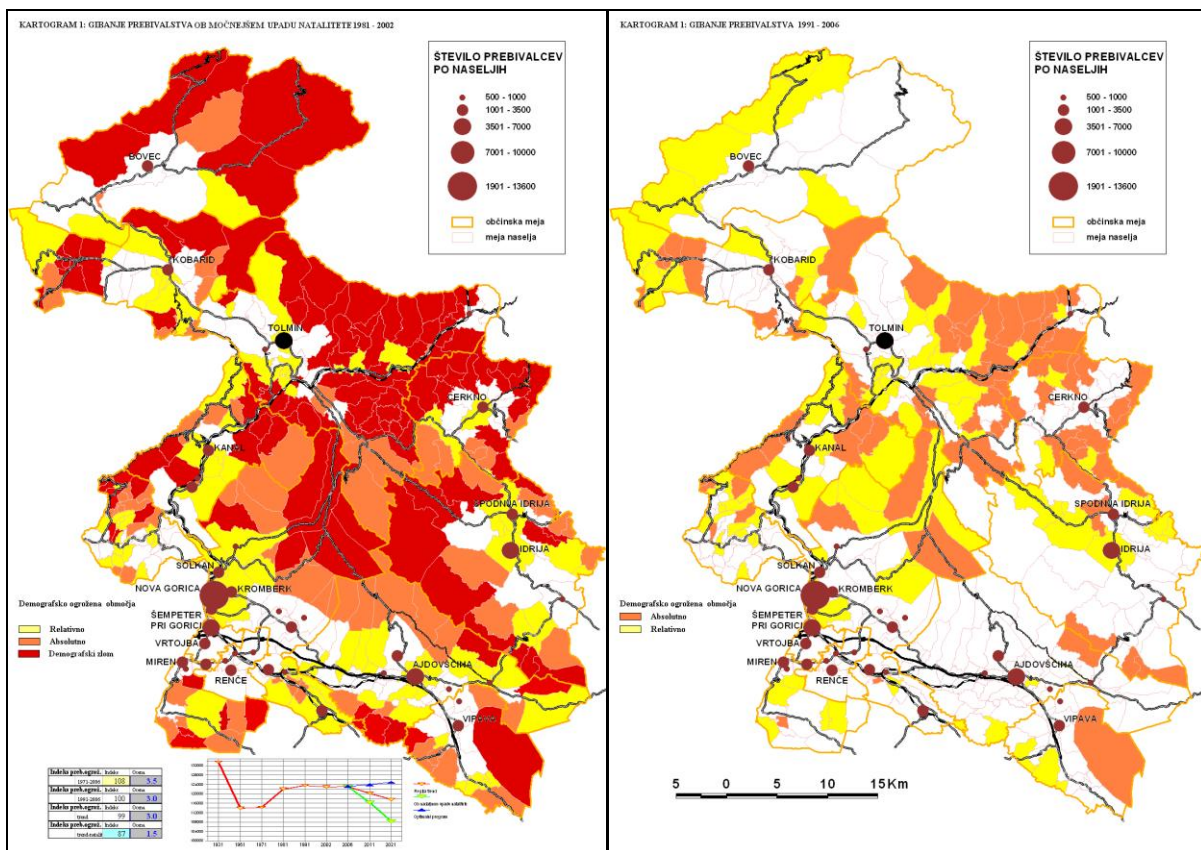
A-4.5 do 5	Modrej, Prapetno, Tolmin , Slap ob Idrijci , Zakraj (5 naselij); <i>Volilna enota 1</i>
B-3.5 do 4.4	Mikro-regija Tolmin , Most na Soči , Poljubinj , Volarje , Volče , Zatolmin , Žabče (6 naselij)
C-2.6 do 3.4	Petrovo Brdo, Gabrje (2 naselji); <i>Volilna enota 2</i>
D-1.6 do 2.5	Občina Tolmin , Mikro-regija Šentviška Gora , Kneža , Podbrdo , Čadrg, Čiginj, Dolje, Drobočnik, Idrija pri Bači , Kamno , Kozarišče, Ljubinj, Modrejce, Postaja , Sela pri Volčah, Dolenja Trebuša , Pečine, Prapetno Brdo, Roče (17 naselij); <i>Volilna enota 3</i>
E-1 do 1.5	Mikro-regija Baška Grapa , Mikro-regija Trebuša , Bača pri Modreju, Grahovo ob Bači , Grant, Hudajužna, Kal, Klavže, Kneške Ravne, Koritnica, Kuk, Lisec, Logaršče, Loje, Obloke, Podmelec, Porezen, Rut, Sela nad Podmelcem, Stržišče, Temljine, Trtnik, Znojile, Bača pri Modreju, Dolgi Laz, Gorenji Log, Grudnica, Kanalski Lom, Kozmerice, Selce, Selišče, Tolminske Ravne, Tolminski Lom, Volčanski Ruti, Zadlaz-Čadrg, Zadlaz-Žabče, Gorenja Trebuša, Stopnik, Bukovski Vrh, Daber, Gorski Vrh, Polje, Ponikve , Šentviška Gora (42 naselij); <i>Volilna enota 4</i>

Iz tabel in kartograma je razvidno, da se največ naselij uvršča med demografsko ogrožene, od teh celo tri oskrbna središča med naselja s kritičnimi razmerami (skupina E), ter da je le cca 15,2% naselij beležilo rast ter le cca 2,8% pa stagnacijo števila prebivalcev. Iz zgornjih podatkov vidimo, da je bilo naselij A (naselja z ugodnimi razmerami) le 6,9%, naselij B 8,3% med vsemi naselji, naselij C (še primerne razmere) 2,8%, naselij v skupini z neugodnimi razmerami (naselja D) 23,6% vseh naselij ter naselij s kritičnimi razmerami (skupina E) pa kar 58,4% vseh

naselij v občini Tolmin. Kot vidimo, je kar 82,0% naselij spadalo v skupini D in E, od teh pa kar 58,4% v najbolj kritično skupino E.

Najvišjo rast prebivalstva sta imeli naselji Modrej (185) ter Zakraj (179). Rast prebivalstva pa so beležila še naselja Prapetno (143), Tolmin (133), Slap ob Idrijci (129), Žabče (122), Poljubinj (120), Most na Soči (112), Zatoľmin (109) in Volče (108). Poleg naselja Lisec, ki v letu 2011 ni imelo prebivalcev, je bilo kritično praznjenje prebivalstva zaznati še v mnogih naseljih občine Tolmin, in sicer predvsem na območju mikro-regije Baška Grapa in mikro-regije Trebuša. Najslabši indeks je imelo naselje Kal (9), takoj za njim pa so bila naslednja naselja: Porezen (18), Sela nad Podmelcem (21), Bača pri Modreju (22), Grudnica (23), Volčanski Ruti (23), Znojile (24), Selce (27), Gorenja Trebuša (29), Grant (30), Dolgi Laz (32), Tolminske Ravne (34), Trtnik (34), Kneške Ravne (36), Rut (37) in Logaršče (38).

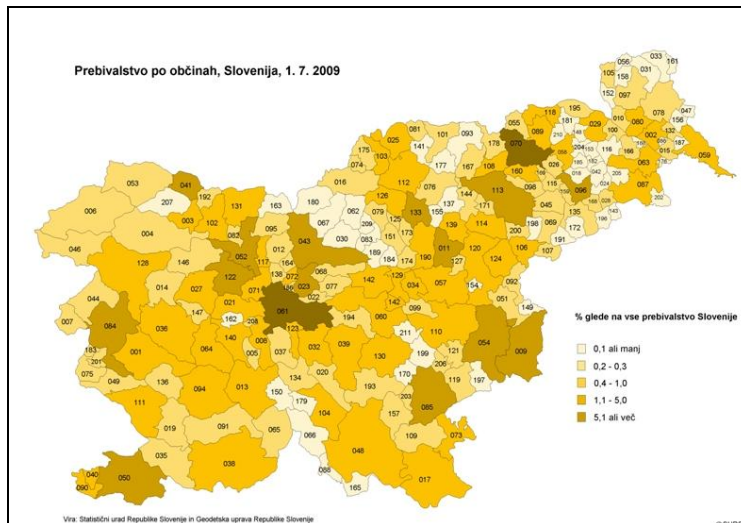

Kot vidimo, se koncentracija prebivalstva vrši le na območju mikro-regije Tolmin, ostala območja občine pa se praznijo. V občini Tolmin je med leti 1971 in 2011 namreč opaziti rahlo rast oz. stagnacijo prebivalstva le na območju mikro-regije Tolmin (indeks 103), medtem ko so ostale mikro-regije beležile padec prebivalstva. Mikro-regija Šentviška Gora z indeksom 79. Kritično praznjenje prebivalstva pa sta v obdobju 1971-2011 beležili v mikro-regiji Baška Grapa (indeks 63) in Trebuša (indeks 54). Iz tabele 1a

izhaja, da so v obdobju od leta 1991 do leta 2011, vse mikro-regije v občini in s tem tudi občina kot celota beležile upad prebivalstva. Najmanjši upad prebivalstva je imela mikro-regija Tolmin (indeks 95). Število prebivalcev občine Tolmin je na območju mikro-regije Baška Grapa, mikro-regije Trebuša in mikro-regije Šentviška planota tudi v obdobju 1991-2011 padalo, toda stopnja upada prebivalstva ni bila več tako kritična kot v preteklih obdobjih.

V tabeli 1a-1 pa vidimo, da so v občini Tolmin med leti 1971 in 2011 beležili rast prebivalstva v Volilni enoti 1 (indeks 126), medtem ko so ostale volilne enote beležile padec prebivalstva. Volilna enota 2 je v tem obdobju beležila rahel padec prebivalstva (indeks 94). Dokaj močan padec prebivalstva pa je beležila Volilna enota 3 (indeks 76). Kritično praznjenje prebivalstva pa so v obdobju 1971-2011 beležili v Volilni enoti 4 (indeks 65). Iz tabele 1a-1 pa vidimo, da se je v obdobju od leta 1991 do leta 2011, da tri izmed štirih volilnih enot beležijo padec prebivalstva. Le Volilna enota 2 je beležila stagnacijo prebivalstva. Rahel upad prebivalstva pa je zaznati na območju Volilne enote 1 (indeks 92) in Volilne enote 3 (indeks 92). Močnejši padec prebivalstva pa je v obdobju 1991-2011 zaznati na območju Volilne enote 4 (indeks 84), toda stopnja upada prebivalstva ni bila več tako kritična kot v preteklih obdobjih.

1.2. Stopnja urbanizacije

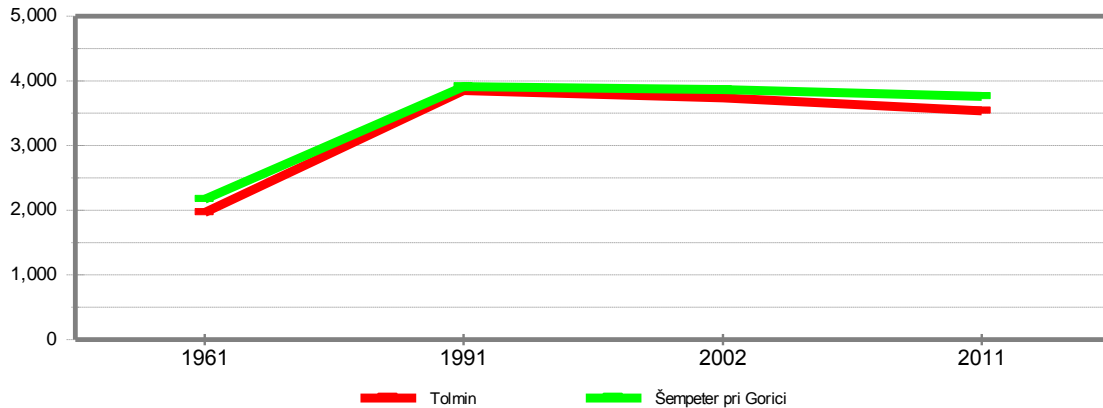
Stopnja urbanizacije je v občini Tolmin za slovenske razmere relativno nizka. Če jo primerjamo z republiškim povprečjem in nadpovprečno urbanizirano občino Šempeter-Vrtojba (59,2% stopnja) je imela občina Tolmin, kjer ima mestni značaj naselje Tolmin, zelo nizko stopnjo urbaniziranosti, in sicer le 30,4%, kar je razvidno v tabeli 5.

Tabela 5: Stopnja urbanizacije.

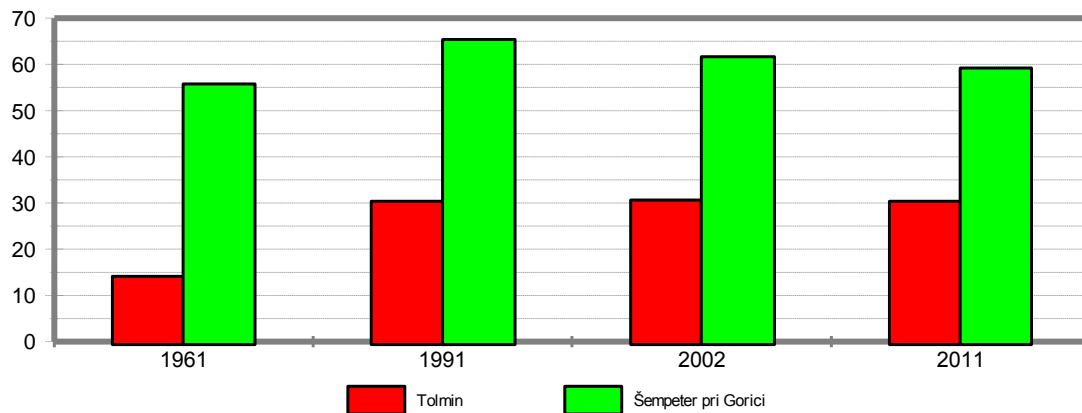

Leto	1961	1991	2002	2011
Tolmin	1,965	3,851	3,738	3,534
Delež	14.1	30.4	30.6	30.4
Šempeter pri Gorici	2,169	3,910	3,865	3,760
Delež	55.8	65.4	61.7	59.2

Rast stopnje urbanizacije

Rast stopnje urbanizacije

Iz tabele 5 in slike je razvidno, da ima občina Tolmin zelo nizko stopnjo urbanizacije, ki pa je z leti naraščala. Delež urbaniziranega prebivalstva v občini Tolmin je leta 1961 znašal le 14,1%, ko je bilo slovensko povprečje okrog 42,0%. Do leta 1991 je delež urbanega prebivalstva v občini Tolmin narasel, in sicer na 30,4%. Leta 2002 je delež urbaniziranega prebivalstva v primerjavi z letom 1991 narasel na 30,6% in leta 2011 za malenkost padel v primerjavi z letom 2002, in sicer na 30,4%, kar pa predstavlja še vedno podpovprečno stopnjo urbanizacije.

2. Starostna struktura

Starostna struktura še bolj poglobljeno kot gibanje prebivalstva prikazuje dejansko demografsko stanje. Starostna struktura je osnova za izračun »biološkega indeksa« (indeks staranja), ki izraža delež starega prebivalstva (prebivalci stari nad 65 let) v številu mladega prebivalstva (prebivalci stari do 15 let). Biološki indeks je prikazan v tabeli 6.

Tabela 6: Starostne strukture in biološki indeks v občini Tolmin, Idrija, Logatec, Ajdovščina in celotni Sloveniji leta 2002 in 2011.

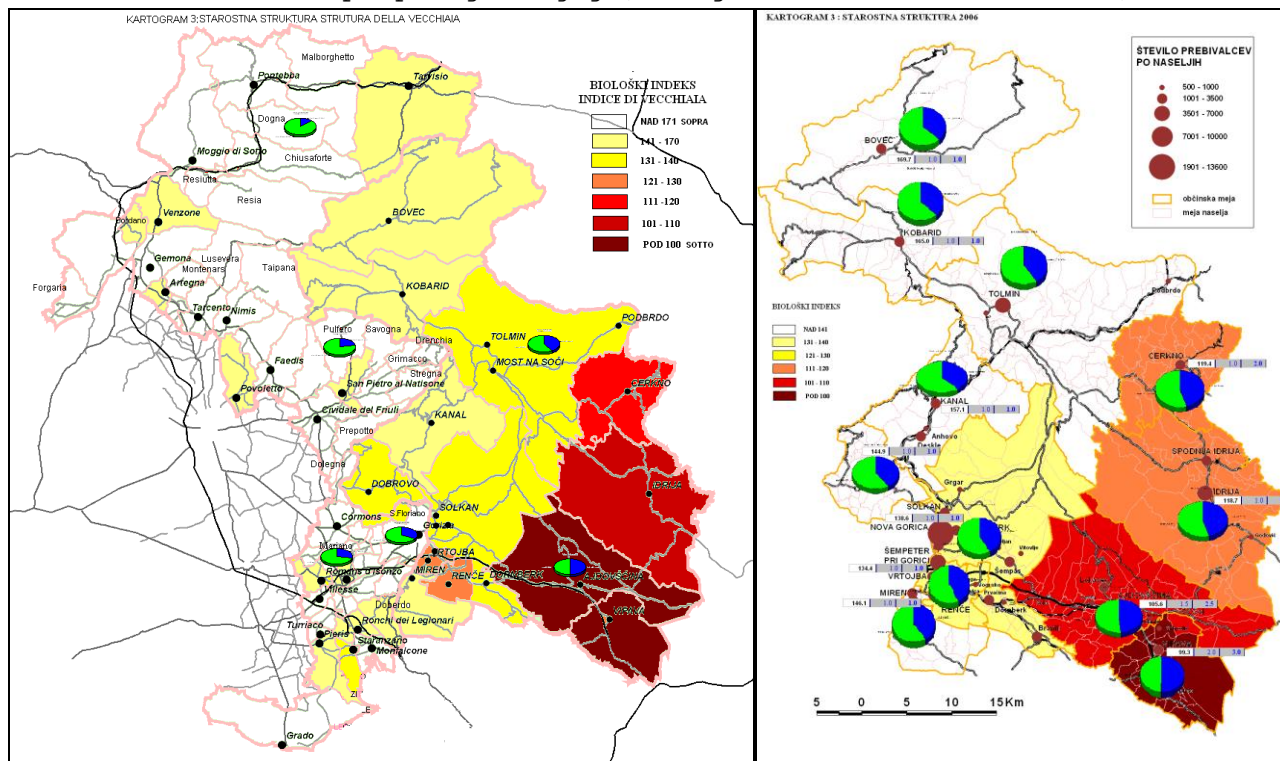
Območje	Tolmin		Idrija		Logatec		Ajdovščina		Slovenija	
NE SKUPINE	štev.	lež	štev.	lež	štev.	lež	štev.	lež	štev.	lež
1. Mlado preb.	1,7	14	1,8	15	2,2	19	3,0	16	300	15
2. Staro preb.	2,2	18	1,9	16	1,4	13	2,7	14	288	14
3. Biološki	126		102		65		89		96	
1. Mlado preb.	1,5	13	1,7	14	2,3	17	2,9	15	290	14
2. Staro preb.	2,2	19	2,1	18	1,7	13	2,9	15	338	16
3. Biološki	150		126		75		100		116	

O odlični starostni strukturi govorimo, ko je delež mladih med vsemi prebivalci nad 20%, delež starih pa pod 15% in biološki indeks pod 70. O nezadovoljivi starosti strukturi pa govorimo, ko je biološki indeks nad 130. Biološki indeks je bil v občini Tolmin tako leta 2002 kot tudi leta 2011 zelo slab, leta 2011 pa celo kritičen. Delež starega prebivalstva je v občini Tolmin leta 2011 narasel iz 18,3% (iz leta 2002) na kar 19,7%, kar je že zelo kritično (slabo), kar pa predstavlja že nevaren trend. Delež starega prebivalstva v občini Tolmin je tako leta 2002 kot tudi 2010 preseglo republiško povprečje. Zelo nizek pa je tudi delež mladih prebivalcev med vsemi prebivalci, saj je leta 2011 le-ta padel iz 14,5% (iz leta 2002) na 13,1%, kar pomeni, da se v občino priseljuje predvsem starejše prebivalstvo oziroma je nataliteta vse slabša. Glede na opazovane občine vidimo, da je imela ravno občina Tolmin najslabšo starostno strukturo in biološki indeks tako v letu 2002 kot tudi v letu 2011. Najboljšo starostno strukturo in s tem tudi biološki indeks pa je imela v obeh letih (2002, 2011) občina Logatec.

Republiško povprečje za biološki indeks je leta 2002 znašalo 96,3, kar pomeni, da sta imeli le občina Logatec in občina Ajdovščina leta 2002 zelo dober biološki indeks (boljši od republiškega povprečja). Malo nad republiškim povprečjem, toda še vedno zelo dober biološki indeks je leta 2002 imela občina Idrija, medtem ko je občina Tolmin imela že zelo slab, kritičen biološki indeks. V letu 2002 je znašal biološki indeks v občini Tolmin 126,9 in je bil najslabši med opazovanimi občinami. V letu 2011, ko je republiško povprečje znašalo že 116,5, je znašal biološki indeks v občini Tolmin 150,6 in s tem je občina zasedla zopet zadnje mesto med opazovanimi občinami. Biološki indeks v občini Tolmin je bil leta 2011 že zelo kritičen. Med opazovanimi občinami sta zopet imeli le občina Logatec in občina Ajdovščina v letu 2011 boljši biološki indeks od republiškega

povprečja. Biološki indeks občine Idrija pa je tudi leta 2001 bil malenkost nad republiškim povprečjem. Leta 2011 pa imela občina Tolmin tudi slabši biološki indeks od povprečja regije, ki je leta 2011 znašal 129,1.

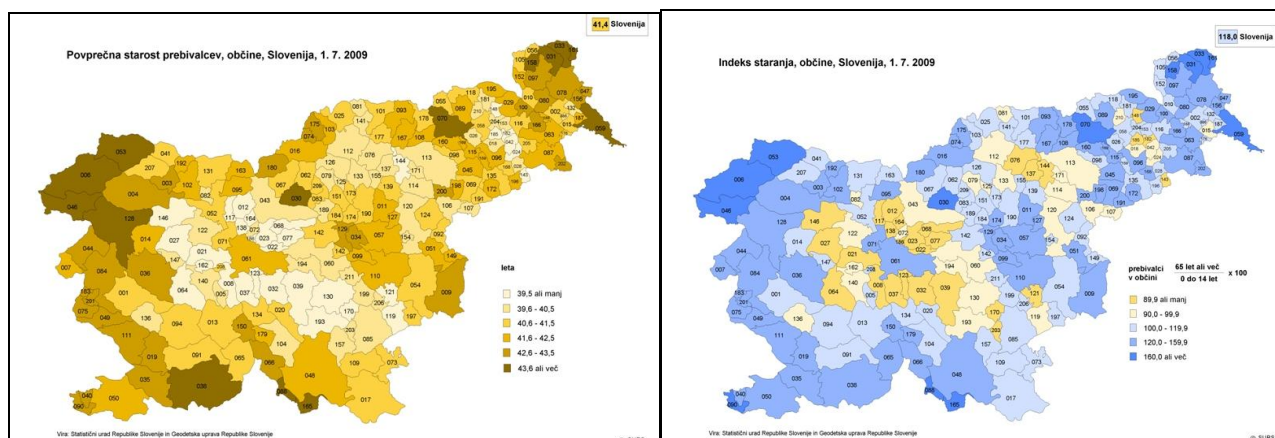

V tabeli 6a-1, v kateri je predstavljena starostna struktura prebivalstva občine Tolmin po volilnih enotah vidimo, da je Volilna enota 4 že izkazovala zelo kritičen indeks staranja (216,15). Kritičen indeks staranja pa je izkazovala tudi Volilna enota 1 (173,81). Oba sta bila slabša od povprečnega indeksa staranja v občini Tolmin, pa tudi od povprečnega indeksa staranja regije in Slovenije. Boljši indeks staranja je leta 2011 v občini Tolmin izkazovala Volilna enota 3 (117,89). Le-ta je bil boljši od povprečnega indeksa staranja v občini in od povprečnega indeksa staranja v regiji. Bil pa je še vedno za malenkost višji od povprečnega indeksa staranja v Sloveniji. Najboljši indeks staranja je leta 2011 bil v Volilni enoti 2 (107,01), ki je bil boljši tudi od povprečnega indeksa staranja v Sloveniji.

Kot je razvidno iz tabele 7 ter iz podatkov o naravnem in selitvenem gibanju je padanje števila prebivalcev v občini Tolmin predvsem posledica dolgoletnega negativnega skupnega prirasta prebivalstva (dolgoletnega negativnega naravnega prirasta in dolgoletnega selitvenega prirasta med občinami v RS). Vse to pa vpliva na slabšanje starostne strukture in biološkega indeksa. Slaba starostna strukturo neposredno vpliva na znižanje stopnje rodnosti in povečanje stopnje umrljivosti, če ni priselitev mladih od zunaj. Le-te pa so povezane z zaposlitvenimi možnostmi v krogu do cca 25

minut vožnje. Kam privedejo procesi zniževanja natalitete, nazorno kaže primer Gorice v Italiji, ki je imela leta 2002 biološki indeks 231,7 in je delež mladih znašal le 10,3%, delež starih pa že 24,8%. Problem je v tem, da je ta cikel, ob splošnem padanju natalitete, zelo težko zaustaviti. Za preusmeritev so potrebni veliki napor, kar pa je obvezen cilj v strategiji občine, saj je v občini Trbovlje biološki indeks že zelo slab, kritičen in so za to potrebni že primerni, strateški ukrepi.

2.1. Naravni in selitveni prirast

Naravni prirast

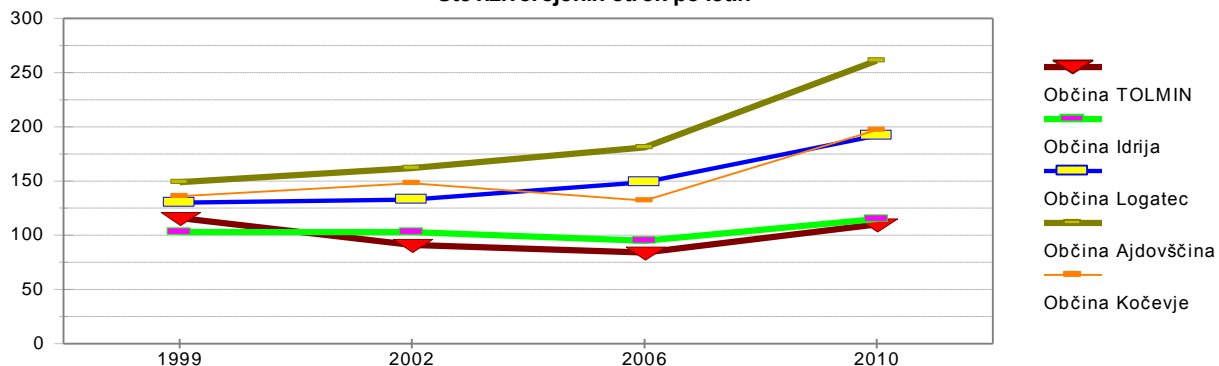
Iz tabel 7 in 9a izhaja, da je bil naravni prirast v občini Tolmin skozi celotno opazovano obdobje 1999-2010 **negativen**, kar je z vidika strukture in gibanja prebivalstva zelo neugodno, ob veliki nevarnosti, da se bo ta trend še nadaljeval, kar je značilnost razvitih držav in območij izven ožjega vplivnega območja Ljubljane. Najugodnejši čeprav še vedno negativen naravni prirast imela občina Tolmin leta 2007, ko je znašal -18 oz. -0,15% prebivalstva občine. Najslabši naravni prirast skozi celotno opazovano obdobje je imela občina v letu 2002, ko je leta znašal -67 oz. -0,55% prebivalstva občine.

Tabela 7: Naravni prirast v občini Tolmin, Idrija, Logatec, Ajdovščina in Kočevje leta 1999, 2003, 2007 in 2010.

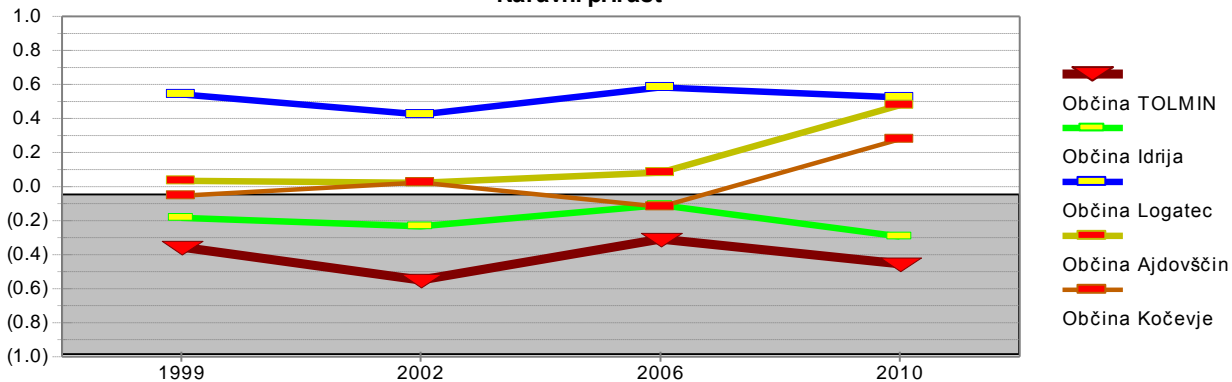

Leto	1999		2002		2006		2010	
Občina TOLMIN	štev.	delež.	štev.	delež.	štev.	delež.	štev.	delež.
1. Živorjeni	116	0.94	91	0.75	84	0.70	110	0.94
2. Umrli	160	1.30	158	1.30	121	1.01	163	1.40
3. Naravni prirast	-44	(0.36)	-67	(0.55)	-37	(0.31)	-53	(0.45)
Občina Idrija	štev.	delež.	štev.	delež.	štev.	delež.	štev.	delež.
1. Živorjeni	103	0.86	103	0.86	95	0.80	115	0.96
2. Umrli	125	1.04	131	1.09	108	0.90	150	1.26
3. Naravni prirast	-22	(0.18)	-28	(0.23)	-13	(0.11)	-35	(0.29)
Občina Logatec	štev.	delež.	štev.	delež.	štev.	delež.	štev.	delež.
1. Živorjeni	130	1.19	133	1.17	149	1.24	192	1.46
2. Umrli	71	0.65	85	0.75	79	0.66	123	0.93
3. Naravni prirast	59	0.54	48	0.42	70	0.58	69	0.52
Občina Ajdovščina	štev.	delež.	štev.	delež.	štev.	delež.	štev.	delež.
1. Živorjeni	149	0.84	162	0.90	181	0.99	261	1.38
2. Umrli	143	0.80	158	0.88	166	0.91	171	0.91
3. Naravni prirast	6	0.03	4	0.02	15	0.08	90	0.48
Občina Kočevje	štev.	delež.	štev.	delež.	štev.	delež.	štev.	delež.
1. Živorjeni	136	0.81	148	0.89	132	0.78	197	1.19
2. Umrli	145	0.86	144	0.86	152	0.90	151	0.91
3. Naravni prirast	-9	(0.05)	4	0.02	-20	(0.12)	46	0.28

Štev.živorjenih otrok po letih

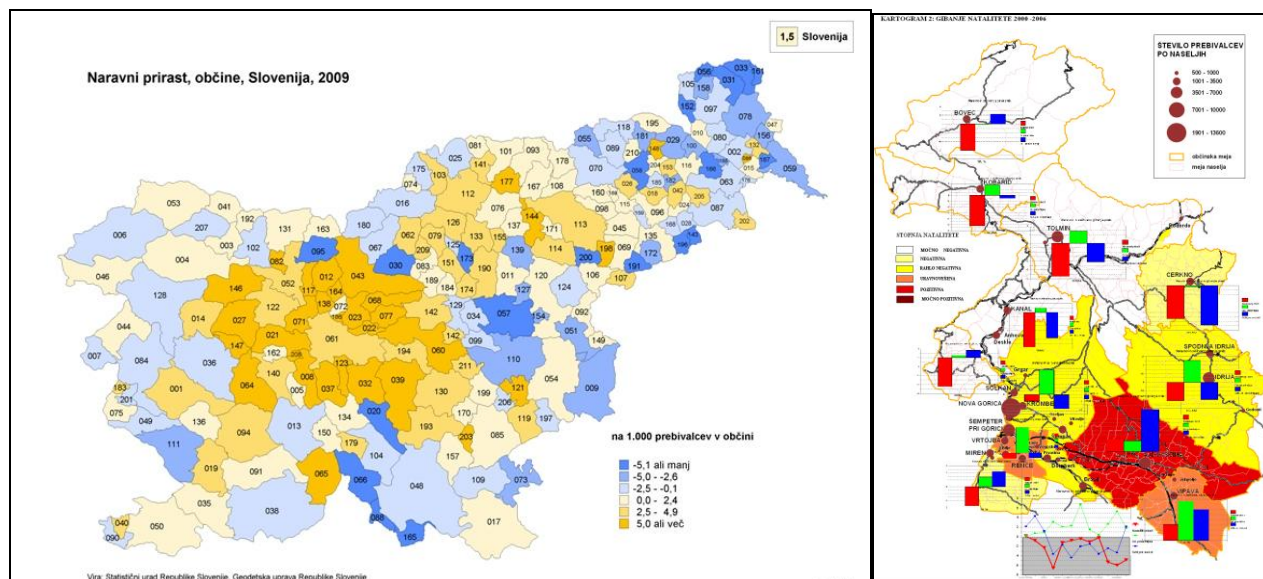
Naravni prirast

Naravni prirast je v občini Tolmin v celotnem opazovanem obdobju že zelo negativen (med -18 in -67 prebivalcev letno), kar pomeni negativno razliko med -0,15% in -0,55% prebivalcev letno. Skupen naravni prirast, ki je predstavljen v tabeli 9a, je bil v občini Tolmin v celotnem opazovanem obdobju močno negativen. Med leti 1999 in 2010 (glej tabela 7 in 9a) se je gibal med -5,5 in -1,5 prebivalcev na 1.000 prebivalcev. Najslabši naravni prirast je bil leta 2002, ko je znašal -5,5 na 1.000 prebivalcev.

Najboljši, toda še vedno negativen, pa je bil leta 2007, in sicer -1,5 na 1.000 prebivalcev. Pri ostalih primerjanih občinah je bil naravni prirast naslednji: v občini Logatec med +4,2 in +5,8 na 1.000 prebivalcev, v občini Ajdovščina med +0,2 in +4,8 na 1.000 prebivalcev, v občini Kočevje med -1,2 in +2,8 na 1.000 prebivalcev ter v občini Idrija med -1,1 in -2,9 na 1.000 prebivalcev. Kot vidimo, je imela med opazovanimi občinami prav občina Tolmin najslabši naravni prirast, ki je bil skozi celotno opazovano obdobje negativen.

Selitveni prirast

Kot je razvidno iz tabel 9 in 9a je imela občina Tolmin v celotnem opazovanem obdobju (2004-2009) pozitiven skupen selitveni prirast iz tujine ter negativen skupen selitveni prirast iz drugih občin v državi. Skupen prirast občine Tolmin je tako v celoti negativen skozi celotno opazovano obdobje. Negativen skupen prirast je posledica predvsem negativnega skupnega selitvenega prirasta iz drugih občin v državi ter negativnega naravnega prirasta, ki je bil ravno tako skozi celotno opazovano obdobje negativen. Selitveni prirast iz tujine je bil sicer skozi celotno opazovano obdobje pozitiven, toda le-ta je bil zelo šibak. Občina Tolmin je imela zelo slab skupni prirast prebivalstva, saj je skoraj v vseh opazovanih letih prejela oceno 1,0. Pozitiven skupni prirast je bil le leta 2007, ko je občina Tolmin prejela oceno 1,5. V primerjavi z drugimi občinami si je občina Tolmin v letu 2009 z oceno 1,0 delila tretje, zadnje mesto z občino Idrija, občino Kočevje in občino Kanal ob Soči, ki so imele ravno tako kot občina Tolmin negativen skupni prirast prebivalstva. Prvo mesto je dosegli občina Logatec (ocena 5,0), drugo mesto pa občina Ajdovščina (3,0). Iz

tabele 9 vidimo, da sta imeli leta 2009 le dve izmed opazovanih občin, in sicer občina Logatec in občina Ajdovščina, pozitiven skupni prirast prebivalstva. Nazadovanje prebivalstva v občini Tolmin tako izhaja iz negativnega naravnega prirasta kot tudi iz odseljevanja v druge občine v RS. Rahlo pozitiven je le prirast na podlagi priselitev iz tujine, ki pa je prešibak za ustavitev nazadovanja prebivalstva občine Tolmin.

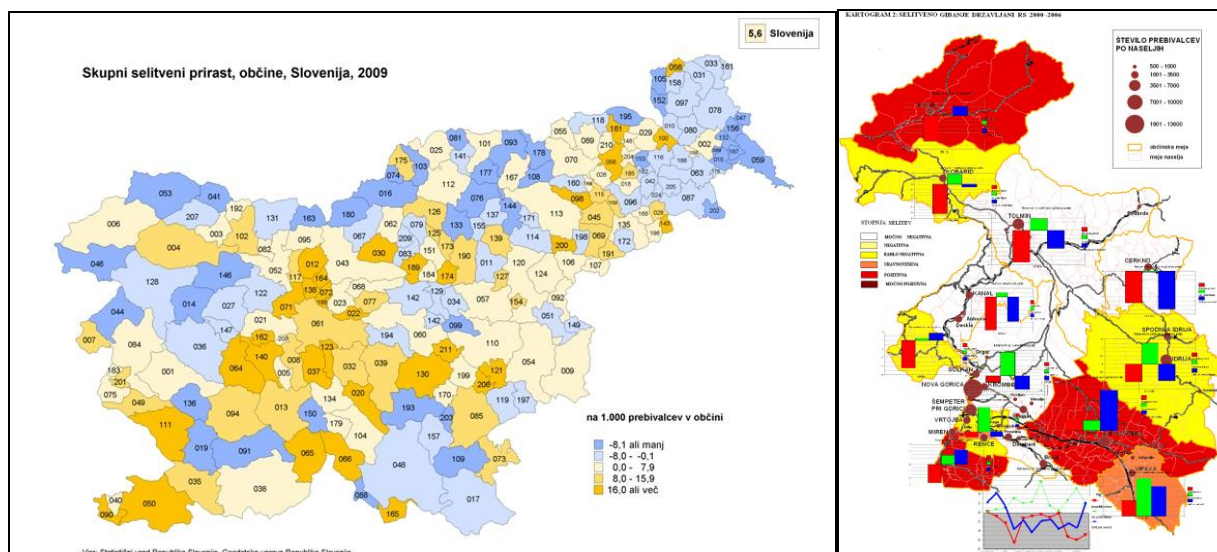
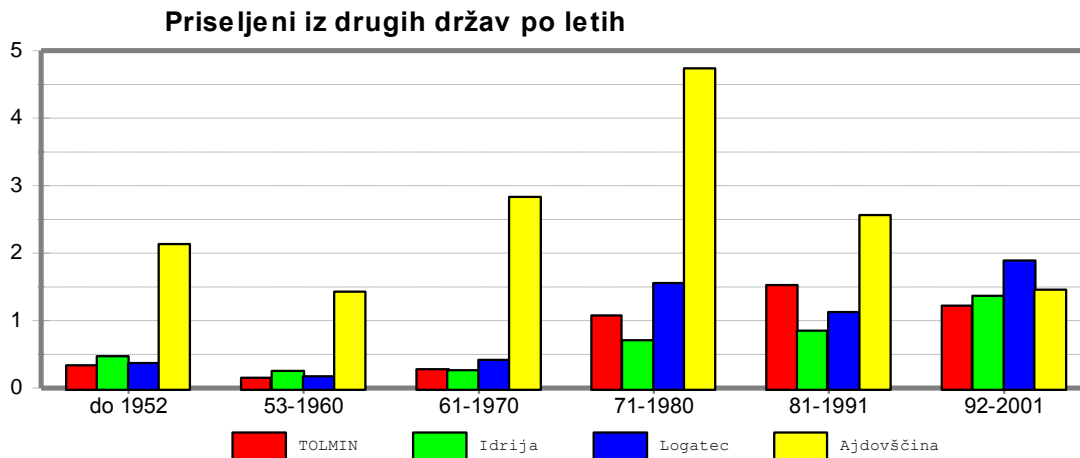

Tabela 8: Odstotek priseljenih iz drugih držav glede na celotno prebivalstvo po letih v občini Tolmin, Idrija, Logatec, Ajdovščina in Kočevje.

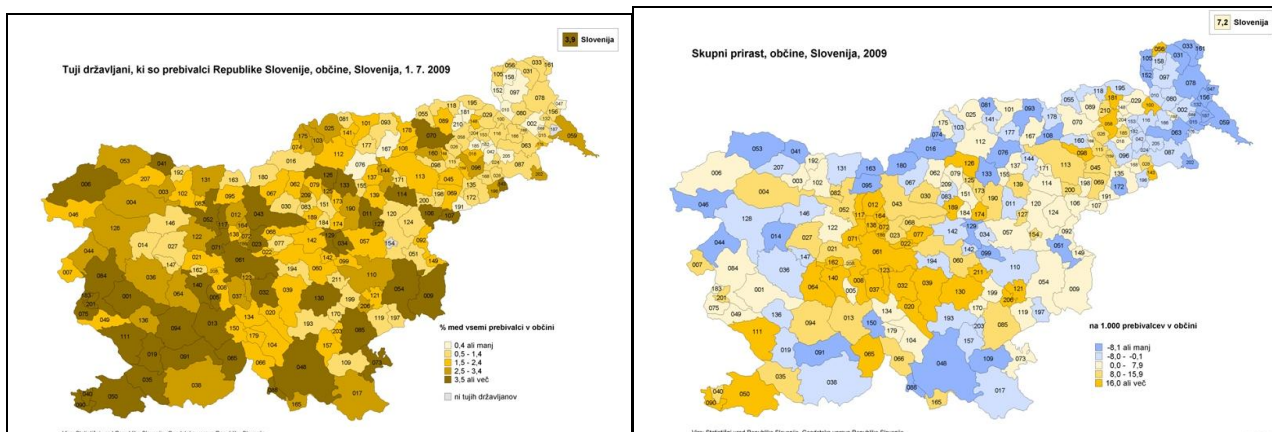
Občina / Leto	do 1952	53-1960	61-1970	71-1980	81-1991	92-2001
TOLMIN	0.3	0.2	0.3	1.1	1.5	1.2
Idrija	0.5	0.3	0.3	0.7	0.8	1.4
Logatec	0.6	0.5	1.1	3.0	1.8	0.8
Ajdovščina	0.4	0.2	0.4	1.6	1.1	1.9
Kočevje	2.1	1.4	2.8	4.7	2.6	1.5

Iz tabele 8 izhaja, da je imela občina Tolmin do leta 1971 sorazmerno nizek delež priseljencev na 1.000 prebivalcev iz drugih držav. Največ priseljencev iz drugih držav je občina Tolmin zabeležila med leti 1981 in 1991 (32,6%), nato je ta delež upadel.

Ob popisu prebivalstva leta 2002 je bil v občini Tolmin 601 priseljenc iz drugih držav. Glede na državo prvega prebivališča pa so se razporedili takole: iz Bosne in Hercegovine (47,1% vseh oz. 283 priseljencev), Srbije in Črne Gore (19,5% vseh priseljencev, sledili so jim priseljenci iz Hrvaške (13,3% vseh priseljencev), iz držav EU (9,3%), priseljenci iz Makedonije (8,2%) ter priseljenci iz ostalih držav (2,6%).

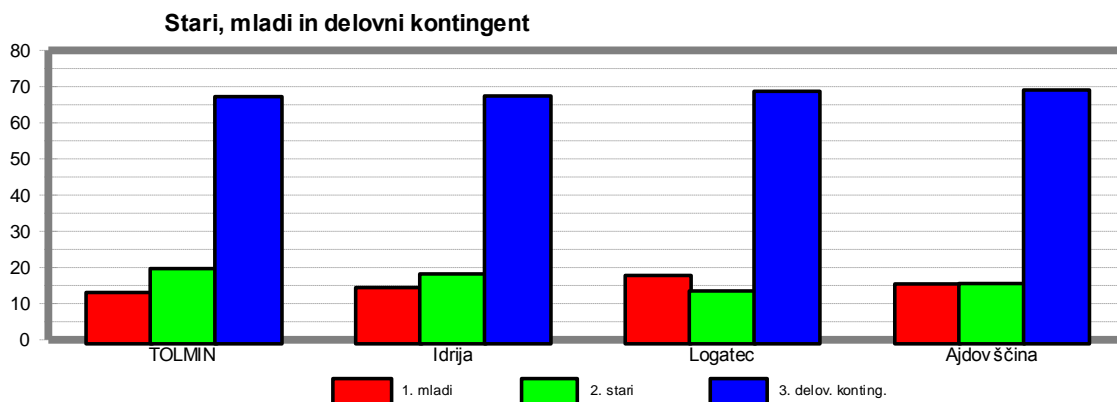

3. Delovni kontingent

Tabela 10: Primerjave mladih, starih in delovnega kontingenta v občini Tolmin, Idrija, Logatec in Ajdovščina leta 2011.

območje	TOLMIN		Idrija		Logatec		Ajdovščina	
struktura	Število	Delež	Število	Delež	Število	Delež	Število	Delež
1. mladi	1,522	13.1	1,711	14.4	2,358	17.8	2,923	15.4
2. stari	2,292	19.7	2,162	18.2	1,788	13.5	2,943	15.5
3. delov. konting.	7,820	67.2	7,998	67.4	9,088	68.7	13,073	69.0

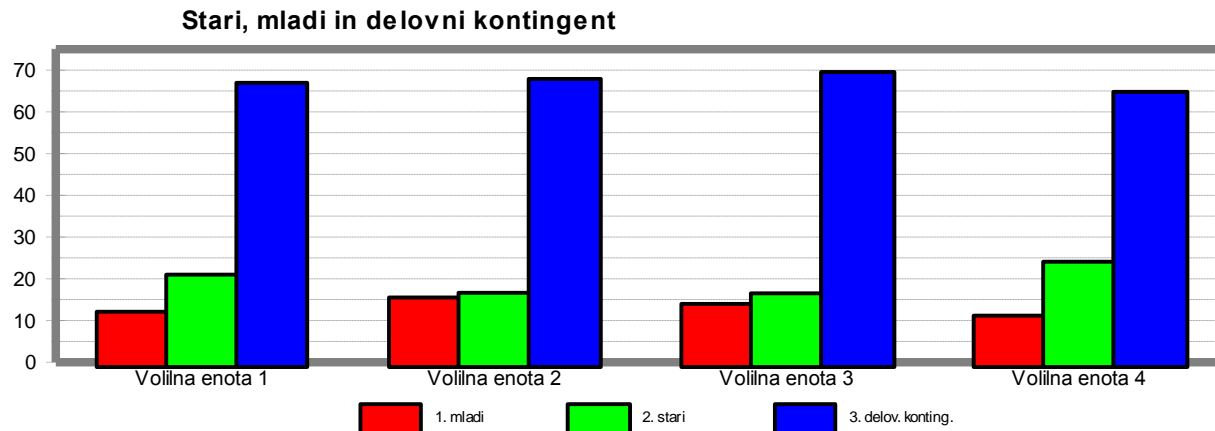

S pojmom delovni kontingent označujemo razpoložljivo delovno silo (med 15 in 64 letom). Glavnina te starostne skupine je udeležena tudi v reprodukcijskem procesu, zato je z vidika trenutnega stanja najpomembnejša prebivalstvena kategorija. Dobro razmerje je med 65% in 68% deležem delovnega kontingenta. Občina Tolmin je imela še dobro razmerje med delovnim kontingentom, mladim in starim prebivalstvo. Delovni kontingent je zajemal 67,2% vseh prebivalcev občine, kar pa je bilo v okviru zgoraj omenjenih mej. Glede na to, da so bile najmočnejše starostne skupine v občini Tolmin v območju med 45 in 59 letom (23,2% vseh prebivalcev), med 20 in 34 let (18,4% vseh prebivalcev) in med 35 in 44 let (14,0% vseh prebivalcev) ter le 17,8% prebivalstva starega do 19 let, v naslednjih 10-ih letih niti ne pričakujemo dvig deleža delovnega kontingenta. Prisotna pa bo še hitrejša rast deleža starega prebivalstva, saj je v občini Tolmin kar 30,1% prebivalstva v starostni skupini od 45 do 64 let. Ker so v občini Tolmin najmočnejši starostni skupini od 45 do 65 let lahko pričakujemo, da se bo starostna struktura poslabšala v petletnem oz. maksimalno desetletnem obdobju, kar pa preti med opazovanimi občinami tudi občini Tolmin.

Tabela 10-1: Primerjave mladih, starih in delovnega kontingenta v občini Tolmin po volilnih enotah v letu 2011.

območje	Volilna enota 1		Volilna enota 2		Volilna enota 3		Volilna enota 4	
struktura	Število	Delež	Število	Delež	Število	Delež	Število	Delež
1. mladi	462	12.1	428	15.5	341	14.0	291	11.1
2. stari	803	21.0	458	16.6	402	16.5	629	24.1
3. delov. konting.	2,561	66.9	1,873	67.9	1,694	69.5	1,692	64.8

Iz tabele 10-1 vidimo, da v občini Tolmin imata najboljše razmerje delovnega kontingenta Volilna enota 1 (66,9%) in Volilna enota 2 (67,9%). Delovni kontingent v Volilni enoti 3 (69,5%) je bil že nad zgornjo mejo dobrega razmerja, medtem ko je bil delovni koeficient v Volilni enoti 4 (64,8%) pod spodnjo mejo predhodno omenjenih mej za dobro razmerje delovnega koeficienta. V Volilni enoti 4 se kaže zelo velik problem v tem, da je že zelo visok delež starega prebivalstva in izredno nizek delež mladega prebivalstva, kar kaže da bo delež delovnega koeficienta še padal in bo to razmerje vedno slabše.

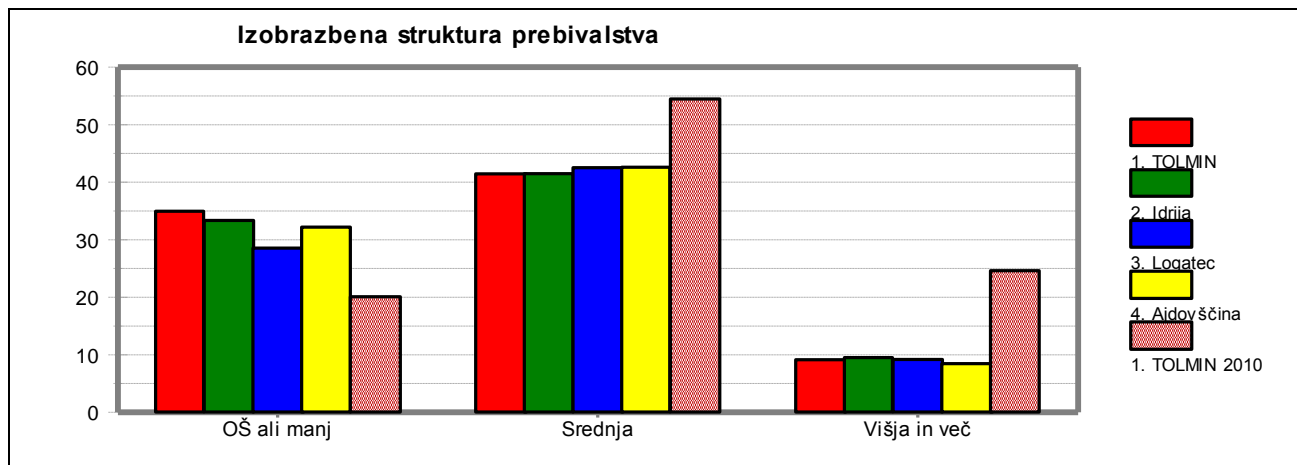
3.1. Izobrazbena sestava prebivalstva

Kot je razvidno iz tabele 11 je imela leta 2002 občina Tolmin glede na opazovane občine najslabšo izobrazbeno strukturo. Najboljšo izobrazbeno strukturo imata občina Idrija (ima največji delež prebivalcev z visoko in višjo in podiplomsko izobrazbo). Sledila ji je občina Ajdovščina, z najvišjim deležem prebivalcev s srednješolsko izobrazbo. Na tretjem mestu je občina Logatec, kljub temu da ima najnižji delež prebivalcev z osnovnošolsko izobrazbo med opazovanimi občinami. Najslabšo izobrazbeno strukturo med opazovanimi občinami je imela ravno občina Tolmin, saj je imela največji delež prebivalcev le z osnovnošolsko izobrazbo in najmanjši delež prebivalcev s srednješolsko ter podiplomsko izobrazbo. Občina Tolmin pa je imela drugi najvišji delež prebivalcev z višjo in visoko izobrazbo med opazovanimi občinami.

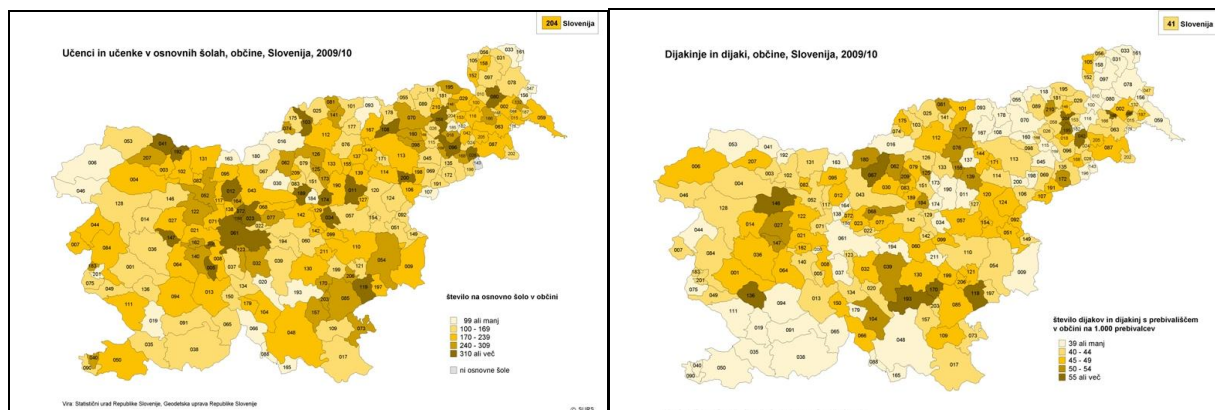
Tabela 11: Izobrazbena struktura prebivalcev, starih 15 let ali več, v občini Tolmin, Idrija, Logatec in Ajdovščina leta 2002.

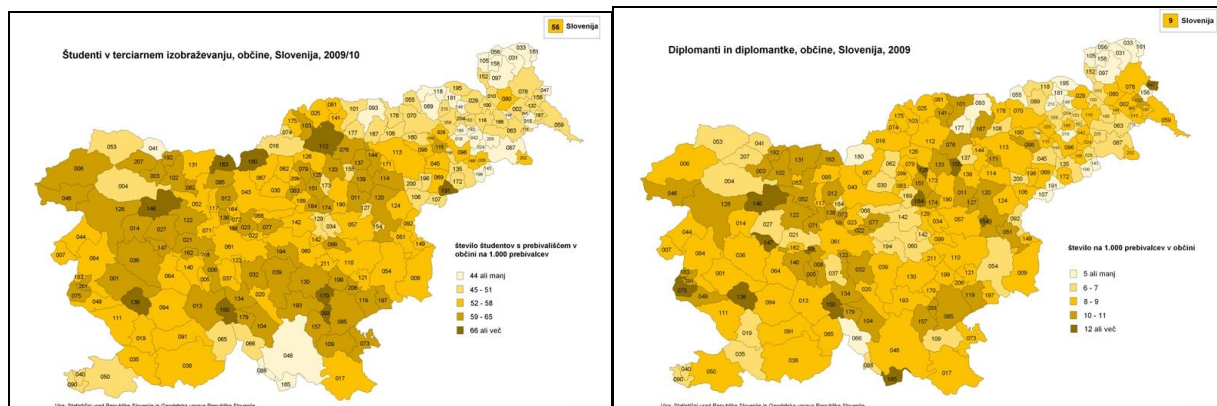

Stopnja izobrazbe	OŠ ali manj		Srednja		Višja in visoka		Podiplomski studij	
	%	indeks/SLO	%	indeks/SLO	%	indeks/SLO	%	indeks/SLO
1. TOLMIN	35.0	126.2	41.4	90.5	8.8	87.3	0.3	42.0
1. TOLMIN 2010	20.1	132.9	54.5	93.4	23.2	98.7	1.4	55.0
2. Idrija	33.3	120.3	41.5	90.6	8.9	88.2	0.6	71.9
3. Logatec	28.5	103.0	42.5	92.8	8.6	85.5	0.5	65.0
4. Ajdovščina	32.2	116.2	42.6	93.0	8.0	79.7	0.4	49.7

*izobrazbena sestava v letu 2010 se nanaša na aktivno prebivalstvo v letu 2002 pa na vse prebivalstvo nad 15 let.

Zaključek

Kot izhaja iz analize prebivalstva ima občina Tolmin slabo demografsko situacijo, saj ima večino kazalnikov slabših od opazovanih občin in tudi od republiškega povprečja, in sicer:

- ima izrazito negativno gibanje prebivalstva, ocena 2,5 v daljšem obdobju 1971-2011 ter tudi v zadnjem 20 letnem obdobju 1991-2011 (ocena 2,5);
- ima posledično zelo slabo starostno strukturo, ocena 1,0 (ocena indeksa staranja); ocena rodnosti pa znaša 3,0;
- ima negativen skupen naravni prirast, ocena 1,0, pozitiven selitveni prirast iz tujine ocena 2,0, ter negativen selitveni prirast iz drugih občin v državi, ocena 1,0; Ocena skupnega prirasta je negativna 1,0;
- razmerje med mladimi, starimi in delovnim kontingentom je že slabo, čeprav ima dober (visok) delež delovnega kontingenta, ki pa je posledica nizkega deleža mladega prebivalstva in visokega deleža starega prebivalstva, ocena 1,5; ter
- ima povprečno izobrazbeno strukturo prebivalstva, kljub visokemu deležu višje in visokošolske izobrazbe, ocena 2,0.

4. Projekcije razvoja prebivalstva

Glede na podatke popisov do leta 2002 in podatke iz matične knjige za leto 2011 je razviden trend rasti prebivalstva. Napovedi na podlagi različnih matematičnih metod je potrebno jemati z določeno rezervo, saj nam vse projekcije, ki temeljijo na predpostavki, da se bodo v vsem nadaljevali trendi iz preteklega obdobja, ne dajo prave slike, ker vemo, da so v praksi demografski procesi dokaj dinamični.

Glede na to, da občina Tolmin izkazuje izredno slabo (negativno) gibanje prebivalstva, lahko zgolj informativno, da bi bolje uvideli posledice nadaljevanja sedanjih trendov rasti prebivalstva, prikažemo linearni trend rasti-padanja prebivalstva na podlagi obdobja 1991-2011. Linearni trend je prikazan v tabeli 12.

Po linearnem trendu 1991-2011 bi imela občina Tolmin v odnosu na občino Logatec, občino Idrija, občino Ajdovščina, občino Kanal ob Soči in občino Kočevje leta 2021 naslednje število prebivalcev:

TOLMIN	10.584	ali	1.050 manj
Logatec	16.641	ali	3.407 več
Idrija	11.724	ali	147 manj
Ajdovščina	20.268	ali	1.329 več
Kanal ob Soči	4.813	ali	935 manj
Kočevje	16.640	ali	129 več

V primeru, da bi se nadaljeval trend 2002-2011, ko je število prebivalcev občine Tolmin padlo iz 12.198 prebivalcev (2002) na 11.634 prebivalcev (2011) ⇒ leta 2011 je bilo v občini 564 prebivalcev manj kot ob popisu leta 2002, bi število prebivalcev občine Tolmin imelo malenkost višji upad prebivalstva (t.j. cca 10.506 prebivalcev leta 2021). Iz predhodnih tabel pa vidimo, da je število prebivalcev upadlo predvsem zaradi vedno slabše, negativne natalitete ter negativnega selitvenega prirasta v druge občine RS, zato je bolj verjetno, da ob takšnem skupnem prirastu ter že slabi starostni strukturi prebivalstva, ki je prisotna v občini Tolmin, se bo nadaljeval trend 2002-2011.

Navedene trende je treba vzeti s precejšnjo rezervo, saj je število rojstev v občini Tolmin in ostalih opazovanih občinah nihalo med leti in ravno tako naravni prirast kot tudi skupni prirast, kar je značilno prav za obdobje po letu 1998. Ta nihanja pa pomenijo, da bodo dejanske rasti prebivalstva manjše tudi pri ostalih občinah.

Obraunavani izračuni temeljijo zgolj na demografskih procesih, niso pa upoštevani najpomembnejši dejavniki, ki vplivajo na gibanje prebivalstva občine, t.j. število in struktura zaposlitvenih možnosti v območju oz. zadostni bližini-regiji, v povezavi s ponudbo zemljišč in stanovanj ter ceno le-teh. Na te dejavnike pa lahko vplivamo tudi skozi prostorsko načrtovanje. Zato predlagamo, da v fazi sinteze na podlagi analize vseh dejavnikov, ki vplivajo na demografijo, izberemo ciljno varianto prebivalstvene rasti, ki bo upoštevala tudi interese prebivalstva občine, omejitve prostora ter večje blagostanje v ekonomskem in ekološkem smislu. Tako izbrani ciljni varianti nato sledimo z gospodarskimi ukrepi in z

zagotavljanjem prostorskih možnosti za nove zaposlitve, stanovanja in oskrbne dejavnosti.

III. KAZALNIKI ZAPOSLOTIVENIH MOŽNOSTI

1. Uvod

Značilnosti gospodarskega stanja občine Tolmin smo za potrebe strategije prostorskega razvoja obravnavali najprej skozi kazalnike zaposlitvenih možnosti (delovnih mest) po sektorjih in dejavnostih. Ta kazalnik globalno in dokaj stabilno prikazuje gospodarsko moč in gospodarsko stanje nekega območja na daljši čas. Struktura zaposlitvenih možnosti v odnosu na delovni kontingent kaže globalno gospodarsko moč območja. Struktura delovnih mest po dejavnostih pa relativno gospodarsko moč (kupna moč) in s tem blaginjo prebivalstva v ožjem ekonomskem smislu.

2. Zaposlenost, število in struktura delovnih mest

Značilnosti zaposlitvenih možnosti posameznih mikro-regij in območja obravnavamo ločeno po panogah in sektorjih ter glede na tehnološko, kapitalsko in delovno intenzivnost. Takšno strukturiranje je pomembno proučevati zato, ker imajo gospodarske dejavnosti glede na intenzivnost različne potrebe po prostoru in tudi različne vplive nanj. Posamezni sektorji, zlasti pa panoge, pogojujejo tudi različne možnosti za rast bruto domačega proizvoda in dodane vrednosti.

Globalni pokazatelj gospodarske učinkovitosti je poleg deleža zaposlenih glede na razpoložljivi delovni kontingent v posameznih mikro-regijah (t.i. stopnja aktivnosti delovnega kontingenta), predvsem struktura delovnih mest, ki so v regiji oz. mikro-regiji na razpolago, saj se bruto domači proizvod na zaposlenega po panogah in dejavnostih močno razlikuje. To nazorno prikazujejo tabele in grafi v prilogi, ki kažejo ekonomske kazalnike dejavnosti v proučevani občini, kot so: celotni prihodek, proizvodnost stalnih sredstev, finančni izid, bruto plača in likvidnost, vse preračunano na zaposlenega oziroma na prebivalca.

Potrebna pa je tudi usklajenost med strukturo delovnih mest, ki so na razpolago, ter izobrazbeno in kvalifikacijsko strukturo aktivnega prebivalstva območja. Ustrezna delovna mesta oz. zaposlitvene možnosti v zadostni bližini so prvi pogoj za bodisi zmanjšanje prevelikih dnevnih delovnih migracij oz. za zaustavitev negativnih demografskih trendov ter predpogoj za doseg ustrezne blagostanja območja.

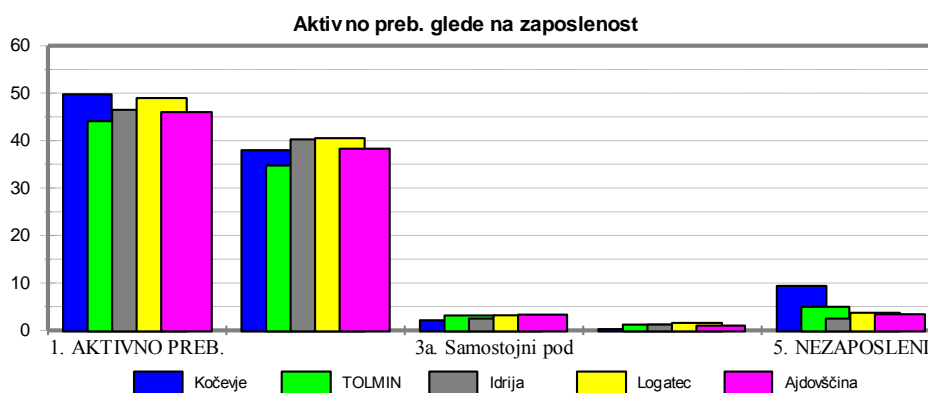
V tabeli 13 je predstavljena zaposlitvena struktura aktivnega prebivalstva v občini Tolmin ter v ostalih opazovanih občinah. Podatki so dobljeni na

podlagi statističnih podatkov SURS-a, in sicer iz Popisa prebivalstva RS 2002.

Tabela 13: Struktura aktivnega prebivalstva v občini Kočevje, Tolmin, Idrija, Logatec in Ajdovščina leta 2002.

	Kočevje	TOLMIN	Idrija	Logatec	Ajdovščina
kat egorij a	Delež	Delež	Delež	Delež	Delež
1. AKTIVNO PREE	49.8	44.1	46.5	49.0	46.0
2. ZAPOSLENI	38.0	34.8	40.3	40.5	38.3
3a. Samostojni podj	2.1	3.1	2.5	3.2	3.3
3c.Kmetje	0.3	1.2	1.2	1.6	1.0
5. NEZAPOSLENI	9.4	5.0	2.5	3.7	3.4

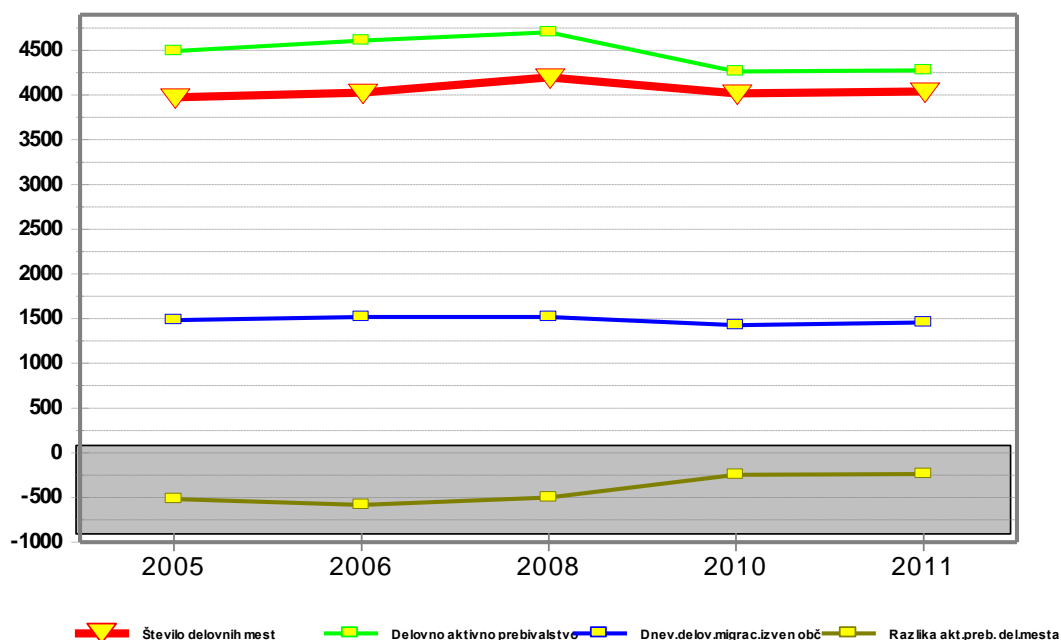
Glede na ugotovitve v uvodu in glede na republiško povprečje je imela občina Tolmin leta 2002 nižji delež aktivnega prebivalstva od republiškega povprečja (48,3%) in najnižjega med opazovanimi občinami. Najvišji delež aktivnega prebivalstva je imela med opazovanimi občinami občina Kočevje. Delež kmečkega prebivalstva je v občini Tolmin znašal 1,2%, kar je bilo enako republiškemu povprečju, ki je znašalo 1,2%, ter višjega od občine Ajdovščina in občine Kočevje. Enak delež kmečkega prebivalstva kot občina Tolmin je imela občina Idrija, višjega pa občina Logatec. Delež samostojnih podjetnikov je znašal v občini Tolmin 3,1%, kar je bilo višje od republiškega povprečja (2,8%) in višje kot v občini Idrija in občini Kočevje. Višji delež samostojnih podjetnikov sta imeli občina Logatec in občina Ajdovščina, ki je imela med opazovanimi občinami najvišji delež samostojnih podjetnikov.

Tabela 13 a: Delovna mesta v odnosu na delovno aktivno prebivalstvo, dnevne migracije izven občine in stopnjo brezposelnosti

Vsa delovna mesta v odnosu na aktivno prebivalstvo					
Občina/Tolmin-	2005	2006	2008	2010	2011
Število delovnih mest	3976	4029	4200	4020	4042
Delovno aktivno prebivalstvo	4494	4611	4702	4267	4279
Dnev. delov. migrac. izven obč.	1485	1517	1519	1427	1458
Razlika akt. preb. del. mesta	-518	-582	-502	-247	-237
Indeks dnevnih migracij	88.5	87.4	89.3	94.2	93.1
Stopnja registr. brezposelnosti	9	9.6	6.8	11.6	11.1

Gibanje delovnih mest v odnosu na del.aktiv. in migrante

V tabelah 13 in 13 a vidimo tudi, da je bil delež nezaposlenega prebivalstva v občini Tolmin vseskozi visok glede na regijo, in sicer najnižji 5,0% prebivalcev občine leta 2002 in 11,6 (10,6 RS) 2010. Kot vidimo, je občina Tolmin imela drugi najvišji delež nezaposlenih prebivalcev med opazovanimi občinami, za občino Kočevje (9,4%), toda nižjega od republiškega povprečja, ki je leta 2002 znašalo 6,7%. Najboljši rezultat med opazovanimi občinami je s 2,5% nezaposlenega prebivalstva dosegla občina Idrija.

Po zadnjih podatkih iz SURS-a je bilo v občini Tolmin približno med osebami starimi od 15 do 64 let (t.j. med delovno sposobnim prebivalstvom) 60%

zaposlenih in samozaposlenih oseb (delovno aktivnih), kar je manj od slovenskega povprečja, ki je znašalo 61%. Med aktivnim prebivalstvom občine Tolmin pa je bilo v povprečju 10,6% registriranih brezposelnih oseb, kar pa je več od republiškega povprečja (9,1%). Med brezposelnimi osebami je bilo v občini Tolmin - kar velja za večino slovenski občin - več žensk kot moških.

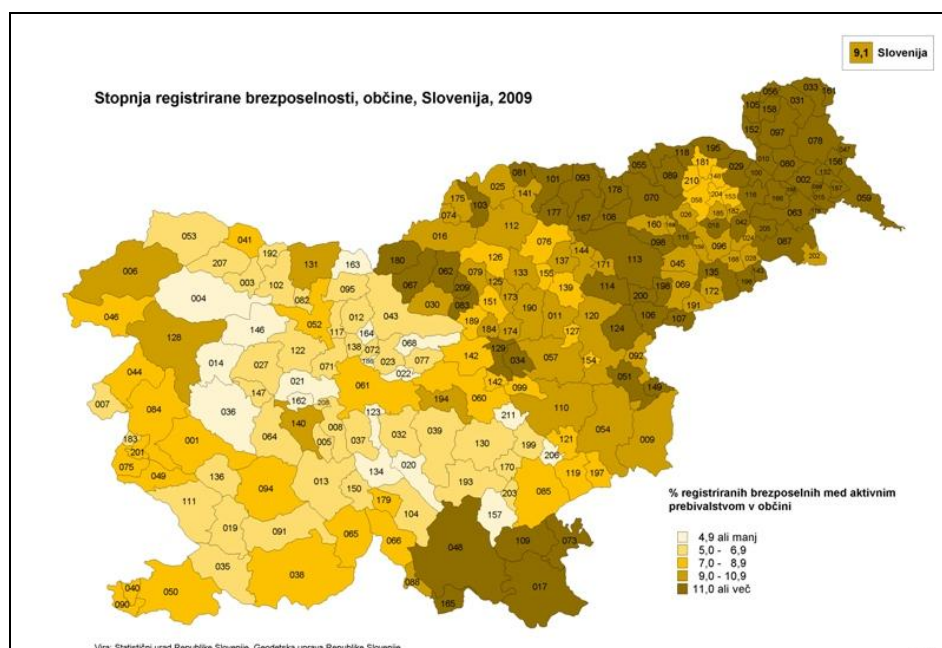
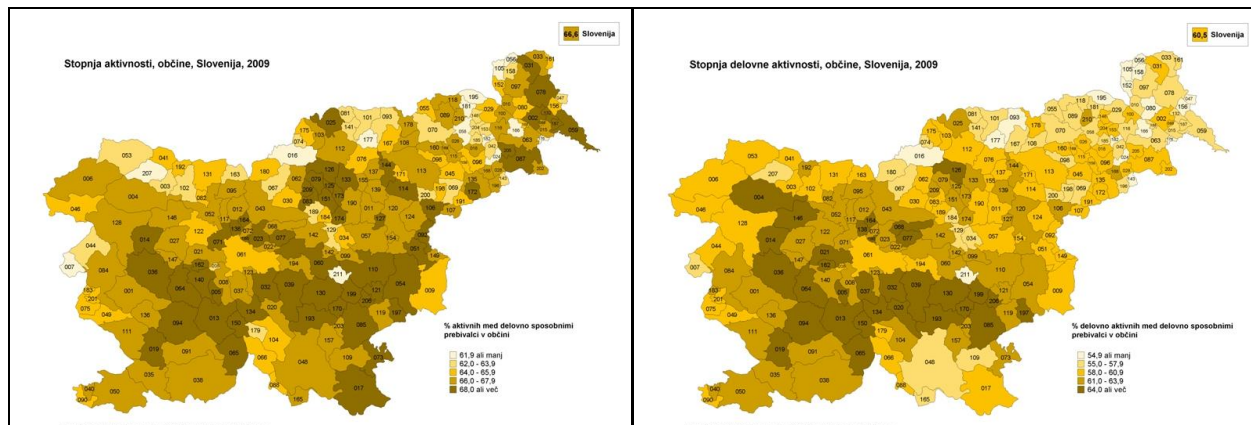
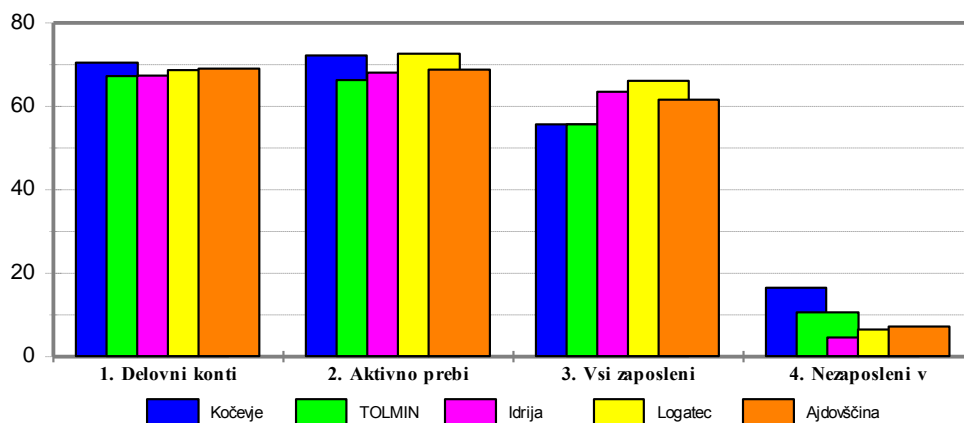

Tabela 14: Struktura delovnega kontingenta v odnosu na aktivno in zaposleno prebivalstvo in t.i. indeks zaposlitvenih možnosti.

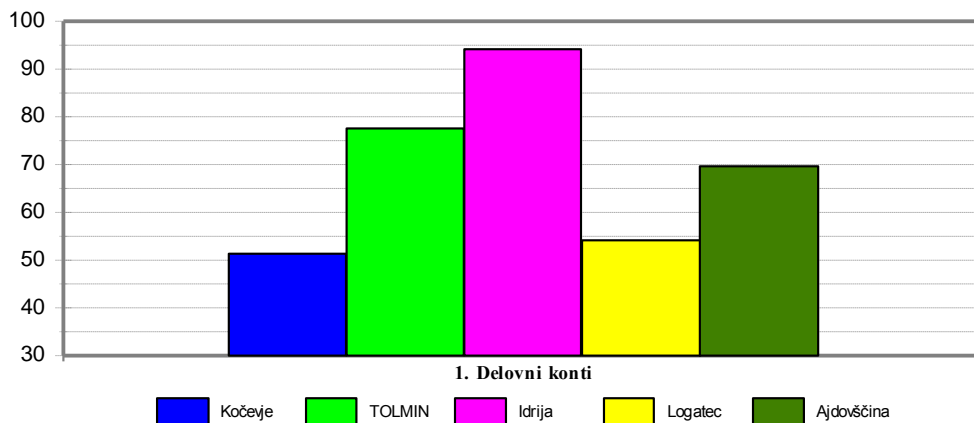

kategorija	Kočevje		TOLMIN		Idrija		Logatec		Ajdovščina	
	Število	%	Število	%	Število	%	Število	%	Število	%
1. Delovni kontingent	11,638	70.5	7,820	67.2	7,998	67.4	9,088	68.7	13,073	69.0
2. Aktivno prebivalstvo	8,403	72.2	5,184	66.3	5,444	68.1	6,598	72.6	8,994	68.8
3. Vsi zaposleni	6,483	55.7	4,356	55.7	5,076	63.5	6,007	66.1	8,053	61.6
4. Nezaposleni v del.	1,920	16.5	828	10.6	368	4.6	591	6.5	941	7.2
5. Zaposlitveni in	4,315	51	4,020	78	5,126	94	3,573	54	6,265	70

Zaposleni v odnosu na delov. kontingent

Zaposlitveni indeks

Stopnja aktivnosti, ki jo izračunamo kot odnos med aktivnim prebivalstvom in delovnim kontingentom, je bila v opazovanih občinah: **Tolmin 66,3%**, Kočevje 72,2%, Idrija 68,1%, Logatec 72,6% in Ajdovščina 68,8%. Ugoden odnos je, ko stopnja aktivnosti znaša 75% in več. Republiško povprečje je znašalo **69,0%**. Kot vidimo, je imela občina Tolmin po stopnji aktivnosti najslabši rezultat tako glede na opazovane občine kot tudi slabši rezultat od republiškega povprečja. Najboljšo stopnjo aktivnosti je imela med opazovanimi občinami občina Logatec.

Odločilni razvojni indikator pa je »**Indeks zaposlitvenih možnosti**«, t.j. odnos med vsemi delovnimi mesti in aktivnim prebivalstvom, ki je v občini Tolmin znašal **78**, kar pomeni, da je bilo 22% delovnih mest manj kot je bilo aktivnega prebivalstva. Navedeno razmerje je eden izmed pomembnejših dejavnikov prebivalstvene rasti. Občina v svoji neposredni bližini nima ravno veliko zaposlitvenih središč (bližnji zaposlitveni središči do 30 min vožnje so Idrija in Kobarid), malo dlje pa je zaposlitveno središče Nova Gorica, tako da so možne dnevne delovne migracije, ki trenutno lahko še nadomeščajo pomanjkanje delovnih mest.

Zelo pomembno je tudi razmerje med razpoložljivo strukturo delovnih mest po dejavnostih v odnosu na strukturo zaposlenih po dejavnostih iz območja občine. Tako je bilo v občini Tolmin v kmetijski dejavnosti zaposlenih 446 prebivalcev ali 338 prebivalcev več kot je bilo delovnih mest (skupaj z aktivnimi kmeti), v nekmetijski dejavnosti 2.134 prebivalcev ali 798 prebivalci več kot je bilo delovnih mest ter v storitveni dejavnosti 2.093 prebivalcev ali 861 prebivalcev več kot je bilo delovnih mest.

3. Prostorska razporeditev delovnih mest

V letu 1997 je imela občina Tolmin **2.656** delovnih mest v gospodarskih družbah (**214 d.m.** na 1.000 prebivalcev), z negospodarskimi družbami ter obrtniki in s.p. pa **3.587** delovnih mest (brez s.p., obrtnikov in p.e. družb s sedežem izven občine), kar pomeni **289 d.m.** na 1.000 prebivalcev. Po oceni je bilo leta 1997 v občini lociranih skupaj **4.476 d.m.**, kar je **361 d.m.** na 1.000 prebivalcev. **Leta 1999** je bilo v občini Tolmin **2.424** delovnih mest v gospodarskih družbah (**196 d.m.** na 1.000 prebivalcev), z negospodarskimi družbami ter obrtniki in s.p. pa **3.225** delovnih mest (brez s.p., obrtnikov in p.e. družb s sedežem izven občine), kar pomeni **261 d.m.** na 1.000 prebivalcev občine. Po oceni je bilo leta 1999 v občini lociranih skupaj **4.224 d.m.**, kar je **342 d.m.** na 1.000 prebivalcev. **V letu 2000** je imela občina Tolmin **2.417** delovnih mest (ali **195 d.m.** na 1.000 prebivalcev) v gospodarskih družbah, z negospodarskimi družbami ter obrtniki in s.p. pa **3.464** delovnih mest ali **280 d.m.** na 1.000 prebivalcev, brez p.e. enot s sedežem izven občine. Po oceni pa je bilo leta 2000 v občini Tolmin lociranih skupaj **4.351 d.m.** ali **352 d.m.** na 1.000 prebivalcev. Kot vidimo, je celotno število delovnih mest v občini Tolmin od leta 1997 do leta 2000 padlo za 125 d.m. oz. za 9 d.m. na 1.000 prebivalcev. **Leta 2005** je bilo v občini Tolmin v gospodarskih družbah **2.215 d.m.** (ali **185 d.m.** na 1.000 prebivalcev). Po oceni je bilo leta 2005 v občini Tolmin lociranih skupaj **3.976 d.m.** oz. **332 d.m.** na 1.000 prebivalcev občine. Tako je leta 2005 skupno število delovnih mest v občini Tolmin glede na leto 2000 in na 1.000 prebivalcev upadlo, kljub sočasnemu upadu prebivalcev. **V letu 2010** je imela občina Tolmin le še **1.878** delovnih mest (ali **161 d.m.** na 1.000 prebivalcev) v gospodarskih družbah, z negospodarskimi družbami ter obrtniki in s.p. pa

3.445 delovnih mest ali **295 d.m.** na 1.000 prebivalcev. Po oceni je bilo leta 2010 v občini Tolmin *(vključno z enotami podjetji s sedežem izven občine)* lociranih skupaj **4.020 d.m.** ali **344 d.m.** na 1.000 prebivalcev. Kot vidimo, je celotno število delovnih mest v občini Tolmin od leta 1997 do leta 2010 stalno padalo, in sicer je bilo leta 2010 kar 456 delovnih mest oz. 17 d.m. na 1.000 prebivalcev manj kot leta 1997, 331 delovnih mest oz. 8 d.m. na 1.000 prebivalcev manj kot leta 2000, toda 44 delovnih mest oz. 12 d.m. na 1.000 prebivalcev več kot v letu 2005.

Navedeno izkazuje na kronično slabšanje razmerij pri ključnem razvojnem dejavniku, ki je prav odnos med zaposlitvenimi možnostmi in aktivnim prebivalstvom, saj je imela občina manj delovnih mest kot je bilo aktivnega prebivalstva. To je tudi vplivalo na negativna prebivalstvena gibanja, saj občina ni več v coni še ugodne dostopnosti do Ljubljane, kot močnega zaposlitvenega središča in drugih močnejših zaposlitvenih središč. To potrjuje tudi dejstvo, da je v občini Tolmin stopnja brezposelnosti po zadnjih podatkih SURS-a med najvišjimi v Sloveniji in je znašala 10,6%.

Analizo delovnega kontingenta ter števila delovnih mest v občini Tolmin smo naredili na podlagi členitve naselij v mikro-regije občine Tolmin, in sicer na mikro-regije: Baška Grapa, Tolmin, Trebuša in Šentviška planota. V občini se kot absolutno prevladujoče zaposlitveno območje pojavlja le mikro-regija Tolmin, kjer je bilo 3.641 d.m. ali kar 90,6% vseh delovnih mest. Sledijo mikro-regije: Baška Grapa (239 d.m. ali 5,9% vseh delovnih mest), Šentviška planota (91 d.m. ali 2,3% vseh delovnih mest) in Trebuša (49 d.m. ali 1,2% vseh delovnih mest). Navedena razporeditev izkazuje izrazito monocentrično razporeditev delovnih mest v občini, saj je bilo nad 90,6% vseh delovnih mest skoncentriranih na območju mikro-regije Tolmin.

Porazdelitev delovnih mest po volilnih enotah v občini Tolmin, kaže da je bilo največ delovnih mest v Volilni enoti 1 in Volilni enoti 2, in sicer 82,3% vseh delovnih mest v občini Tolmin. V Volilne enote 3 je bilo 10,5% in v okviru Volilne enote 4 le 7,2% vseh delovnih mest v občini Tolmin.

Iz strukture delovnih mest po posameznih gospodarskih dejavnostih izhaja, da je imela občina leta 2010 še vedno najvišji delež delovnih mest v sekundarnem sektorju, in sicer 71,1% vseh zaposlenih v gospodarskih družbah oz. 49,9% vseh zaposlenih, če upoštevamo še obrtnike in s.p. Delež delovnih mest v gospodarskih družbah v sekundarnem sektorju je leta 2010 glede na leto 2000 celo narasel, in sicer iz 63,1% leta 2000 na 71,1% l.2010. V opazovanem obdobju je narasel delež delovnih mest tudi v primarni dejavnosti, in sicer iz 4,6% leta 2000 na 5,8% leta 2010. Delež delovnih mest v gospodarskih družbah v terciarnem sektorju je v letu 2010 upadel iz 25,6% iz leta 2000 na 17,5% (ob upoštevanju s.p. in obrtnikov pa je delež delovnih mest v terciarnem sektorju leta 2010 skupaj znašal 42,2%). Ravno

tako je tudi v kvartarnem sektorju delež delovnih mest v gospodarskih družbah leta 2010 rahlo upadel, iz 6,7% leta 2000 na 5,6% v letu 2010, kar je neugoden trend, saj zaradi višjega deleža znanja in kapitalске intenzivnosti terciarni in kvartarni sektor sodita med razvojno in zaposlitveno perspektivnejša sektorja. V občini je bilo leta 2010 največ zaposlenih v naslednjih dejavnostih: proizvodnja električnih naprav (26,6%), proizvodnja motornih vozil, (13,6%), gradbeništvo (9,9%), kopenski promet (5,9%), gozdarstvo (5,6%), trgovina na drobno (5,4%), proizvodnja drugih strojev in naprav (5,4%). V razvojno vprašljivih dejavnostih: v živilsko predelovalni industriji, pohištveni in tekstilni industriji je bilo le 1,4% delovnih mest; v primarnem sektorju pa 5,8% delovnih mest.

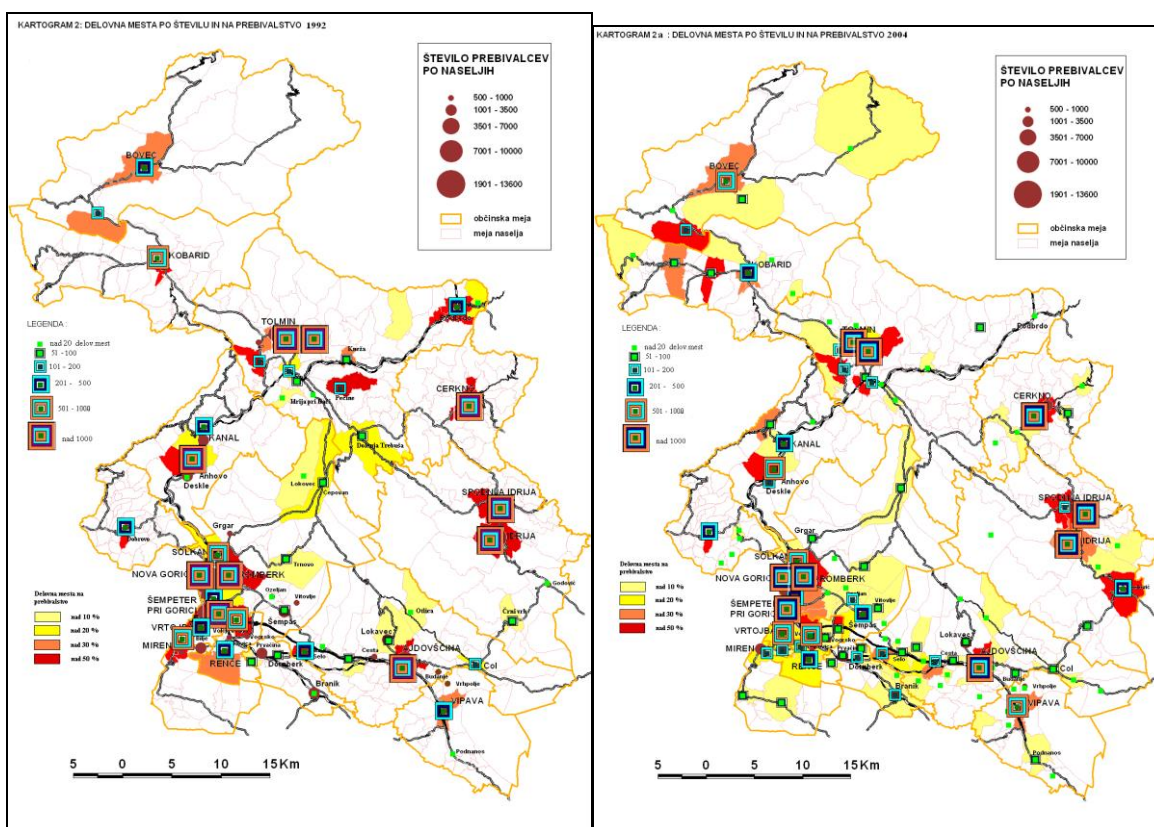
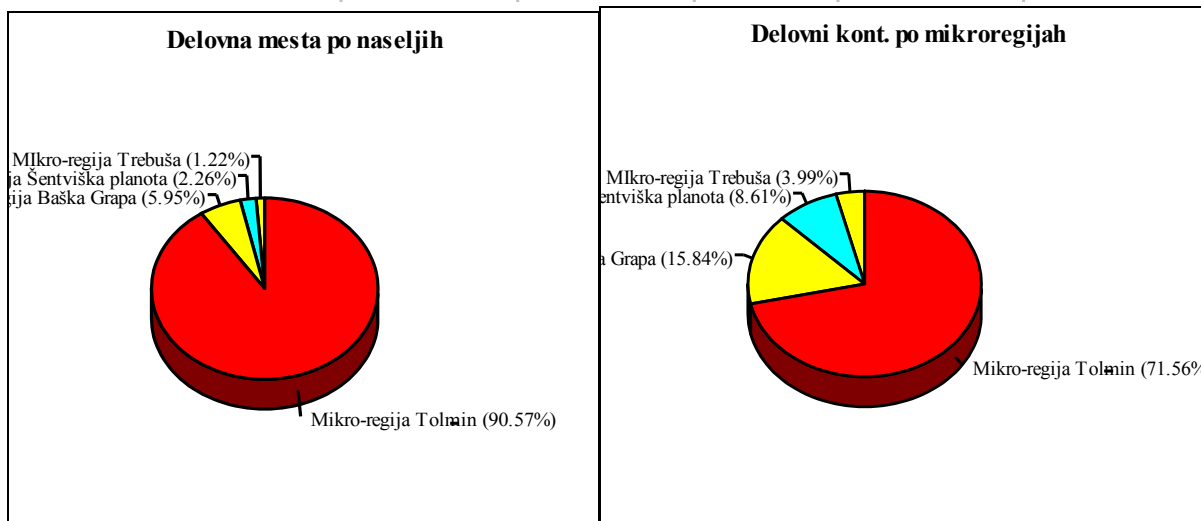

Tabela 16: Razlika med delovnim kontingentom in delovnimi mesti po območjih v občini Tolmin.

Leto	2010	2010	razlika	2010	Prešek oz. primanjkljaj delovnih mest
na selje/območje	delovni kontingent	delovna mesta	število	% delm. / delkont.	
Mikro-regija Tolmin	5,596	3,641	(1,955)	65	4
Mikro-regija Baška Grapa	1,239	239	(1,000)	19	(566)
Mikro-regija Šentviška planota	673	91	(582)	14	(346)
Mikro-regija Trebuša	312	49	(263)	16	(154)
Skupaj	7,820	4,020	(3,800)	51	(1,063)

V skupnem številu delovnih mest niso upoštevani aktivni kmetje, kar bi malenkostno omililo visok primanjkljaj delovnih mest potreben za stabilno demografsko situacijo. Ta znaša najmanj 1.063 delovnih mest. Občina bi morala, za stabilno demografsko situacijo postopno nadoknaditi oz. zmanjšati primanjkljaj delovnih mest vsaj za polovico od tega večino na območju Baške grape, Trebuše in Šentviške planote, ki imajo absolutno premalo delovnih mest. Vsa ostala območja imajo pod 25 % delovnih mest v odnosu na delovni kontingent, kar je spodnja meja za zadržanje prebivalstva v že tako slabo dostopnih mikro regijah, To je ob prevelikih razdaljah do zaposlitvenih centrov okrog Tolmina tudi ključni problem zaradi katerega prebivalstvo v teh območjih konstantno upada.

Slika; Delež delovnih mest glede na delovni kontingent po mikroregijah.

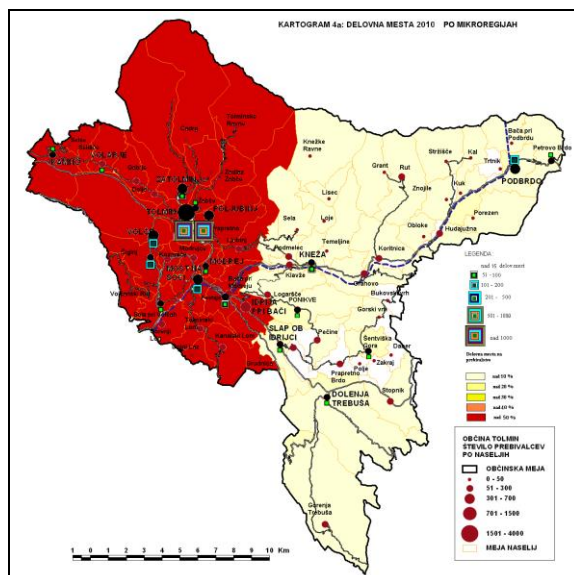
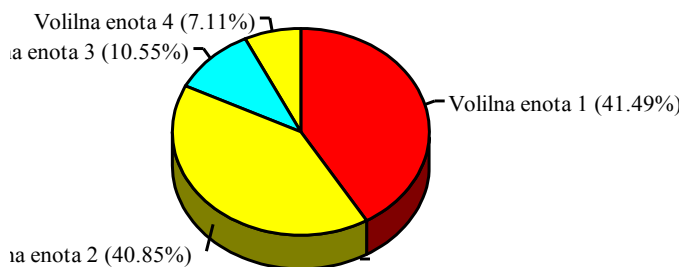

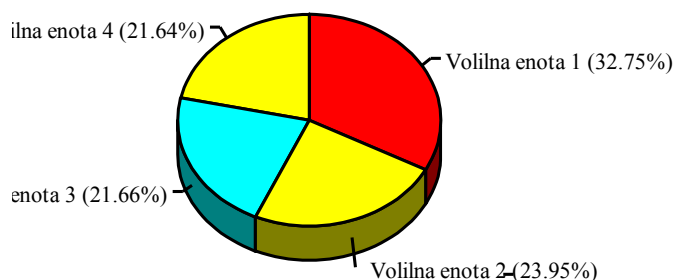
Tabela 16-1: Razlika med delovnim kontingentom in delovnimi mesti po volilnih enotah v občini Tolmin.

Leto	2010 delovni kontingent	2010 delovna mesta	razlika število	2010 % delm./ delkont.	Presevek o z. primanjkljaj delovnih mest
Volilna enota 1	2,561	1,668	(893)	65	3
Volilna enota 2	1,873	1,642	(231)	88	425
Volilna enota 3	1,694	424	(1,270)	25	(677)
Volilna enota 4	1,692	286	(1,406)	17	(814)
Skupaj	7,820	4,020	(3,800)	51	(1,063)

Delovna mesta po naseljih

Delovni kont. po mikroregijah

Če primerjamo te podatke s podatki o rasti-padanju prebivalstva, lahko ugotovimo, da tako velik primanjkljaj delovnih mest odločilno vpliva na prebivalstveno rast. Posledica neenakomerne razporeditve in primanjkljaja

delovnih mest pa so že sedaj prevelike dnevne migracije z negativnimi posledicami, ki jih povzroča prevelik promet. Če bodo cene pogonskih goriva naraščale po sedanjem tempu, pa bodo prevelike dnevne migracije postale problematične tudi z vidika stroškov. Zato kot najbolj problematičen socio-demografski proces v območju označimo veliko pomanjkanje zaposlitvenih možnosti v občini, kar povzroča intenzivne (močne) dnevne delovne migracije v večja zaposlitvena središča, ki pa s seboj nosijo tudi že negativne posledice.

Za podprtje razvojnih programov ter zmanjšanja razlike med rastjo prebivalstva in ponudbo delovnih mest bo treba (nasprotno tem trendom) kot najpomembnejši ukrep postopno krepiti rast delovnih mest, zlasti v terciarnem in kvartarnem sektorju. Odpiranje in prostorska razporeditev delovnih mest mora tudi slediti zasnovi naselbinske mreže ter podpirati izbran model poselitve. Le na podlagi celovitega obravnavanja poselitve, naselbinske mreže in delovnih mest je možno z odpiranjem novih delovnih mest, zlasti v terciarju in kvartarju, usmerjati poseljenost in hkrati graditi učinkovito raven oskrbe za celo občino.

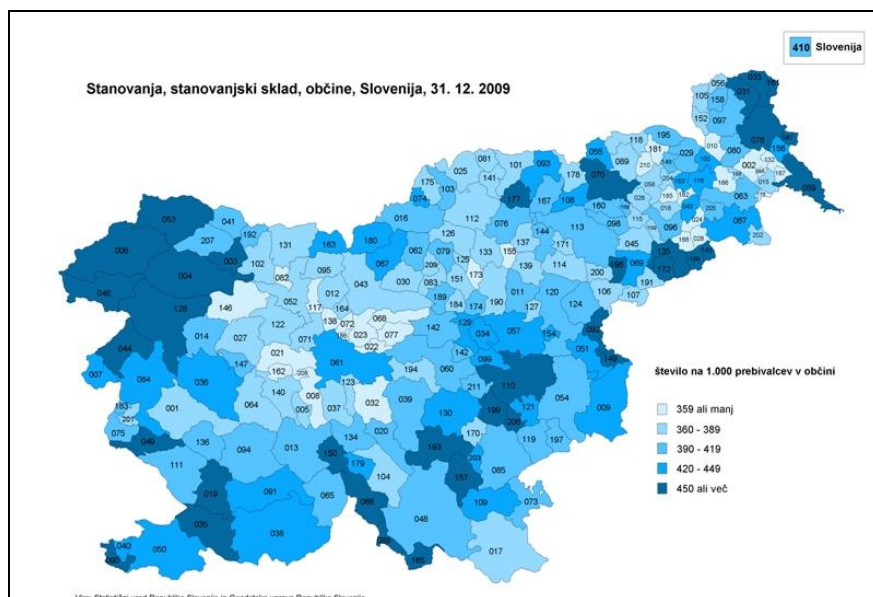
IV. KAZALNIKI STANOVANJSKEGA GOSPODARSTVA

1. Število stanovanj in gospodinjstev

Glede na popis prebivalstva, gospodinjstev in stanovanj je bilo leta 2002 v občini Tolmin 5.320 stanovanj, od tega jih je bilo 4.185 ali 78,7% stalno naseljenih, 791 ali 14,9% stalno nenaseljenih in 344 ali 6,4% namenjenih občasni uporabi. Ob popisu je bilo v občini Tolmin 4.339 gospodinjstev, kar pomeni, da je na eno gospodinjstvo odpadlo 1,226 stanovanja, brez nenaseljenih in občasno uporabnih stanovanj pa 0,965 stanovanja. Občina Idrija je imela 4.901 stanovanj, od tega 563 ali 11,5% nenaseljenih, in 4.169 gospodinjstev. Tako je na eno gospodinjstvo v občini Idrija odpadlo 1,176 stanovanja, brez nenaseljenih in občasno uporabnih stanovanj pa 0,992 stanovanja.

Iz zgornjih podatkov vidimo, da (če upoštevamo vsa stanovanja) je imela občina Tolmin več stanovanj kot gospodinjstev. Iz primerjave pa vidimo, ob upoštevanju stalno naseljenih stanovanj in stanovanj v občasni uporabi, da je imela občina Tolmin presežek stanovanj, in sicer presežek 190 stanovanj. Presežek 169 stanovanj pa je izkazovala tudi občina Idrija.

Po zadnjih podatkih pa je bilo leta 2009 v občini Tolmin 5.497 stanovanj in 4.733 gospodinjstev (1.161 stanovanja na gospodinjstvo), v občini Idrija pa 5.071 stanovanj in 4.452 gospodinjstev (1.139 stanovanja na gospodinjstvo).

2. Starost stanovanj

Tabela 17: Starostna struktura stanovanj po letu izgradnje v občini Tolmin, Idrija ter v Sloveniji leta 2002.

Skupina	TOLMIN		Idrija		Slovenija	
do leta 1918	1,840	34.6	1,225	25.0	120,460	15.5
19 -1945	681	12.8	286	5.8	62,132	8.0
46-1960	271	5.1	455	9.3	88,334	11.4
61-1970	496	9.3	1,001	20.4	132,657	17.1
71-1980	1,325	24.9	1,040	21.2	185,380	23.8
81-1990	517	9.7	621	12.7	127,514	16.4
91-1995	87	1.6	139	2.8	28,277	3.6
96-2000	83	1.6	113	2.3	26,709	3.4
2001 +	20	0.4	21	0.4	6,309	0.8
Skupaj	5,320	100	4,901	100	777,772	100

Tabela 17a: Starostna struktura stanovanj po letu izgradnje v občini Tolmin, Idrija ter v Sloveniji leta 2009.

Skupina	TOLMIN		Idrija		Slovenija	
do leta 1918	1,821	33.1	1,220	24.1	119,817	14.3
19 -1945	668	12.2	279	5.5	61,332	7.3
46-1960	271	4.9	455	9.0	87,871	10.5
61-1970	495	9.0	1,001	19.7	132,364	15.8
71-1980	1,324	24.1	1,040	20.5	185,340	22.1
81-1990	517	9.4	621	12.2	127,494	15.2
91-2000	170	3.1	252	5.0	54,946	6.6
2001 +	231	4.2	203	4.0	69,088	8.2
Skupaj	5,497	100	5,071	100	838,252	100

Iz tabele 17 in 17a je razvidno, da je bilo v občini Tolmin do leta 2002 zgrajenih 5.320 stanovanj, do leta 2009 pa 5.497 stanovanj in da je bilo po letu 1991 zgrajeno manjše število stanovanj kot v občini Idrija in kot v Sloveniji. V občini Tolmin je nad 86 let starih stanovanj kar 33,1% vseh stanovanj, kar je mnogo več od republiškega povprečja (14,3%) in kot v občini Idrija (24,1%). Zelo stara stanovanja v občini Tolmin predstavljajo kar 33,1% vseh stanovanj v občini oz. prvo največjo skupino stanovanj. V republiki Sloveniji je bilo le-teh 14,3% in so predstavljala četrto največjo skupino. V občini Idrija stanovanja zgrajena pred letom 1918 predstavljajo 24,1% vseh zgrajenih stanovanj oz. ravno tako prvo največjo skupino stanovanj. Drugo največjo skupino stanovanj predstavljajo v občini Tolmin stanovanja zgrajena v obdobju od leta 1971 do 1980 (24,1%). V občini Tolmin je bila najbolj intenzivna gradnja stanovanj ravno v obdobju do leta 1918 in v obdobju od leta 1971 do 1981, ko je bilo zgrajenih 57,1% vseh stanovanj v občini Tolmin, nato je začela upadati. Za občino Idrija velja skoraj ista značilnost intenzivnosti stanovanjske gradnje kot za občino

Tolmin, in sicer za odboje od 1961 do 1980, medtem ko za celotno Slovenijo pa je značilna intenzivna stanovanjska gradnja predvsem v odboju od 1971 do 1990. Iz navedenega vidimo, da ima občina Tolmin slabšo starostno strukturo stanovanj od republiškega povprečja in tudi ob občine Idrija.

Pri izračunih potrebnega števila stanovanj bomo upoštevali, da je potrebno na vsakih 10 let nadomestiti najmanj 20% stanovanj, ki pridejo v starostno skupine 80 in več let.

3. Število m² na stanovanje

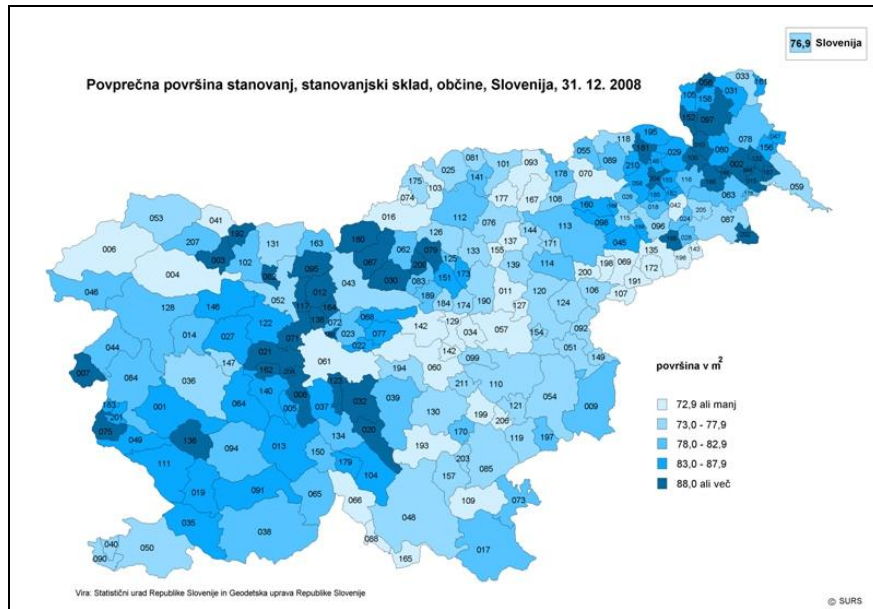
Tabela 18: Struktura stanovanj po velikosti v občini Tolmin, Idrija ter v Sloveniji leta 2002.

Skupina	TOLMIN		Idrija		Slovenija	
do 20 m ²	36	0.7	27	0.6	11,272	1.4
21 -40	497	9.3	522	10.7	104,502	13.4
41 -60	1,188	22.3	1,491	30.4	200,590	25.8
61 -80	1,604	30.2	1,497	30.5	211,819	27.2
81 -100	1,073	20.2	790	16.1	135,890	17.5
nad 100	922	17.3	574	11.7	113,699	14.6
Skupaj	5,320	100	4,901	100	777,772	100

Glede na strukturo stanovanj po velikosti ugotovimo, da so imeli v občini Tolmin nekoliko večja stanovanja kot v občini Idrija in kot v Sloveniji. Stanovanj velikih med 61 in 80 m² je bilo v občini Tolmin 30,2%, kar je predstavljalo tudi največjo skupino stanovanj v občini. V občini Idrija je predstavljala navedena velikostna skupina 30,5% vseh stanovanj, v državi pa 27,2%. Med 81 in 100 m² je bilo v občini Tolmin 20,2% stanovanj, v občini Idrija 16,1%, v državi 17,5%. Nad 100 m² velikih stanovanj je bilo v občini Tolmin 17,3%, v občini Idrija 11,7% in v državi 14,6%.

Iz podatkov SURS-a tudi vidimo, da se je povprečna površina stanovanj tako v občini Tolmin kot tudi v občini Idrija in v državi dvignila. V občini Tolmin je leta 2009 povprečna površina stanovanj znašala 81,7 m², medtem ko je še leta 2002 znašala 79,3 m². Povprečna površina stanovanj v občini Idrija je bila leta 2009 manjša kot v občini Tolmin in kot državno povprečje (77,3 m²), in sicer je le-ta znašala 75,2 m².

4. Število sob na stanovanje

Tabela 19: Struktura stanovanj po številu sob v občini Tolmin, Idrija in v Sloveniji leta 2002.

Število sob	TOLMIN	%	Idrija	%	Slovenija	%
1	474	8.9	554	11.3	111,246	14.3
2	1,142	21.5	1,632	33.3	246,997	31.8
3	1,866	35.1	1,640	33.5	239,551	30.8
4	1,156	21.7	728	14.9	112,507	14.5
5+	682	12.8	347	7.1	67,471	8.7
Skupaj	5,320	100	4,901	100	777,772	100

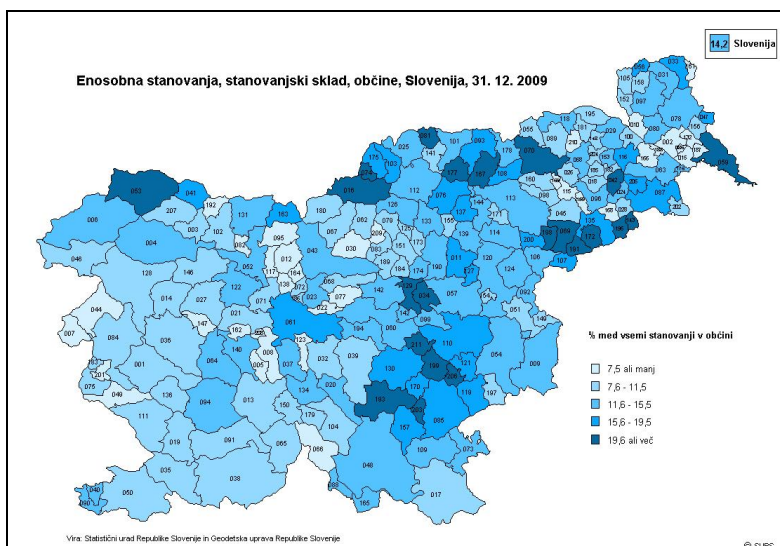
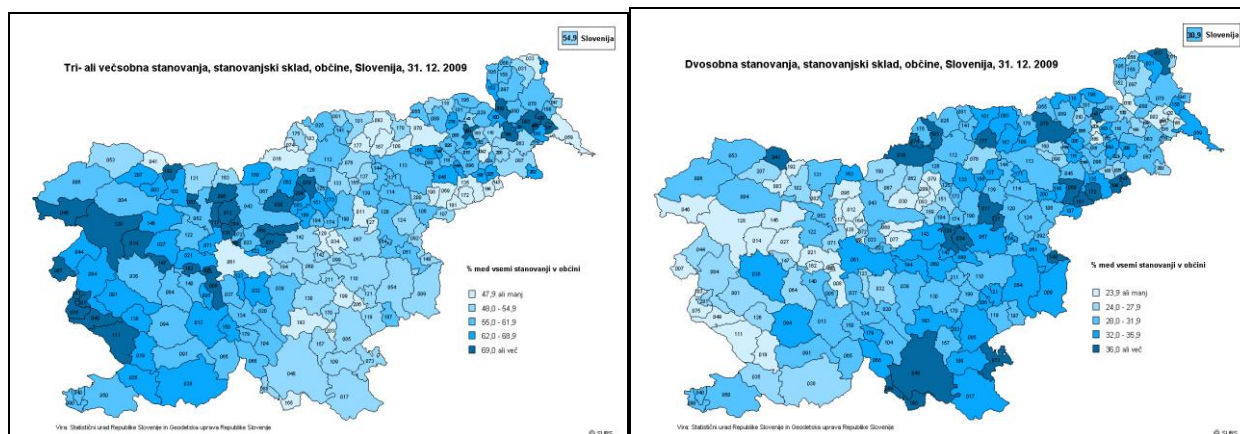
Tabela 19a: Struktura stanovanj po številu sob v občini Tolmin, Idrija in v Sloveniji leta 2009.

Število sob	TOLMIN	%	Idrija	%	Slovenija	%
1	482	8.8	569	11.2	118,973	14.2
2	1,166	21.2	1,639	32.3	259,218	30.9
3	1,897	34.5	1,676	33.1	252,841	30.2
4	1,194	21.7	756	14.9	124,278	14.8
5+	758	13.8	431	8.5	82,942	9.9
Skupaj	5,497	100	5,071	100	838,252	100

Glede na število sob v stanovanju ugotovimo, da je imela občina Tolmin največ trosobnih stanovanj oz. kar 34,5% vseh stanovanj in je ta skupina stanovanj predstavljala prvo največjo skupino. Tro sobnih stanovanj sta imeli občina Idrija 33,1% ter Slovenija 30,2%. Kot vidimo je delež trosobnih stanovanj v občini Tolmin bil višji kot v občini Idrija ter višji

od republiškega povprečja. Glede na Slovenijo vidimo, da je imela občina Tolmin večja stanovanja (po številu sob). V primerjavi z občino Idrija pa vidimo, da je imela občina Tolmin tudi v primerjavi z občino Idrija večji delež večjih stanovanj (po številu sob). 4 sobnih stanovanj je bilo v občini Tolmin 21,7%, v občini Idrija 14,9%, v državi pa 14,8%. Pet in več sobnih je bilo v občini Tolmin 13,8%, v občini Idrija 8,5%, v državi pa 9,9%.

Od 5.320 stanovanj ob popisu leta 2002 oz. 5.497 stanovanj v letu 2009 v občini Tolmin jih je bilo ob popisu 2002 791 nenaseljenih ter 344 stanovanj za občasno uporabo. Pri 4.339 gospodinjstvih je leta 2002 to predstavljalo presežek stanovanj, če upoštevamo le stalno naseljena stanovanja in stanovanja za občasno uporabo.

5. Intenzivnost stanovanjske gradnje

V obdobju 2002-2009 je bilo v občini Tolmin zgrajenih 211 novih stanovanj, od tega največ leta 2002. Število novozgrajenih stanovanj po letih je prikazano v tabeli 20.

Tabela 20: Število novozgrajenih stanovanj po letih v občinah Kočevje, Ajdovščina, Tolmin, Idrija in Logatec.

kategorija Leto	Kočevje		Ajdovščina		TOLMIN		Idrija		Logatec	
	Število	%	Število	%	Število	%	Število	%	Število	%
2002	19	0.1	74	0.4	40	0.3	21	0.2	69	0.6
2003	8	0.0	102	0.6	32	0.3	16	0.1	51	0.4
2004	38	0.2	69	0.4	25	0.2	30	0.3	47	0.4
2005	28	0.2	38	0.2	18	0.2	33	0.3	180	1.5
2006	43	0.3	46	0.3	19	0.2	20	0.2	26	0.2
2007	51	0.3	74	0.4	19	0.2	31	0.3	76	0.6
2008	131	0.8	153	0.8	21	0.2	13	0.1	58	0.5
2009	25	0.2	134	0.7	37	0.3	18	0.2	395	3.0
Skupaj	343	2.1	690	3.7	211	1.8	182	1.5	902	6.9

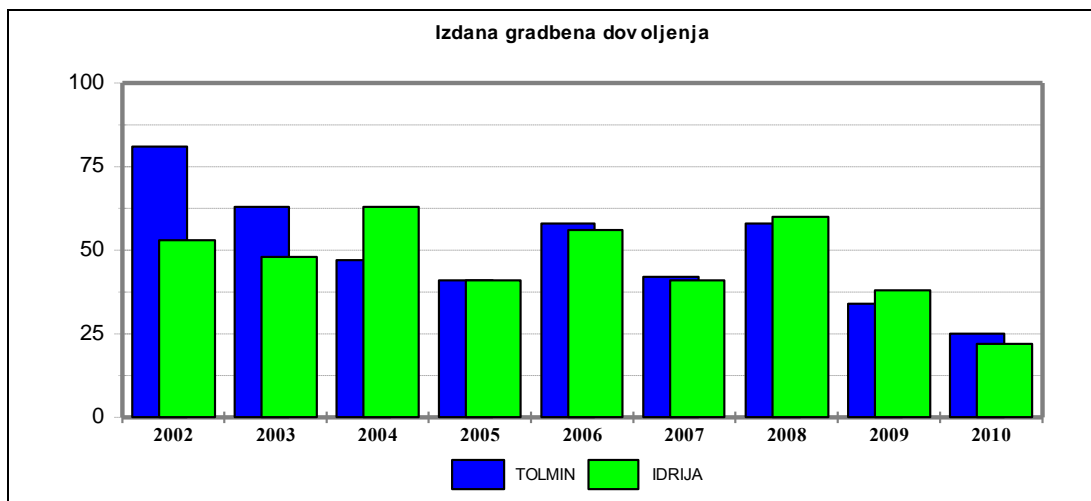
V tabeli 20, kjer je prikazano število novozgrajenih stanovanj v obdobju 2002 - 2009, vidimo, da je bilo skupno zgrajenih najmanj stanovanj na prebivalca v zadnjih sedmih letih v občini Idrija. Sledita ji občina Tolmin in občina Kočevje. Občina Ajdovščina je bila po tem kazalniku na drugem mestu. Največ stanovanj na prebivalca v zadnjih sedmih letih pa je bilo zgrajenih v občini Logatec.

Tabela 20a: Število izdanih dovoljenj za gradnjo stanovanj po letih v občini Idrija in občini Tolmin.

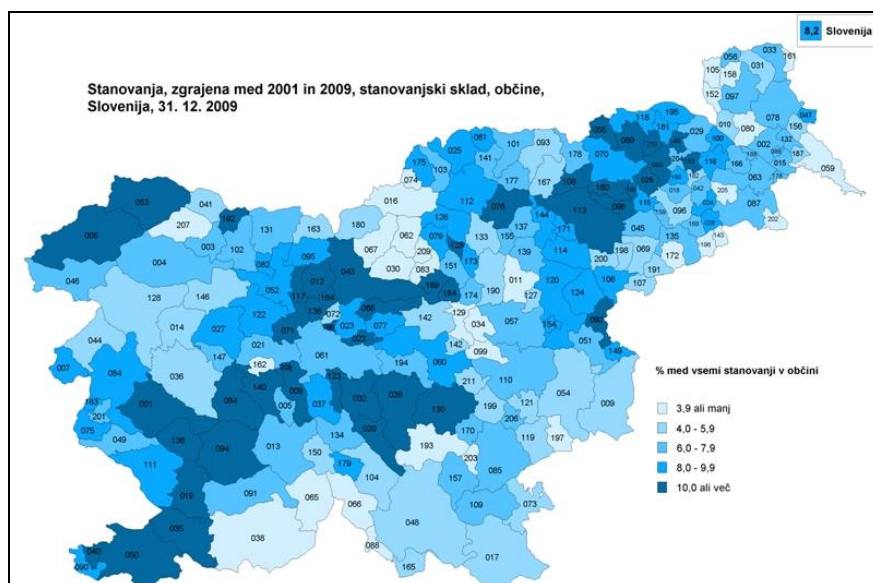
IDRIJA																																
kategorija	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2001																						
	Števi	%	Števi	%	Števi	%	Števi	%	Števi	%																						
Št. st.	30	0.1	26	0.1	33	0.1	28	0.1	30	0.1	25	0.1	34	0.1	17	0.1	13	0.1														
površ.	10	8.7	9	6.81	10	8.8	9	8.82	9	7.81	20	17	18	15	7	5	6	4	3	3.1												
Št. st.	23	0.1	22	0.1	30	0.1	13	0.1	26	0.1	16	0.1	26	0.1	21	0.1	9	0.1														
površ.	3	1	2	6	3	2	4	4	3	7	1	6	14	3	5	3	0	2	8	2	4	0	3	4	2	6	2	3	1	8	1	5
Skupaj	53	0.1	48	0.1	63	0.1	41	0.1	56	0.1	41	0.1	60	0.1	38	0.1	22	0.1														

TOLMIN																																		
kategorija	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2001																								
	Števi	%	Števi	%	Števi	%	Števi	%	Števi	%																								
Št. st.	48	0.1	45	0.1	29	0.1	28	0.1	33	0.1	25	0.1	26	0.1	19	0.1	12	0.1																
površ.	15	12	18	15	13	11	11	9	12	10	7	3	6	2	10	8	9	6	7	5	8	2	9	2	5									
Št. st.	33	0.1	18	0.1	18	0.1	13	0.1	25	0.1	17	0.1	32	0.1	15	0.1	13	0.1																
površ.	5	6	4	6	3	1	2	6	2	2	1	7	1	5	3	9	3	3	2	2	1	8	3	1	2	7	2	0	1	8	1	4	1	2
Skupaj	81	0.1	63	0.1	47	0.1	41	0.1	58	0.1	42	0.1	58	0.1	34	0.1	25	0.1																

V tabeli 20a, kjer je prikazano število izdanih gradbenih dovoljenj po letih, vidimo, da je bilo v obdobju 2002-2010 v občini Tolmin skupaj izdanih 449 gradbenih dovoljenj za gradnjo objektov in stanovanj, od tega 184 za gradnjo stanovanj. Število izdanih gradbenih dovoljenj je od leta 2002 v občini Tolmin nihalo, in sicer je nihalo med 61 in 231 izdanih gradbenih dovoljenj. Največ gradbenih dovoljenj je bilo izdanih leta 2002, najmanj pa leta 2010. V tabeli 20a lahko vidimo, da je bilo v občini Tolmin izdanih 27 gradbenih dovoljenj več kot v občini Idrija, kjer je bilo v obdobju 2002-2010 izdanih 422 gradbenih dovoljenj za gradnjo objektov in stanovanj, od tega 186 za gradnjo stanovanj.

Glede na analizo strukture stanovanj bi v naslednjih 10-ih letih na račun izboljšav stanovanjskega standarda brez prebivalstvene rasti potrebovali naslednje število stanovanj:

Ka t e g o r i j a / L e t o	2 0 1	2 0 2	S k u p a j
premajhna stanovanja	21	25	46
znestr. strukturno sobe	49	58	107
do trajana stanovanja	249	274	523
S k u p a j	320	356	676
Letno			34

V. POSELITEV, NASELBINSKO OMREŽJE TER CENTRALNE FUNKCIJE

1. Centralna naselja

1.a Teorije za oblikovanju naselbinskega omrežja

V vsakem obljudenem prostoru se postopoma oblikuje ustrezna hierarhija oskrbnih, storitvenih in upravnih funkcij: Funkcije, ki zadovoljujejo osnovne potrebe prebivalstva so gostejše in locirane bližje v manjših središčih, kompleksnejše in bolj zahtevne funkcije pa redkejše in locirane v večjih središčih. (Geografska opredelitev)

Z gospodarskega vidika morajo biti te funkcije tudi rentabilne, rentabilne pa so takrat ko so locirane v območju, ki ima zadostno prebivalstveno, gospodarsko in kupno moč. (Prostorska ekonomija)

V določenih naseljih, ki ne izpolnjujejo osnovnih ekonomskih kriterijev

se zaradi strateških interesov:

- * Zaustavitve prebivalstvenega praznjenja območja ,
- * Geografske odmaknjenosti in slabe dostopnosti , (Socialna politika)
- * Zmanjšanja premočnega gravitacijskega vpliva središč v drugi državi administrativno oblikujejo in državno podpirajo ustrezna središča višjega ranga, tudi če ne izpolnjujejo vseh ali celo nobenega kriterija za razvrščanje. (Nacionalna strategija)

Pri ugotavljanju ranga naselij v hierarhiji središč, uporabljamo strukturo primerno za razmere in število prebivalcev v RS. V državi je bila v strategiji prostorskega razvoja do nivoja središč regionalnega pomena oblikovala naslednja hierarhija središč:

naselja so strukturirana v IV stopnje, in sicer:

Lokalna središča

a. najnižja stopnja:	Pomožno lokalno središče	5-7 točk
b. I. stopnja:	Lokalno središče	8-14 točk
c. II. stopnja:	Pomembnejše lokalno središče	15-29 točk

Subregionalna središča

d. III. stopnja:	Središče občinskega pomena	30-49 točk
e. IV. stopnja:	Občinsko upravno središče	nad 50 točk

Mezoregionalna središča

f. V. stopnja:	Medobčinska pomembna središča	nad 60 točk
g. VI. stopnja:	Središča regionalnega pomena	nad 80 točk

Središča nacionalnega pomena

Na podlagi take strukture in s pomočjo preglednice oskrbnih funkcij dobimo naslednjo razporeditev oz. omrežje oskrbnih naselij.

Pomožna lokalna središča:	Zatolmin, Kamno, Volarje, Idrija pri Bači, Pečine, Ponikve
I. stopnja - Lokalna središča:	Poljubinj, Volče, Čiginj, Postaja, Slap ob Idrijci, Šentviška Gora, Dolenja Trebuša, Kneža. Grahovo ob Bači
II. stopnja- Pomembnejša lokalna središča:	, Podbrdo
III. stopnja- Občinsko pomembna središča:	Most na Soči
IV. stopnja - Občinsko upravno središče:	
V. stopnja - Medobčinsko pomembna središča:	
VI. stopnja - Središče regionalnega pomena:	Tolmin

Opremljenost središč je razvidna iz tabele 21b, prostorska razprostrtost pa iz priloženega kartograma.

Slabosti obstoječe mreže naselij so:

2. Slabosti naselbinske mreže v občini.

Kot vidimo iz pričujočih analiz je omrežje centralnih naselij dokaj nesistematično, kar je posledica zelo različnih geografskih razmer, predvsem pa zgodovinske dediščine in povsem spontanega razvoja.

Opazne so nekatere poudarjene slabosti omrežja:

- Baška grapa kot najbolj demografsko ogroženo območje je praktično brez izrazitega središča. Tako so se Podbrdo, Grahovo ob Bači in Kneža komaj uvrstili: prvo v rang pomembnejšega lokalnega središča in drugi dve med lokalna središča, Problem teh naselij je zaradi kroničnega praznjenja teh območij tudi dejstvo, da nimajo več dovolj močnega gravitacijskega zaledja za ustrezen razvoj v višji rang..
- Pomembnejša lokalna središča so preblizu Tolmina središče (Most na Soči, Volče obenem pa so obsežna območja v veliki oddaljenosti od Tolmina brez pravih središč.
- Na Šentviški planoti ni izrazitega središča. Funkcije si med seboj delijo Šentviška Gora, Ponikve in Pečine. Zaradi tega prihaja do močnega rivalstva in nasprotovanja načrtnemu razvoju Sela, posledično pa stagnira celo območje.
- Na demografsko najbolj ogroženih območjih, je število naselij in prebivalstva premajhno da bi lahko oblikovali dovolj močna središča, ki bi lahko opravljala vlogo pomožnih generatorjev razvoja in ohranitve prebivalstva. Zaradi razložene poselitve, šibke razvitosti delovnih mest in slabe prometne povezanosti bo ustrezno središče tudi zelo težko oblikovati.
- Močna deagrarizacija spreminja značaj naselij neposredno ob Tolminu, ki je že itak v neposrednem razvojnem območju občine ;Vzhodni lok naselij od

Poljubinja, Prapretnega, Modreja do Mosta na Soči ter Volče, so že postala tipična pri urbana naselja, ki so že deagrarizirana spalna naselja, ki prebivalstveno naraščajo hitreje kot sam Tolmin, ki stagnira.

- Prešibko središče v osrčju Šentviške planote je tudi Šentviška Gora, ki jo bo treba zaradi oddaljenosti razvijati kot pomembnejše lokalno središče, čeprav ima v gravitacijskem zaledju premalo prebivalcev.
- Večina naselij je ohranilo ali rahlo izboljšalo rang oskrbe iz leta 1980 (deloma tudi z zaposlitvenimi možnostmi), Most na Soči je za svoj rang naselje z največjim potencialom, najbolj neustrezen rang glede na dostopnost ima Podbrdo.
- Izven 15 minutne dostopnosti /osebni avto so ;Gorenja Trebuša, Šentviška Gora, Grahovo ob Bači in Podbrdo. Gravitacijska območja teh središč so tud najbolj demografsko ogrožena.

TABELA 1, Prikaz obstoječega stanja naselbinske mreže v odnosu na željeno, Morfološka metoda planiranja

Parameter	Stanje in planske parametrske rešitve				
	A	B	C	D	E
1. Prebivalstvo	Močna rast preb.	Rast prebiv.	Stagnacija	Padanje	Močno padanje
2. Poselitev	Monocentrična	Koridorska	Policentrična	Polinuklearna	Disperzna
2a. Velikostna razporeditev naselij	Nad 400 preb.	300 - 400 preb.	200-300 preb.	100-200 preb.	pod 100 preb.
3. Promet. infrast.	Avtocesta	Hitra cesta	Magistralna c.	Regionalna c.	Lokalna c.
4. Promet. sredst.	Železnica	Primest. avtob.	Reg. avtobus	Lokal avtobus	Avtomobil
5. Energetska inf.	Plinovod	Magist. DV	Region. DV	Lokalni DV	NNO
6. Delovna mesta glede na aktiv. preb.	Nad 100 %	80-100 %	60-80 %	40-60 %	Pod 40 %
7. Povp. čas za prihod na delo (avtobus)	Pod 10 minut	10-20 minut	20-30 minut	30-40 minut	nad 40 minut
9. Razpored. delov. mest	Monocentrična	Koridorska	Policentrična	Polinuklearna	Disperzna
10. Gostota naselitve	Zelo visoka	Visoka	Srednja	Nizka	Zelo nizka
11. Opremljenost s centralnimi funkc.	Regionalne funk.	Upravne funk.	Občinske	Območne	Krajevne
12. Tip izobražev. ustanov	Državni	Regionalni	Občinski	Osnovna šola	Podružnica

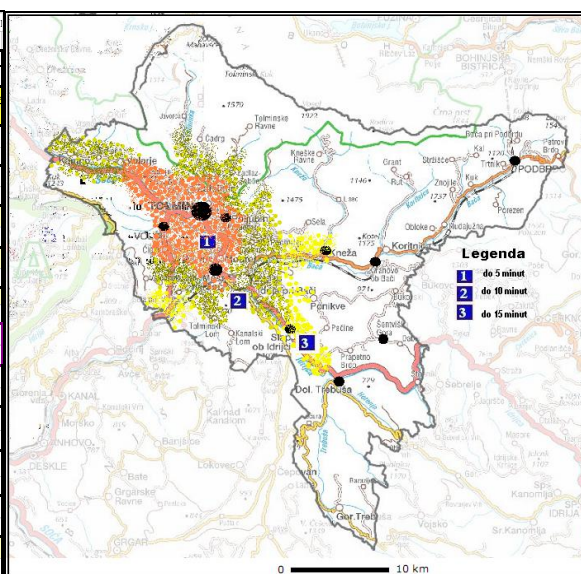

Tabela 1 prikazuje optimalno razvitost naselbinske mreže, ki omogoča primerjavo z dejanskim stanjem; ki je daleč od zelenega in pod optimalna po vseh 12 kriterijih. Priloženi kartogram dostopnosti pa opozarja da je poleg slabe dostopnosti občine kot celote, problematična tudi dostopnost znotraj občine saj je več kot polovica ozemlja občine izven 15 minutne dostopnosti do Tolmina,

2. Gravitacijska območja lokalnih in območnih središč

Da bi bile oskrbne storitve vsaj v načelu tudi rentabilne, morajo imeti posamezna središča svojemu rangu ustrezno veliko gravitacijsko zaledje z zadostno kupno močjo. Geografsko gledano imajo centri v našem primeru naslednja gravitacijska območja: (glej priložene tabele)

Iz tabel 21 in 21a je razvidno, da ima od osemnajstih centralnih naselij ustrezno število prebivalcev tako v gravitacijskem območju le šest naselij (središče regionalnega pomena Tolmin, občinsko pomembno središče Most na

Soči, pomembno lokalno središče Podbrdo, lokalni središči Poljubinj in Volče ter pomožno lokalno središče Zatoľmin). Posebej problematično je dejstvo, da so vsa centralna naselja in njihova gravitacijska območja, kljub naporom občine beležila stagnacijo oz. upad prebivalstva v obdobju 1991-2011, z izjemno Volč, ki so beležile rast prebivalstva, in naselji Poljubinj in Zatoľmin, ki sta beležili stagnacijo oz. le rahlo rast prebivalstva. Centralno naselje Grahovo ob Bači (lokalno središče) ima ustrezno število prebivalcev v gravitacijskem območju, toda premalo prebivalcev v centralnem naselju. Toda tu je potrebno poudariti, da je tako število prebivalcev v centralnem naselju Grahovo ob Bači kot tudi v gravitacijskem območju beležilo v obdobju od leta 1991 do 2011 padec prebivalstva. Premalo prebivalcev tako v naselju kot tudi v gravitacijskem območju pa je imelo šest lokalnih središč (Čiginj, Slap ob Idrijci, Postaja, Šentviška Gora, Dolenja Trebuša in Kneža) in pet pomožnih lokalnih središč (Kamno, Volarje, Idrija pri Bači, Pečine in Ponikve). Vsa navedena središča pa so v opazovanem obdobju 1991-2011 beležila stagnacijo oz. upad prebivalstva tako v centralnem naselju kot tudi v gravitacijskem območju. Tako so imela centralna naselja v odnosu na gravitacijska območja leta 2011 naslednji trend:

- A*. Centralno naselje z močno razvijajočim gravitacijskim zaledjem:
- B. Centralno naselje z razvijajočim gravitacijskim zaledjem:
Volče
- C. Centralno naselje z mirujočim gravitacijskim zaledjem:
Zatoľmin, Poljubinj
- D. Centralno naselje z nazadujočim gravitacijskim zaledjem:
Tolmin, Most na Soči, (Kneža), (Dolenja Trebuša), (Šentviška Gora), (Ponikve), (Pečine), (Slap ob Idrijci), (Idrija ob Bači), (Čiginj), (Volarje), (Kamno)
- E. Centralno naselje s kritičnim praznjenjem gravitacijskega zaledja:
(Grahovo ob Bači), Podbrdo, (Postaja)

Za dobro delovanje središč je velikega pomena ustrezna velikost oskrbnih središč, ki naj bi imela svojemu rangi primerno število prebivalcev. Spodnja meja je okrog 300 prebivalcev v centralnem naselju in vsaj 500 v gravitacijskem območju. Kako so se po velikosti razporedila naselja prikazuje tabela v nadaljevanju.

Tabela 21: Razpored centralnih naselij po velikosti v občini Tolmin leta 1931 in 2011.

Leto 1931		Leto 2011	
Naselje	Št.preb.	Naselje	Št.preb.

1. Tolmin*	1.222	1. Tolmin*	3.534
2. Podbrdo*	594	2. Podbrdo*	695
3. Volče*	694	3. Volče*	588
4. Poljubinj*	458	4. Poljubinj*	456
5. Most na Soči*	530	5. Most na Soči*	434
6. Zatoľmin*	461	6. Zatoľmin*	344
7. Idrija ob Bači*	430	7. Idrija ob Bači*	290
8. Dolenja Trebuša*	695	8. Dolenja Trebuša*	286
9. Slap ob Idrijci*	309	9. Slap ob Idrijci*	242
10. Volarje*	230	10. Volarje*	239
11. Kamno*	363	11. Kamno*	226
12. Kneža*	383	12. Kneža*	206
13. Ponikve*	454	13. Ponikve*	179
14. Čiginj*	295	14. Čiginj*	176
15. Pečine*	331	15. Pečine*	158
16. Grahovo ob Bači*	373	16. Grahovo ob Bači*	138
17. Postaja*	170	17. Postaja*	115
18. Šentviška Gora*	289	18. Šentviška Gora*	101

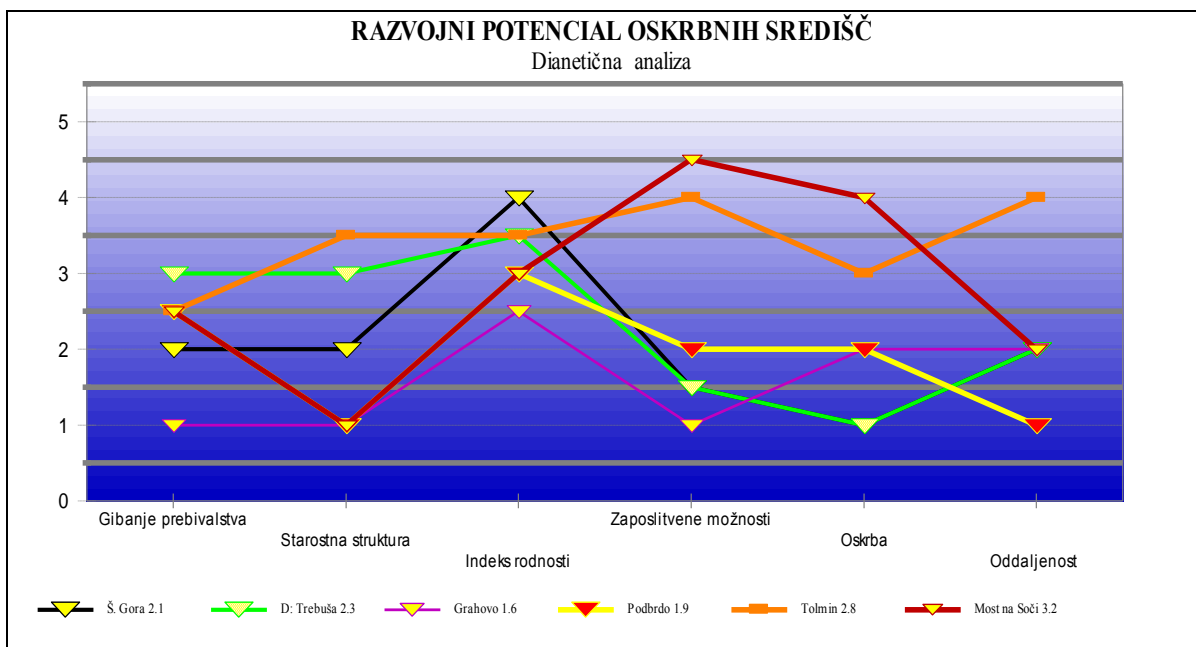
Opomba: *oskrbno središče

Iz analize je razvidno, da je omrežje centralnih naselij še vedno dokaj nesistematično in slabo razvito. V obdobju od leta 1931 do 2011 je močnejšo rast prebivalstva, toda še vedno prepočasno, beležilo le centralno naselje Tolmin. Minimalno rast prebivalstva oz. stagnacijo prebivalstva sta beležili naselji Volarje in Podbrdo. Rahel upad prebivalstva sta beležili naselji Poljubinj in Volče, medtem ko so vsa ostala naselja, oskrbna središča beležila zelo močen upad prebivalstva (predvsem naselja na območju mikro-regije Trebuša in mikro-regije Šentviška planota). Naselje Most na Soči sicer beleži upad prebivalstva vendar obenem rast v ožjem gravitacijskem območju, kar velja tudi za naselje Volče.

Še slabše so bile razmere v obdobju 1991-2011 saj je vseh središčih število prebivalstva v centralnih naseljih upadalo

Tabela:21 a Razvojni potencial oskrbnih središč

Legenda območij;

0. OBMOČJE ABSOLUTNE DEPRESIJE	3. RAZVOJNO STAGNATNO OBMOČJE - POVPREČJE
1. RAZVOJNO ABSOLUTNO OGROŽENO OBMOČJE-APATIJA	4. RAZVOJNO PRIVLAČNO OBMOČJE- BLAGINJA
2. RAZVOJNO OGROŽENO OBMOČJE-ZNOSEN OBSTOJ	5. RAZVOJNO ZELO PRIVLAČNO OBMOČJE- SPLOŠNO UGODJE IN BLAGINJA

Iz gornje tabele, ki zbirno prikazuje dejanski razvojni potencial izhaja, da ima najvišji razvojni potencial za svoj rang Most na Soči, pa še ta je bližje razvojno stagnirajočemu območju kot razvojno privlačnemu.

Tolmin kot drugo naselje z večjim razvojnim potencialom ima predvsem problem zaradi že zelo slabe starostne strukture in slabe dostopnosti (kar je problem tudi subregije v celoti) oz. prevelike oddaljenosti od najbližjega središča višjega ranga. (Nova Gorica)

Najslabši potencial imata Grahovo in Podbrdo, ki sta oba v območju med 1 in 2 t.j. v razvojno ogroženem proti razvojno absolutno ogroženem območju

Tako praktično nobeno naselje ni dovolj razvito, da bi lahko oprvljalo funkcijo razvojnega generatorja predvidenega lastnega zaledja. Tolmin za subregijo, Most na Soči vsaj delno tudi za mikroregije : Baška grapa spodnji del, ter Šentviška planota in Trebuša. Podbrdo Kneža , Šentviška Gpra in Dolenja Trebuša pa so sploh preslabo razvita za svoje mikroregije , ki naj bi jih pokrivala.

Vsa središča razen Mosta na Soči imajo za svoj rang tudi izrazito slabe: zaposlitvene možnosti, preslabo razvito oskrbo in slabo dostopnost do središč višjega ranga.

Vsa centralna naselja imajo tudi problem z izrazito premajhnim številom prebivalstva tako v centralnem naselju kot tudi v gravitacijskem območju.

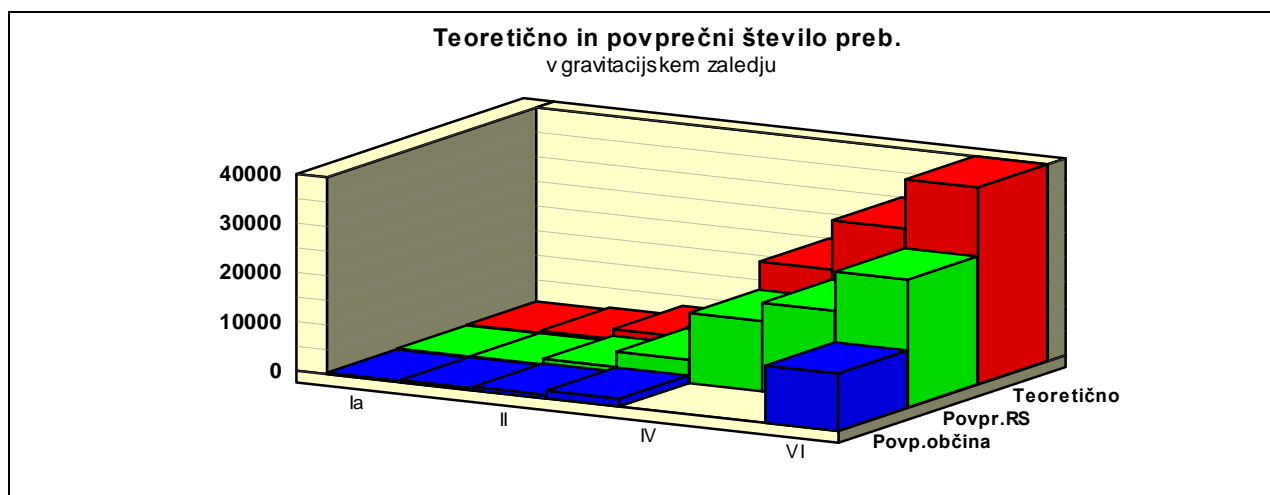
VI. ALTERNATIVNE MOŽNOSTI URBANIZACIJE IN DEFINIRANJE MODELA POSELITVE

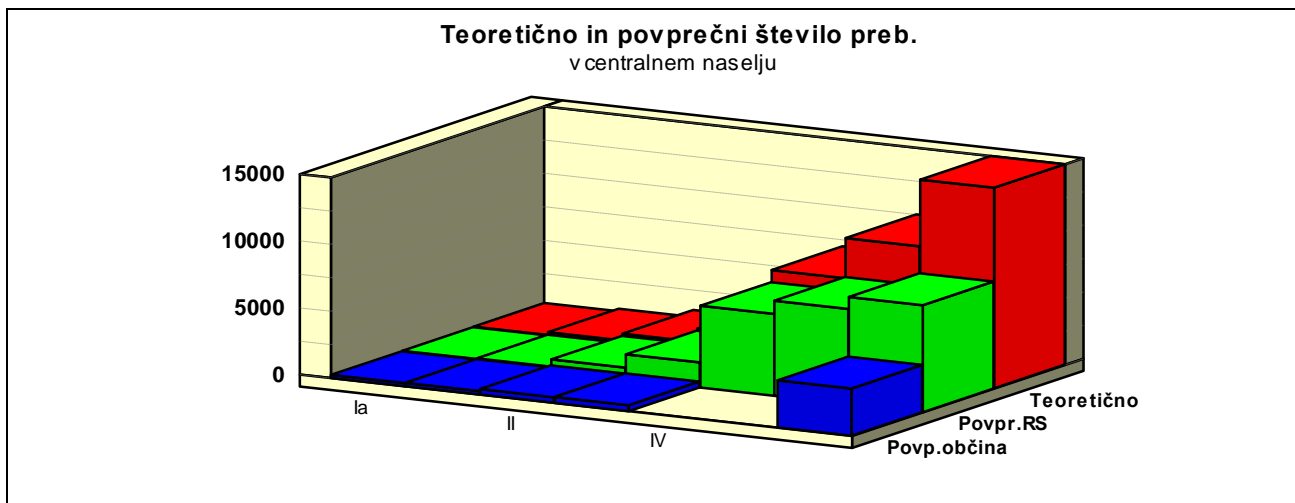
1. Teoretične možnosti oblikovanja omrežja centralnih naselij

Ocenjujemo, da je v območju občine Tolmin glede na število prebivalcev, stopnjo sedanje centralnosti in opremljenosti naselij, razvojne možnosti, primerno obdržati obstoječo hierarhijo središč. V tabeli 22 je prikazano število prebivalcev v centralnih naseljih in v njihovih gravitacijskih območjih, ki ga predvideva teoretični model take hierarhije.

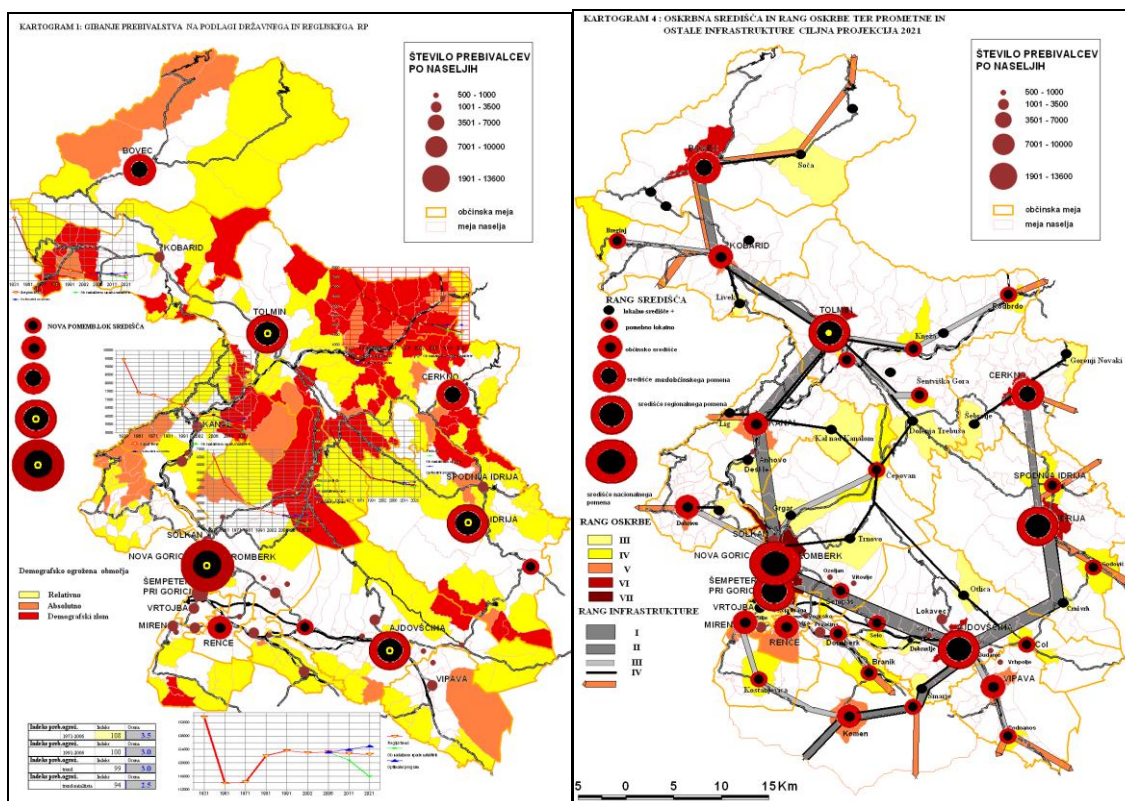
Tabela 22: Optimalno število prebivalcev.

Rang	Stopnja centralnosti	CENTRALNA NASELJA			GRAVITACIJSKA OBMOČJA		
		Teoretično	Povpr.RS	ovp.občin	Teoretično	Povpr.RS	ovp.občin
Ia	Pomožno lokalno središče	300	270	246	600	470	338
I	Lokalno središče	500	320	271	1,000	540	440
II	Pomembno lokalno središče	1,000	860	417	3,000	1,660	748
Rang III -IV Subregionalna sred.							
III	Občinsko območno središče	2,000	1,860	434	5,000	4,800	1,613
IV	Občinsko upravno središče	7,000	6,100		20,000	14,300	
Rang V -VI Mezoregionalna sred.							
V	Medobčinsko pomembna središča	10,000	7,100		30,000	18,000	
VI	Središča regionalnega pomena	15,000	8,000	3,534	40,000	26,000	11,634

Iz tabele 22 je razvidno, da glede na teoretične potrebe pa tudi glede na republiško povprečje izkazujejo podpovprečno rentabilnost vsa centralna naselja, in sicer vsa, ki sodijo v pomožna lokalna središča, lokalna središča, pomembna lokalna središča, občinsko pomembna središča in središča regionalnega pomena. Če pa pogledamo gravitacijska območja, vidimo, da ravno tako vsa središča (pomožna lokalna središča, lokalna središča, pomembna lokalna središča, občinsko pomembna središča in središča regionalnega pomena) izkazujejo podpovprečno rentabilnost glede na teoretične potrebe kot tudi glede na republiško povprečje.

VII. EKONOMSKE OSNOVE RAZVOJA

1. Ocena kupne moči

Da bi imeli predstavo o tem, do kakšne mere se lahko razvija terciarni in kvartarni sektor ter koliko in kakšne investicije v razvoj lahko pričakujemo od prebivalstva občine Tolmin, moramo vsaj orientacijsko izračunati maso sredstev, ki predstavljajo sredstva za potrošnjo in prihranke oziroma potencialni investicijski kapital prebivalstva.

Prihodke prebivalstva sestavljajo:

- plače (dohodek iz delovnega razmerja in samozaposlitve),
- pokojnine,
- drugi prejemki oseb z lastnimi dohodki (honorarji, najemnine, prodaje, drugo),
- siva ekonomija ter
- prejemki iz kmetijske dejavnosti in lastna proizvodnja gospodinjstev.

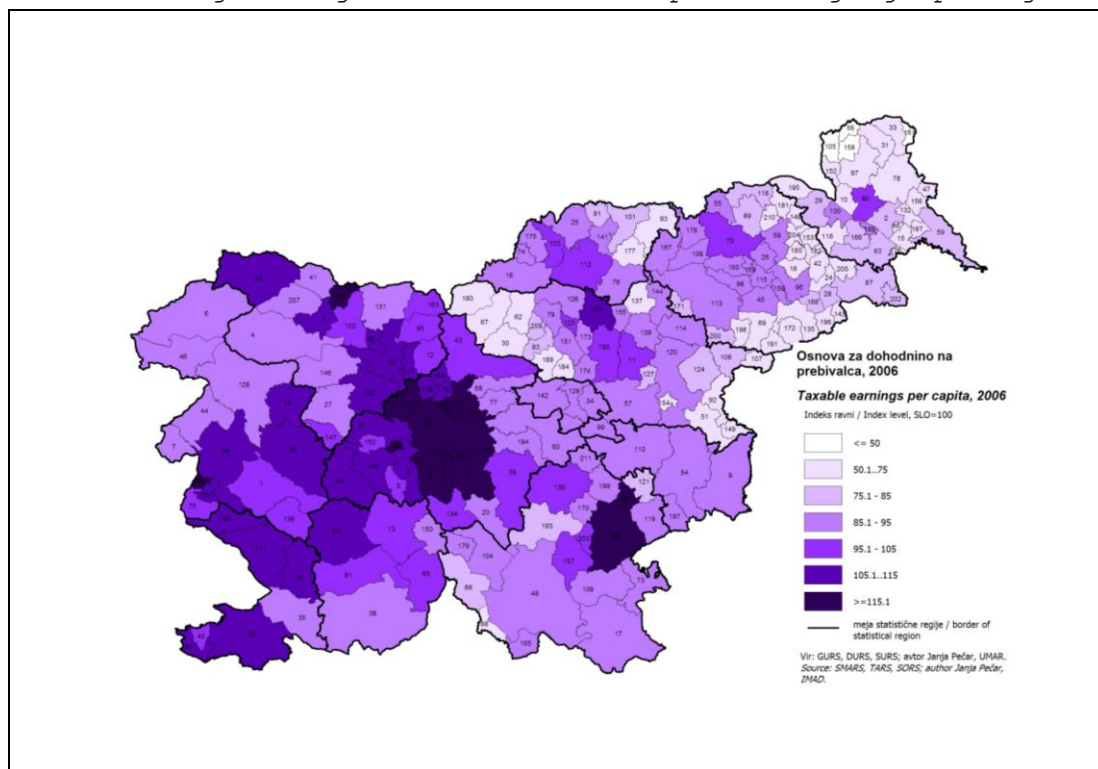

Tabela 23: Ocena sredstev za osebno porabo v občini Tolmin, v EUR.

	netto znesek		v EUR	št.prebiv.	11,634
VIR SREDSTEV	POVP MESEČNO	ŠTE V.PREJEMK	VSOTA MESEČ.	VSOTA LETNA	DELEŽ%
1. Plače	885	4,356	3,854,856	46,258,273	63.72
2. Pokojnine	540	2,292	1,237,625	14,851,499	20.46
3. Drugi prejemki	300	1,233	369,961	4,439,534	6.12
4. Prih. iz kmet.gozd.	375	143	53,649	643,785	0.89
5. Siva ekonomija	256	2,088	533,866	6,406,394	8.82
SKUPAJ		10,112		72,599,486	100.00

Če predpostavljamo, da gospodinjstva v občini Tolmin razporedijo prejemke v povprečju enako kot povprečno slovensko gospodinjstvo, dobimo rezultate, ki so predstavljeni v tabeli 24. V tabeli je predstavljena ocena razporeditve porabe prejemkov prebivalcev občine Tolmin.

Tabela 24: Ocena razporeditve porabe prejemkov prebivalcev občine Tolmin, po posameznih postavkah, v EUR.

Postavka	% rep.povpr	občina TOLMIN	vrednost
1.Hrana,pijača,tobak	20.2	21.0	15,245,892
2.Obleka in obutev	6.2	6.8	4,936,765
3.Pohištvo,gosp.oprema,stor.	6.0	6.5	4,718,967
4.Stanarina,voda,el.plin	12.7	12.8	9,292,734
5.Higiena in zdravje	3.2	3.2	2,323,184
6.Transport in komunikac.	18.1	19.0	13,793,902
7.Rekreacija in kultura	9.9	8.6	6,243,556
8.Izobraževanje	1.0	0.9	653,395
9.Gostinske usluge	7.1	5.3	3,847,773
10.Prenovo in nakup stanov.	6.5	6.9	5,009,365
11.Storitve in drugo	9.1	9.0	6,533,954
SKUPAJ	100.0	100.0	50,311,444
Teoret. poraba v domači občini	V živilskih trgovinah in gost. lokalih v MIO EUR		18
v mio EUR	V ostalih trgovinah v MIO EUR		6
Prihranki na prebivalca	V EUR		1,635

- Ob upoštevanju, da cca 40% izdatkov za hrano in cca 70% izdatkov za postavke 2,3,10 in 11 pritegneta Kranj in deloma Ljubljana, kot močni nakupovalni središči, lahko izračunamo, da ima občina Tolmin dejansko letno kupno moč cca 18 mio EUR za živilske trgovine in gostinske lokale ter cca 6 mio EUR za ostalo blago.

Za primerjavo lahko navedemo, da je imela občina Idrija z 11.871 prebivalci, dejansko kupno moč cca 19 mio EUR za živilske trgovine in gostinske lokale ter cca 7 mio EUR za ostalo blago; občina Logatec pa s 13.234 prebivalci dejansko kupno moč cca 18 mio EUR za živilske trgovine in gostinske lokale ter cca 7 mio EUR za ostalo blago.

- Obenem lahko ugotovimo, da **letni prihranki** porazdeljeni na eno gospodinjstvo znašajo le **1.635 EUR**, kar je sicer povprečno v regiji in državi. Za primerjavo lahko navedemo, da znašajo letni prihranki na eno gospodinjstvo v občini Idrija cca 1.824 EUR, v občini Logatec pa

1.569 EUR. Medtem ko znašajo le-ti npr. Domžale imele 2.021 EUR, kar pomeni da bi povprečno gospodinjstvo potrebovalo cca 20 let, da bi zbralo dovolj denarja za odprtje 1 delovnega mesta v S.P. ali obrti.

Predhodne tabele kupne moči kažejo, da ima občina Tolmin za slovenske razmere povprečno do podpovprečno kupno moč, kar je posledica premajhnih zaposlitvenih možnosti, ki jih nudi občina Tolmin kot tudi starostne strukture prebivalstva. Okvirno sliko razpoložljive kupne moči prebivalstva občine v nadaljevanju uporabimo kot osnovo za primerjave s kazalniki gospodarske moči.

2. Analiza gospodarskih gibanj v občini, poslovni izidi gospodarskih družb

Poslovni izidi gospodarskih družb so osnovni vir informacij o ekonomski aktivnosti gospodarskih subjektov v občini. Občina Tolmin sodi med večje občine glede na površino občine, po številu prebivalcev pa občina sodi med srednje velike občine, zato ni soočena s problemi, ki jih lahko imajo manjše občine. V manjših občinah (zaradi majhnosti analiziranega območja) se pogosto zgodi, da je v občini koncentrirana le ena vrsta dejavnosti oz. je občina odvisna le od enega ali dveh velikih podjetij. V kolikor tako podjetje zaide v težave, to pomeni težavo za celotno občino. Kot smo že predhodno navedli, menimo, da to ni problem s katerim se bo soočala občina Tolmin.

Analize v tem poglavju (za leta 1999, 2000, 2002, 2004, 2005, 2006, 2007, 2009 in 2010) temeljijo na statističnih bilancah stanja in uspeha, ki jih gospodarske družbe in s.p. predložijo Agenciji RS za javnopravne evidence. Za leto 2002, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008 in 2009 pa so povzete tudi iz Analize UMAR-ja, »Izbrani socio-ekonomski kazalniki po regijah in občinah.«

Da bi imeli vsaj grobo predstavo o gospodarskem in socialnem stanju občine Tolmin, ki je osnova za nadaljnji gospodarski razvoj smo primerjali poslovne rezultate gospodarskih družb v občini z izbranimi občinami, ki so po velikosti oz. gospodarski moči ter pomenu nekako primerljive z občino Tolmin po naslednjih vidikih:

- skupni prihodki vseh pravnih subjektov,
- razpoložljivi kapital,
- razpoložljiva osnovna sredstva,
- čisti dobiček in čista izguba,
- dodana vrednost,
- prihodki na zaposlenega v 1.000 EUR,
- donosnost kapitala in sredstev,

- ekonomičnost poslovanja ter
- produktivnost.

Za leto 2002, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008 in 2009 pa smo primerjali izbrane občine tudi glede na tehnološko opremljenost, delovno stroškovnost, delež dolga v stalnih sredstvih, dolgoročno pokritost sredstev, delež kratkoročnih obveznosti, izvozno usmerjenost in investicijsko aktivnost.

Primerjave med podobno velikimi občinami nam ponovno potrjujejo, da sta število in struktura (dohodkovno zanimivih delovnih mest) v domači občini oz. regiji, še bolj kot sama gospodarska uspešnost in struktura družb po dejavnostih in velikosti, odločilen faktor demografskih gibanj. Obenem analiza potrjuje, da je ta faktor daleč najpomembnejši v odnosu na druge dejavnike, ki bi lahko vplivali na demografsko sliko. Za občino Tolmin je značilno, da sta lega in slabša dostopnost naselij predvsem v mikro-regiji Baška Grapa in v mikro-regiji Trebuša ob domači sorazmerno nizki ponudbi delovnih mest (pomanjkanje delovnih mest) glavna razloga za močno nazadovanje v prebivalstvenem razvoju ob hitrem slabšanju starostne strukture in upadu natalitete.

Za občino Tolmin je značilno, da je slabša dostopnost določenih območij občine ob domači skromnejši razvitosti gospodarstva in pomanjkanje delovnim mest prispevalo k dejstvu, da se je občina močno poslabšala v prebivalstvenem razvoju ob hitrem slabšanju starostne strukture in upadu natalitete. Scenarij razvoja je tako na podlagi obstoječih trendov zaskrbljujoč in je potrebno poiskati ustrezne ukrepe, predvsem v povečanju zaposlitvenih možnosti in/ali izboljšanju dostopnosti do večjih zaposlitvenih središč. Gospodarske značilnosti občino so:

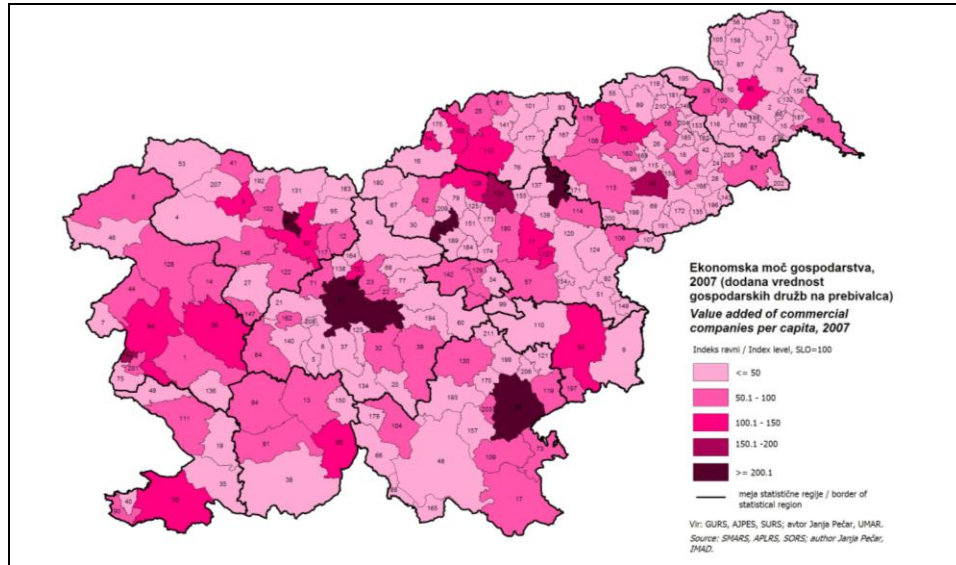
- Močno zmanjšanje števila gospodarskih subjektov in zaposlitvenih možnosti po letu 1991, ko je šlo v stečaj ali je zmanjšalo število zaposlenih precej podjetij.
- Povečanje števila samostojnih podjetnikov, ki so izboljšali zaposlitvene možnosti predvsem na podeželju, niso pa uspeli nadomestiti izguba delovnih mest v tradicionalnih družbah.
- Posledično velik primanjkljaj delovnih mest, ki ob dejstvu, da v neposredni bližini ni dovolj močni zaposlitvenih središč, pomeni glavni generator odseljevanja in prebivalstvenega nazadovanja občine.

3. Analiza finančnih rezultati poslovanja gospodarskih družb in gospodarskih dejavnosti v odnosu na druge občine

Iz tabel 25 in 26 v tem poglavju ter tabel od 1 do 8 v prilogi, kjer so prikazani finančni rezultati poslovanja gospodarskih družb in s.p. v letih

1999, 2000, 2002, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008 in 2009 z ekonomskega in socio-demografskega vidika, izhaja, da je gospodarstvo občine Tolmin v skoraj vseh ekonomskih segmentih povprečno oz. že skoraj podpovprečno razvito. Slabša razvitost pa se kaže z vidika socialnih funkcij domačih gospodarskih subjektov, ki indirektno vplivajo na blagostanje in rast prebivalstva ter demografsko strukturo.

Celotni prihodek na prebivalca je bil **v letu 1999** v občini Tolmin nižji od republiškega povprečja (indeks **61**) ter je med opazovanimi občinami dosegla peto, predzadnje mesto. Med opazovanimi občinami je leta 1999 dosegla prvo mesto občina Idrija (123), drugo mesto občina Ajdovščina (90), tretje mesto občina Kanal ob Soči (87) in četrto mesto občina Kočevje (64). Najslabši rezultat je leta 1999 med opazovanimi občinami dosegla občina Logatec (38). **V letu 2005** je bila občina Tolmin še vedno pod republiškim povprečjem in je njen indeks še padel. Znašal je **57**. Med opazovanimi občinami je občina Tolmin leta 2005 zasedla četrto mesto. Najboljši rezultat je leta 2005 dosegla občina Idrija (107). Najslabši rezultat med opazovanimi občinami je leta 2005 dosegla občina Kočevje (40). Občina Idrija je edina med opazovanimi občinami tako leta 1999 kot tudi leta 2005 presegle republiško povprečje. Glede na podatke za **leto 2010** pa vidimo, da je celotni prihodek na prebivalca v občini Tolmin leta 2010 znašal 17.474 EUR, kar pomeni, da je glede na leto 2005, ko je le-ta znašal 15.441 EUR na prebivalca, narasel kar za 13,2%. Dinamična analiza kaže, da celotni prihodek na prebivalca v obdobju 1999–2009 narašča z indeksom komaj 1,68 oz. 1,59 v absolutnem znesku, kar kaže na še vedno nezadostno rast gospodarske moči. Po obeh kazalcih občina Tolmin izkazuje eno izmed nižjih rasti med opazovanimi občinami.

Število delovnih mest v gospodarstvu v občini Tolmin **na 1.000 prebivalcev** je bilo **v letu 1999** pod republiškim povprečje (232 d.m. na 1.000 preb.), in sicer **196 d.m.** na 1.000 preb. (indeks **85**). Občina Tolmin je med opazovanimi

občinami zasedla četrto mesto. Najboljši indeks je imela občina Idrija (169), drugo mesto pa je zasedla občina Ajdovščina (109) in tretje mesto občina Kočevje (93). Poleg občina Tolmin pa niso tudi občina Kočevje (93), občina Kanal ob Soči (83) in občina Logatec (57) med opazovanimi občinami leta 1999 presegli republiškega povprečja. Ob tem je potrebno upoštevati še, kot smo videli pri analizi vseh delovnih mest, da je imela občina Tolmin leta 1999, najvišji delež delovnih mest gospodarskih družb v sekundarnem sektorju, in sicer 64,8%, ter takoj zatem v terciarnem sektorju 26,7%. V primarnem sektorju je imela občina Tolmin leta 1999 4,9% in v kvartarnem pa le 3,6%. **Leta 2005** je delež zaposlenih v gospodarskih družbah v sekundarnem sektorju padel na 59,7% in v terciarnem na 23,5%, v primarnem je narasel na 8,5% in v kvartarnem sektorju je narasel na 8,3%. Število delovnih mest v gospodarskih družbah na 1.000 prebivalcev je v letu 2005 padlo na **185 d.m.** Občina Tolmin je tako v letu 2005 z indeksom **74** bila pod republiškim povprečjem (249 d.m. na 1.000 prebivalcev) in je tokrat zasedla tretje mesto med opazovanimi občinami za občino Idrija (indeks 109 oz. 270 d.m.) in občino Ajdovščina (indeks 104 oz. 258 d.m.). Po številu delovnih mest na 1.000 prebivalcev pa je občina Tolmin leta 2005 dosegla boljši rezultat kot občina Logatec (indeks 67 oz. 167 d.m.), občina Kočevje (indeks 67 oz. 166 d.m.) in kot občina Kanal ob Soči (indeks 67 oz. 166 d.m.), ki je med opazovanimi občinami dosegla šesto, zadnje mesto. Občina Idrija in občina Ajdovščina sta bili edini dve občini, ki sta presegli republiško povprečje tako leta 1999 kot tudi leta 2005. **Leta 2010** je delež zaposlenih v gospodarskih družbah v občini Tolmin v primarnem sektorju glede na leto 2005 padel, in sicer na 5,8%, v sekundarnem sektorju narasel na 71,1%, v terciarnem padel na 17,5%, v kvartarnem sektorju pa padel na 5,6%. Število delovnih mest v gospodarskih družbah na 1.000 prebivalcev v občini Tolmin je leta 2010 glede na leto 2005 padlo, in sicer na **161 d.m.** na 1.000 prebivalcev. Dinamična analiza kaže, da število delovnih mest na 1.000 prebivalcev v obdobju 1999-2009 sicer narašča, in sicer z indeksom 1,19 oz. z indeksom 1,13 v absolutnem znesku, toda ta rast še vedno kaže na nezadostno rast gospodarske moči, kar kaže, da se razkorak med ponudbo delovnih mest in prebivalstvom še nadaljnje pogloblja.

Finančni izid gospodarskih družb na prebivalca je v letu 1999 v občini Tolmin bil pozitiven, in sicer je znašal 118,63 EUR na prebivalca. Med opazovanimi občinami je v letu 1999 občina Tolmin zopet zasedla četrto mesto, in sicer za občino Ajdovščina, občino Idrija in občino Kanal ob Soči. Med opazovanimi občina in tudi glede na republiško povprečje so imele občina Idrija, občina Ajdovščina, občina Kanal ob Soči, občina Tolmin in občina Logatec leta 1999 pozitiven finančni izid gospodarskih družb na prebivalca. Najslabši rezultat med opazovanimi občinami je imela leta 1999 občina Kočevje, in sicer je tudi edina med opazovanimi občinami, ki je dosegla negativen finančni izid gospodarskih družb na prebivalca in bila leta 1999 pod republiškim povprečjem. **Leta 2005** je v občini Tolmin finančni

izid gospodarskih družb na prebivalca znašal 615,37 EUR. Leta 2005 je glede na ta kazalnik občina Tolmin med opazovanimi občinami zasedla tretje mesto in bila pod republiškim povprečjem. Prvo mesto je zasedla občina Idrija, drugo mesto pa občina Kanal ob Soči. Navedeni dve občini sta leta 2005 tudi edini izmed opazovanih občin presegli republiško povprečje. Najslabši rezultat po tem kazalniku pa je leta 2005 dosegla občina Logatec. Leta 2005 so vse občine tudi izkazovale pozitiven finančni izid gospodarskih družb na zaposlenega. **Leta 2010** je finančni izid gospodarskih družb na prebivalca v občini Tolmin glede na leto 2005 za malenkost narasel, in sicer je znašal 638,27 EUR na prebivalca.

Že iz te grobe primerjave vidimo, da je gospodarstvo občine s socialnega vidika povprečno razvito glede na opazovane občine in podpovprečno glede na republiško povprečje. Podpovprečna razvitost s socialnega vidika glede na republiško povprečje se kaže pri vseh opazovanih kazalnikih, predvsem pa pri kazalnikih čisti dobiček na prebivalca, število delavnih mest na 1.000 prebivalcev, prihodek na prebivalca, kapital na prebivalca in osnovna sredstva na prebivalca. Skoraj vsi navedeni kazalniki so se leta 2005 glede na leto 1999 sicer izboljšali, toda če jih primerjamo z republiškim povprečjem so se poslabšali. Leta 2010 pa je pri njih zaznati rast skupnih prihodkov, ki pa ni zadostna, kar pomeni, da je gospodarstvo zmanjšalo svojo socialno vlogo ter ne nudi dovolj zaposlitvenih možnosti, kar pa bi lahko samo spodbudilo močnejšo rast prebivalstva. Leta 2010 zaznamo predvsem močan padec števila delovnih mest v gospodarskih družbah na 1.000 prebivalcev. Kljub temu, da so se nekateri kazalniki nekoliko izboljšali, pa vidimo, da občina ne nudi dovolj zaposlitvenih možnosti in nima dovolj močnega gospodarstva, da bi lahko brez učinkovitih gospodarskih ukrepov zaustavila trend padanja prebivalstva. Model rasti, ki ga opazujemo v občini Tolmin, ustvarja vse večje dnevne delovne emigracije z že omenjenimi negativnimi posledicami in je zato vprašljiv z vidika strategije razvoja občine.

Z vidika socialno ekonomskih kriterijev lahko kot pomemben problem občine Tolmin v letu 1999, 2000 in tudi še v letu 2005 opazimo premočno zastopanost naslednjih dejavnosti: proizvodnja strojev in naprav, proizvodnja električnih strojev in naprav, gozdarstvo in gozdarske storitve, proizvodnja hrane, pijač in krmil, proizvodnja tekstilij, zbiranje, čiščenje in distribucija vode ter gradbeništva v ponudbi delovnih mest. Ker gre za delovno intenzivne panoge, so in bodo le-te morale dvigovati produktivnost in zato zmanjševati delovna mesta (kar se je že zgodilo v preteklosti, saj se je število delovnih mest leta 2010 v primerjavi z letom 1999 zmanjšalo) oz. seliti proizvodnjo na območja s cenejšo delovno silo, kar pomeni, da lahko pričakujemo zniževanje delovnih mest v teh panogah, ki jih bo treba nadomestiti z delovnimi mesti v terciarju in kvartarju, ki pa sta v občini Tolmin za slovenske razmere še

zelo slabo razvita in nudita za slovenske razmere sorazmerno nizek delež delovnih mest, tako da ju je potrebno v prihodnje še bolj razvijati. Tu največji delež delovnih mest nudijo naslednje dejavnosti: trgovina na drobno, kopenski promet, znanstveno raziskovalna in razvojna dejavnost, izobraževanje, delno tudi gostinska dejavnost ter druge poslovne in storitvene dejavnosti.

4. Analiza finančnih rezultatov po posameznih dejavnostih in gospodarskih družbah

V tem poglavju obravnavamo kazalnike uspešnosti gospodarskih družb po posameznih gospodarskih dejavnostih ter skupno uspešnost poslovanja gospodarskih družb v občini Tolmin. V občini Tolmin je bilo v letu 2010 prisotnih 205 gospodarskih družb, 2 zadrugi ter 519 samostojnih podjetnikov. Poslovanje gospodarskih družb po posameznih dejavnostih je podano v prilogi.

Produktivnost zaposlenih je znašala leta 1999 v občini Tolmin 51.764,47 EUR skupnih prihodkov na zaposlenega, leta 2000 57.283,59 EUR, leta 2005 83.596,10 EUR skupnih prihodkov na zaposlenega ter v letu 2010 108.623,25 EUR skupnih prihodkov na zaposlenega v gospodarskih družbah. Če pa upoštevamo še obrtnike in s.p., je bil ta kazalnik leta 2010 nižji, in sicer je znašal 88.079,12 EUR na zaposlenega. V primerjavi glede na ostale opazovane občine in republiško povprečje vidimo, da je občina Tolmin v letu 2005 dosegla indeks 77 in je tako bila pod republiškim povprečjem in je zasedla peto, predzadnje mesto med opazovanimi občinami. Znotraj občine so k dobremu rezultatu leta 2010 prispevale zlasti naslednje dejavnosti: posredništvo in trgovina na debelo, proizvodnja kovin, proizvodnja električnih naprav, oskrba z električno energijo, plinom in paro, kopenski promet in cevovodni transport, dejavnost potovalnih agencij, organizatorjev potovanj in s potovanji povezanih dejavnosti, proizvodnja izdelkov iz gume in plastičnih mas, trgovina z motornimi vozili in popravila motornih vozil, proizvodnja živil, trgovina na drobno, druge strokovne in tehnične dejavnosti, specializirana gradbena dela ter poslovanje z nepremičninami. Celotno gospodarstvo občine je po tem kriteriju **leta 2010** doseglo povprečno oceno **4,5**. (Leta 2000 je občina po tem kriteriju dosegla povprečno oceno 5,0).

Po proizvodnosti stalnih sredstev v letu 1999 je bila občina Tolmin z indeksom **96** na petem, predzadnjem mestu med opazovanimi občinami in pod republiškim povprečjem. Najboljši rezultat je leta 1999 dosegla občina Ajdovščina (128), najslabšega pa občina Kanal ob Soči (32). **V letu 2005** je občina Tolmin izboljšala ta rezultat, saj je njen indeks glede na

republiško povprečje narasel in je znašal **108**. Med opazovanimi občinami je zasedla četrto mesto. Leta 2005 je najboljši rezultat med opazovanimi občinami dosegla občina Idrija (207), najslabšega pa občina Kanal ob Soči (49). V letu 2010 pa je občina Tolmin zopet poslabšala ta kazalnik. Celotno gospodarstvo občine je po tem kriteriju **leta 2010** doseglo povprečno oceno **2,5**, kar je enako povprečni oceni, ki jo je doseglo leta 2000 (2,5). Ta podatek kaže, da ima občina še rezerve za povečanje proizvodnje in storitev z boljšo izrabo obstoječih sredstev. Po tem kazalniku so bile leta 2010 najboljše ocenjene naslednje dejavnosti: proizvodnja drugih vozil in plovil, proizvodnja nekovinskih mineralnih izdelkov ter dejavnost potovalnih agencij, organizatorjev potovanj in s potovanji povezanih dejavnosti.

Po ustvarjenem dobičku na zaposlenega je bila občina Tolmin **leta 1999** na četrtem mestu med opazovanimi občinami in nad republiškim povprečjem z rezultatom 604,15 EUR dobička na zaposlenega. Prvo mesto je zasedla občina Ajdovščina, ki je v letu 1999 ustvarila 1.168,42 EUR dobička na zaposlenega, najslabši rezultat pa je dosegla občina Kočevje, ki je leta 1999 edina izmed opazovanih občin ustvarila negativen poslovnih izid, in sicer -1.001,50 EUR izgube na zaposlenega. **Leta 2005** je občina Tolmin izboljšala ta kazalnik, saj je bil ustvarjen dobiček na zaposlenega pozitiven in je znašal 3.331,61 EUR na zaposlenega. Tako je občina Tolmin leta 2005 med opazovanimi občinami zasedla tretje mesto, imela pa je slabši rezultat od republiškega povprečja. Najboljši rezultat leta 2005 je dosegla občina Kanal ob Soči, najslabšega pa občina Ajdovščina. Leta 2005 so vse opazovane občine izkazovale pozitiven finančni izid (dobiček) na zaposlenega. Boljši rezultat od republiškega povprečja pa sta leta 2005 izkazovali le občina Kanal ob Soči in občina Idrija. **Leta 2010** se je ta kazalnik občini Tolmin še izboljšal, saj je ustvarjeni dobiček na zaposlenega v gospodarskih družbah znašal 3.967,58 EUR na zaposlenega oz. če upoštevamo še obrtnike in s.p. pa je le-ta znašal 3.573,43 EUR na zaposlenega. Znotraj občine so leta 2010 po tem kazalniku izstopale zlasti naslednje dejavnosti: posredništvo in trgovina na debelo, proizvodnja kovin, proizvodnja električnih naprav, oskrba z električno energijo, plinom in paro, proizvodnja kovinskih izdelkov, druge storitvene dejavnosti, dejavnost potovalnih agencij, organizatorjev potovanj in s potovanji povezanih dejavnosti ter druge strokovne in tehnične dejavnosti. Celotno gospodarstvo občine je **leta 2010** doseglo povprečno oceno **3,5**, kar je slabše kot leta 2000 (Leta 2000 je znašala povprečna ocena 4,5).

Po ekonomičnosti poslovanja je v **letu 1999** občina Tolmin zasedla drugo mesto med opazovanimi občinami (koeficient 1,75 in indeks 117) ter je bila po tem kazalniku tudi boljša od republiškega povprečja (koeficient 1,49). Najboljši rezultat je dosegla občina Ajdovščina s koeficientom 1,81 in indeksom 121. **Leta 2005** pa je občina Tolmin zasedla četrto mesto med opazovanimi občinami s koeficientom 1,97 in indeksom 125. Leta 2005 je tako

občina Tolmin dosegla boljši rezultat od republiškega povprečja (koeficient 1,58). Najboljši rezultat je leta 2005 dosegla občina Ajdovščina s koeficientom 2,53 in indeksom 160. Zadnje mesto pa je leta 2005 zasedla občina Kanal ob Soči s koeficientom 0,84 in indeksom 53. **Leta 2010** je občina Tolmin izenačila ekonomičnost poslovanja iz leta 2005, saj je koeficient ekonomičnosti znašal 1,97. Znotraj občine so po tem kriteriju leta 2010 izstopale naslednje dejavnosti: veterinarstvo, posredništvo in trgovina na debelo, proizvodnja kovin, proizvodnja električnih naprav, oskrba z električno energijo, plinom in paro, računalniško programiranje, svetovanje in druge s tem povezane dejavnosti, proizvodnja kovinskih izdelkov, arhitekturno in tehnično projektiranje, druge storitvene dejavnosti, pravne in računovodske dejavnosti, skladiščenje in spremljajoče prometne dejavnosti, druge raznovrstne predelovalne dejavnosti, podjetniško in poslovno svetovanje ter dejavnost uprav podjetij, druge strokovne in tehnične dejavnosti, gradnja inženirskih objektov ter proizvodnja pohištva. Celotno gospodarstvo občine je v **letu 2010** doseglo povprečno oceno **4,0**, kar je višje kot leta 2000, ko je doseglo povprečno oceno 3,50.

Po dodani vrednosti je v **letu 2000** občina Tolmin dosegla povprečno oceno 5,0. **Leta 2010** je poslabšala ta kazalnik, saj je dosegla povprečno oceno **4,0**. Glede na ta kriterij so znotraj občine leta 2010 izstopale dejavnosti: veterinarstvo, posredništvo in trgovina na debelo, proizvodnja kovin, oskrba z električno energijo, plinom in paro, proizvodnja kovinskih izdelkov, gozdarstvo, proizvodnja električnih naprav, računalniško programiranje, svetovanje in druge s tem povezane dejavnosti, kopenski promet in cevovodni transport, proizvodnja izdelkov iz gume in plastičnih mas ter znanstveno raziskovalna in razvojna dejavnost.

Po zbirni oceni vseh kazalnikov je občina Tolmin v letu 2000 dosegla povprečno oceno **3,43**. V letu 2010 je povprečna ocena občine narasla na **3,64**. Po zbirni oceni kazalnikov so najboljše poslovne rezultate izkazovale naslednje dejavnosti: veterinarstvo (4,29), posredništvo in trgovina na debelo (4,21), proizvodnja kovin (4,14), proizvodnja električnih naprav (4,14), oskrba z električno energijo, plinom in paro (4,07) ter računalniško programiranje, svetovanje in druge s tem povezane dejavnosti (3,93).

Po razširjenih kazalnikih, ki zajemajo tudi gospodarnost, donosnost, produktivnost, delovno stroškovnost, financiranje in plačilno sposobnost, delež izvoza, tehnološko opremljenost dela, dodano vrednost, dobiček in investicijsko aktivnost, je občina Tolmin dosegla dobre, povprečne rezultate, saj je med opazovanimi občinami v vseh letih zasedla tretje mesto in bila vedno malenkost pod ali nad republiškim povprečjem.

V **letu 2002** je med opazovanimi občinami občina Tolmin s povprečno oceno **2,9** zasedla tretje mesto, za občino Idrija (3,6) in občino Kanal ob Soči (3,2). Četrto mesto je zasedla občina Ajdovščina (2,7), peto občina Logatec (2,3) in šesto, zadnje mesto občina Kočevje (2,1). Občina Tolmin je leta 2002 dosegla enako povprečno oceno kot je znašalo republiško povprečje (2,9). Donosnost kapitala je bil najboljši kazalnik v občini Tolmin leta 2002, ki je prejel oceno 5,0. Najslabši kazalnik, ki je prejel oceno 1,0, pa je bil prihodki na zaposlenega.

V **letu 2004** je občina Tolmin dosegla povprečno oceno **3,2** in med opazovanimi občinami zopet zasedla tretje mesto za občino Idrija (4,2) in občino Kanal ob Soči (3,8). Četrto mesto je med opazovanimi občinami zasedla občina Kočevje (2,9), peto občina Logatec (2,7) in šesto, zadnje mesto občina Ajdovščina (2,3). Občina Tolmin je leta 2004 zasedla malenkost slabšo povprečno oceno od republiškega povprečja, ki je znašalo 3,3. Donosnost kapitala je bil najboljši kazalnik v občini Tolmin tudi leta 2002, ki je prejel oceno 5,0. Najslabši kazalnik, ki je prejel oceno 1,5, pa je bil zapet prihodki na zaposlenega.

V **letu 2005** vidimo, da je ocena občine Tolmin zopet narasla, in sicer je še vedno znašala **3,4**. Med opazovanimi občinami je občina Tolmin zopet zasedla tretje mesto, za občino Kanal ob Soči (3,8) in občino Idrija (3,6). V letu 2005 je tudi zopet preseгла republiško povprečje (3,2). Četrto mesto med opazovanimi občinami je dosegla občina Kočevje (3,1), peto občina Ajdovščina (2,8) in šesto, zadnje mesto občina Logatec (2,6). Donosnost kapitala ter dolgoročna pokritost sredstev sta bila najboljši kazalnik v občini Tolmin leta 2005, ki sta prejela oceno 5. Najslabši kazalnik, ki je prejel oceno 1,5, pa je zopet bil prihodki na zaposlenega.

Leta 2006 je občine Tolmin izenačila povprečno oceno iz leta 2005, in sicer je le-ta znašala **3,4**. Občina Tolmin je s to oceno med opazovanimi občinami zopet zasedla tretje mesto, toda bila je za malenkost pod republiškim povprečjem (3,5). Prvo mesto je zopet zasedla občina Kanal ob Soči (4,2) in drugo občina Idrija (4,0), ki sta tudi edini dve občini med opazovanimi občinami presegle republiško povprečje. Četrto mesto je zasedla občina Kočevje (3,2), peto mesto občina Ajdovščina (2,7) in zopet šesto, zadnje mesto občina Logatec (2,6). Tudi leta 2006 je bil najboljši kazalniki v občini Tolmin donosnost kapitala, ki je prejel oceno 5,0. Kapitalska pokritost stalnih sredstev pa je bil leta 2006 najslabši kazalnik, ki je prejel oceno 1,5.

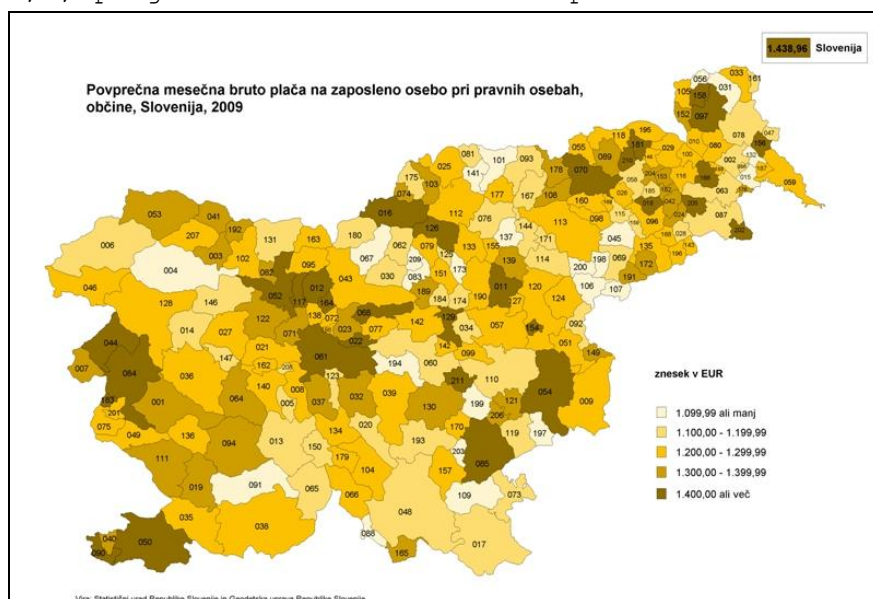
V **letu 2007** je ocena občina Tolmin še narasla, in sicer na oceno **3,7**. S to oceno je občina Tolmin med opazovanim občinami zopet zasedla tretje mesto, za občino Idrija (4,2) in občino Kanal ob Soči (4,1), in preseгла republiško povprečje (3,6). Četrto mesto sta si med opazovanimi občinami

delili občina Ajdovščina (3,3) in občina Kočevje (3,3), šesto, zadnje mesto pa je zopet zasedla občina Logatec (2,7). Donosnost sredstev, donosnost kapitala in stroški dela na zaposlenega so bili najboljši kazalniki v občini Tolmin leta 2007 in so prejeli oceno 5,0. Najslabši kazalnik, ki je prejel oceno 1,5, pa je zopet bil kapitalna pokritost stalnih sredstev.

V **letu 2008** je ocena občine Tolmin padla na oceno **3,6**. S to oceno pa je občina Tolmin med opazovanimi občinami še vedno zasedla tretje mesto, za občino Kanal ob Soči (3,8) in občino Idrija (3,7), in preseгла republiško povprečje (3,2). Četrto mesto je zasedla občina Logatec (3,2), peto občina Ajdovščina (3,1) in šesto, zadnje mesto občina Kočevje (2,9). Stroški dela na zaposlenega je bil najboljši kazalnik v letu 2008 in je prejel oceno 5,0. Najslabši kazalnik, ki je prejel oceno 1,5, pa je tudi leta 2008 bil kapitalna pokritost stalnih sredstev.

V **letu 2009** je ocena občine Tolmin zopet padla, in sicer na oceno **3,1**. S to oceno pa je občina Tolmin med opazovanimi občinami še vedno zasedla tretje mesto in se izenačila z republiškim povprečjem (3,1). Prvo in drugo mesto med opazovanimi občinami sta si z oceno 3,4 delili občina Idrija in občina Kanal ob Soči. Četrto mesto je zasedla občina Logatec (2,9), peto občina Ajdovščina (2,7) in šesto, zadnje mesto občina Kočevje (2,5). Stroški dela na zaposlenega in dolgoročna pokritost sredstev sta bila v letu 2009 najboljša kazalnika in sta prejela oceno 5,0. Najslabši kazalniki, ki je prejel oceno 1,0, pa je leta 2009 bil delež opreme v stalnih sredstvih.

Glej priloge:

Tabela 1: Kazalniki uspešnosti poslovanja gospodarskih družb v opazovanih občinah leta 2002.

Tabela 2-1:	Kazalniki uspešnosti poslovanja gospodarskih družb v opazovanih občinah leta 2004.
Tabela 2-2:	Kazalniki uspešnosti poslovanja gospodarskih družb v opazovanih občinah leta 2005.
Tabela 2-3:	Kazalniki uspešnosti poslovanja gospodarskih družb v opazovanih občinah leta 2006.
Tabela 2-4:	Kazalniki uspešnosti poslovanja gospodarskih družb v opazovanih občinah leta 2007.
Tabela 2-5:	Kazalniki uspešnosti poslovanja gospodarskih družb v opazovanih občinah leta 2008.
Tabela 2-6:	Kazalniki uspešnosti poslovanja gospodarskih družb v opazovanih občinah leta 2009.
Tabela 3:	Analiza rezultatov poslovanja gospodarskih družb po gospodarskih dejavnostih v občini Tolmin leta 2000.
Tabela 4:	Analiza rezultatov poslovanja gospodarskih družb po sektorjih v občini Tolmin leta 2000.
Tabela 5:	Lestvica - Ocena gospodarske uspešnosti gospodarskih dejavnosti v občini Tolmin leta 2000.
Tabela 6:	Analiza rezultatov poslovanja gospodarskih družb po gospodarskih dejavnostih v občini Tolmin leta 2010.
Tabela 7:	Analiza rezultatov poslovanja gospodarskih družb po sektorjih v občini Tolmin leta 2010.
Tabela 8:	Lestvica - Ocena gospodarske uspešnosti gospodarskih dejavnosti v občini Tolmin leta 2010.

Gospodarske družbe in s.p.

V letu 2010 so bile po ustvarjenem **celotnem prihodku** najpomembnejše naslednje **gospodarske družbe**:

<i>Gospodarska družba</i>	<i>SKD</i>	<i>v EUR</i>
1. ITW Metalflex d.o.o. Tolmin	(27)	69.299.641
2. Hidria AET d.o.o.	(29)	13.830.103
3. Kmetijska zadruga Tolmin z.o.o.	(47)	13.452.151
4. TERA d.o.o. Tolmin	(46)	9.730.933
5. Soško gozdno gospodarstvo Tolmin d.d.	(02)	8.261.625

pri **s.p.** pa:

<i>S.p.</i>	<i>SKD</i>	<i>v EUR</i>
1. Razrez pločevine, Rihard Levpušček s.p.	(25)	2.530.500

2. Srebrni Loti, Renato Škoberne s.p.	(24)	1.492.825
3. Kovinoplastika Bremec, Cvetka Bremec s.p.	(22)	1.137.657
4. Gradbeništvo Roman Zuza s.p.	(41)	998.791
5. Zidarstvo Konec Dejan s.p.	(41)	885.766

Po **številu zaposlenih** so kot najpomembnejše izstopale naslednje **gospodarske družbe**:

<i>Gospodarska družba</i>	<i>SKD</i>	<i>Št. zaposlenih</i>
1. ITW Metalflex d.o.o. Tolmin	(27)	383
2. Hidria AET d.o.o.	(29)	183
3. Invalidsko podjetja Posočje d.o.o.	(27)	117
4. Soško gozdno gospodarstvo Tolmin d.d.	(02)	96
5. Gostol TST d.o.o.	(28)	85

pri **s.p.** pa:

<i>S.p.</i>	<i>SKD</i>	<i>Št. zaposlenih</i>
1. Zidarstvo Konec Dejan s.p.	(41)	16
2. Catering Muzik Maksimiljan s.p.	(56)	15
3. Inštalaterska in vzdrževalna dela Stojan Cuder s.p.	(43)	14
4. Srebrni Loti, Renato Škoberne s.p.	(24)	11
5. Gradbeništvo Roman Zuza s.p.	(41)	11

V letu 2010 so po **ustvarjenem dobičku na zaposlenega** izstopale naslednje **gospodarske družbe**:

<i>Gospodarska družba</i>	<i>SKD</i>	<i>v EUR</i>
1. KIPLOT mednarodna trgovina in posredništvo d.o.o.	(46)	123.067
2. Pental, trgovina in inženiring d.o.o.	(74)	107.052
3. Emvetron d.o.o.	(46)	80.278
4. Vodnis, vodni inženiring Soča d.o.o.	(71)	41.627
5. TERA d.o.o. Tolmin	(46)	41.564

pri **s.p.** pa (podjetnikov prihodek na zaposlenega):

<i>S.p.</i>	<i>SKD</i>	<i>v EUR</i>
1. MHE Bela, Rajko Pagon s.p.	(35)	103.828
2. Kovinoplastika Bremec, Cvetka Bremec s.p.	(22)	68.403
3. KIPAL - Kovinski izdelki, Patrik Hvala s.p.	(25)	50.154
4. Odpad Alojz Manfreda s.p.	(38)	38.521
5. Kovinoplastika Carli, Carli Niko s.p.	(25)	37.050

V letu 2010 so po ustvarjeni **dodani vrednosti na zaposlenega** izstopale naslednje **gospodarske družbe**:

<i>Gospodarska družba</i>	<i>SKD</i>	<i>v EUR</i>
1. KIPIOT mednarodna trgovina in posredništvo d.o.o.	(46)	156.828
2. JUNC CNC obdelava kovin d.o.o.	(25)	115.164
3. Pikas d.o.o.	(46)	103.172
4. Tekos d.o.o. Tolmin	(70)	88.499
5. Vodnis, vodni inženiring Soča d.o.o.	(71)	80.179

pri **s.p.** pa:

<i>S.p.</i>	<i>SKD</i>	<i>v EUR</i>
1. MHE Bela, Rajko Pagon s.p.	(35)	148.397
2. Kovinoplastika Bremec, Cvetka Bremec s.p.	(22)	113.234
3. Avtoprevoznik Ivan Jeklin s.p.	(49)	78.223
4. Odpad Alojz Manfreda s.p.	(38)	58.623
5. Izdelovanje kovinskih izdelkov Simon Šuligoj s.p.	(25)	47.595

Tabela:26a Družbe po CP, zaposlenih, dobičku, dodani vrednosti in bonitetnih ocenah

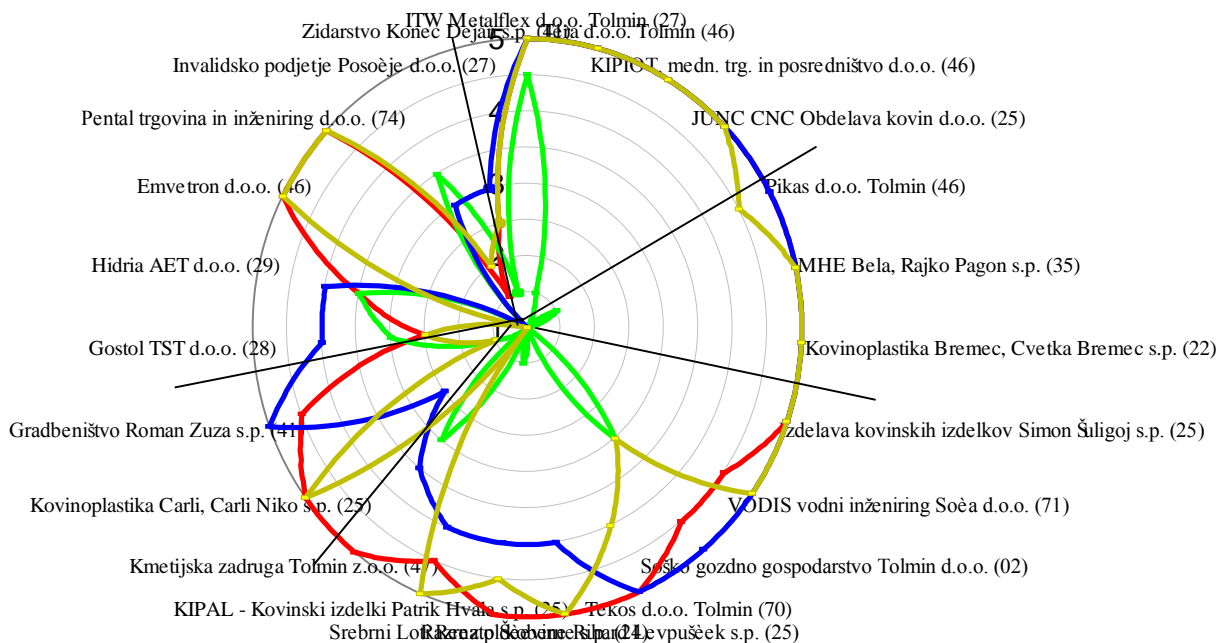
Najpomembnejše družbe v občini Tolmin								
Družba	dejavnost	zaposleni	gibanje za	Prihodek	gib.c.prih	dob./izgu	boniteta	Dod.v red./z
ITW Metaflex d.o.o.	p.gospod.naprav	383	+	69.3	+	5.6	10, 10, 10	41,063
Hidria AET d.o.o.	deli za mot.voz.	183	-	13.8	-	(13.5)	N, N, 4	25,785
Kmetijska zadruga Tolmin z.o.o.	trgovina	75	+	13.5	+	0.04	7, N, 9	78,516
TERA d.o.o.	trgovina	16	0	9.7	+	0.7	8, 7, 10	126,549
Soško gozdno gospodarstvo Tolmin	gozdarstvo	96	0	8.3	-	0.3	9, 9, 10	39,635
Gostol TST d.o.o.	proi.obdel.s troj	85	-	4.8	+	0.1	5, 7, 9	28,119
Hidria IP d.o.o.	izd.izkeramik	158	+	4.1	+	0.24	N, N, 1	15,406
Invalidsko podjetje Posočje d.o.o.	pr.gos.p.napr.	117	-	2.5	+	0.1	10, 9, 10	16,287
EMMETRON d.o.o.	strojgradnja	4	0	3.7	+	3.2	9, 9, 10	124,825
PIKAS d.o.o.	trg.na deb.	6	+	2.8	+	0.4	9, 7, 10	103,172
Avtoprevoz CTS	cestni tov.porom	28	+	6.5	+	0.4	N, N, 1	60,367

Tabela 27: Korelacijska analiza kvantitativnih in kvalitativnih kazalcev gospodarske moči.

Zbirni prikaz parametrov						
Občina/parameter	Celotni prihodek	Delov. mesta	Dodana vrednos	Dobiček za p.	Skupaj	
	ocena	ocena	ocena	ocena	ocena	
ITW Metaflex d.o.o. Tolmin (27)	5.0	4.5	5.0	5.0	4.88	
Tera d.o.o. Tolmin (46)	5.0	1.5	5.0	5.0	4.13	
KIPIOT, medn. trg. in posredništvo d.o.o. (46)	5.0	1.0	5.0	5.0	4.00	
JUNC CNC Obdelava kovin d.o.o. (25)	5.0	1.0	5.0	5.0	4.00	
Pikas d.o.o. Tolmin (46)	5.0	1.5	5.0	4.5	4.00	
MHE Bela, Rajko Pagon s.p. (35)	5.0	1.0	5.0	5.0	4.00	
Kovinoplastika Bremec, Cvetka Bremec s.p. (22)	5.0	1.0	5.0	5.0	4.00	
Izdelava kovinskih izdelkov Simon Šuligoj s.p.	5.0	1.0	5.0	5.0	4.00	
VODIS vodni inženiring Soča d.o.o. (71)	4.5	1.0	5.0	5.0	3.88	
Soško gozdno gospodarstvo Tolmin d.o.o. (02)	4.5	3.0	5.0	3.0	3.88	
Tekos d.o.o. Tolmin (70)	5.0	1.0	5.0	4.0	3.75	
Razrez pločevine Rihard Levpušček s.p. (25)	5.0	1.0	4.0	5.0	3.75	
Srebrni Loti Renato Škoberne s.p. (24)	5.0	1.5	4.0	4.5	3.75	
KIPAL - Kovinski izdelki Patrik Hvala s.p. (25)	4.5	1.0	4.0	5.0	3.63	
Kmetijska zadruga Tolmin z.o.o. (47)	5.0	3.0	3.5	1.0	3.13	
Kovinoplastika Carli, Carli Niko s.p. (25)	5.0	1.0	2.5	5.0	3.38	
Gradbeništvo Roman Züza s.p. (41)	4.5	1.5	5.0	1.5	3.13	
Gostol TST d.o.o. (28)	2.5	3.0	4.0	2.5	3.00	
Hidria AET d.o.o. (29)	3.5	3.5	4.0	1.0	3.00	
Emvetron d.o.o. (46)	5.0	1.0	1.0	5.0	3.00	
Pental trgovina in inženiring d.o.o. (74)	5.0	1.0	1.0	5.0	3.00	
Invalidsko podjetje Posočje d.o.o. (27)	1.5	3.5	3.0	2.0	2.50	
Zidarstvo Konec Dejan s.p. (41)	2.5	1.5	3.0	2.5	2.38	

Korelacije

5. Korelacijska analiza

5.1 Numerična korelacija

S korelacijsko analizo želimo ugotoviti, kateri dejavniki so najpomembnejši za ohranjanje ugodne demografske slike in s tem občega blagostanja nekega območja.

Z analizo opredelimo dejavnike, za katere ocenjujemo, da imajo pomemben vpliv na rast prebivalstva. Ti dejavniki so:

1. geografska lega območja v povezavi s prometno odprtostjo oz. dostopnostjo do močnejših središč,
2. gospodarska moč, izražena kot kombinacija produktivnosti, dodane vrednosti, dobička in kupne moči, ter
3. število in struktura delovnih mest.

S križno primerjavo nato numerično in grafično ugotovimo, v kakšni medsebojni interakciji so ti kazalniki z rastjo oz. padanjem prebivalstva. Pomagamo si s tabelo 29 in grafom.

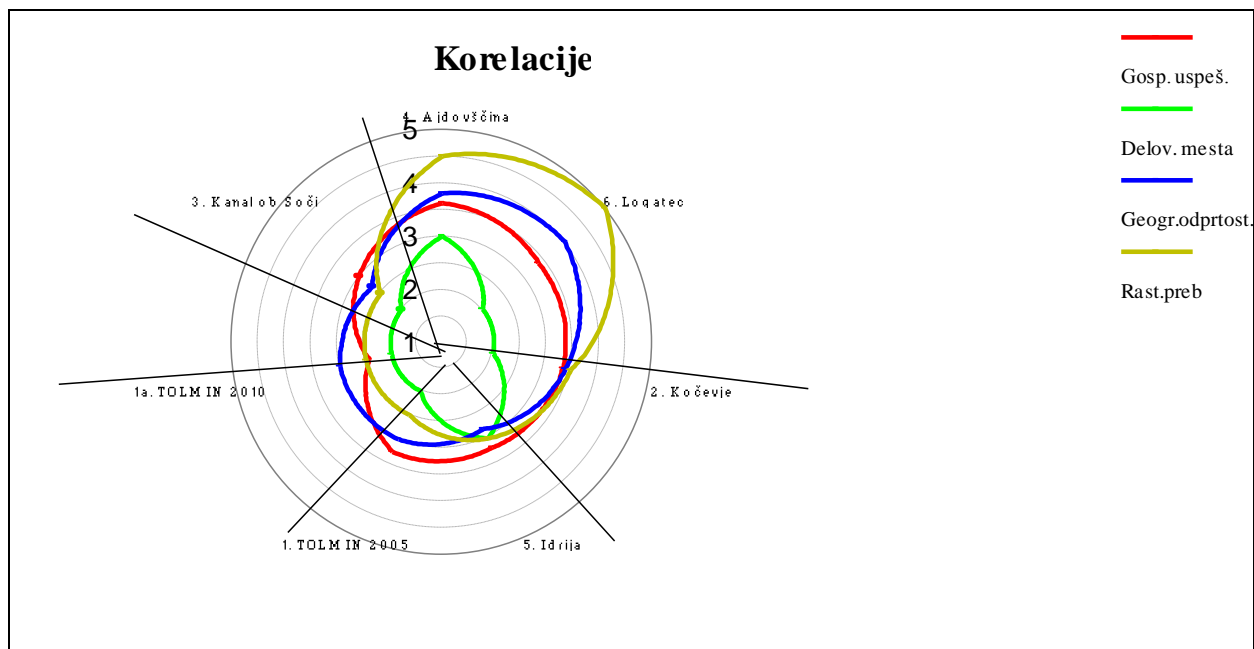

Tabela 28: Gospodarska uspešnost družb po občinah 2005 / Občina TOLMIN 201											
Občina	Produktivn./	O.c.	Proizv.sreds	O.c.	Finančni izid	O.c.	Ekonomičnos	O.c.	Kapit.pokrito	O.c.	Skupaj
1. TOLMIN 2005	18,818	5.0	174	2.5	750	5.0	197	2.5	1.29	4.0	3.3
1a. TOLMIN 2010	26,030	5.0	102	2.5	951		197	2.5	2.12	5.0	2.4
2. Kočevje	14,871	4.5	204	3.0	490	5.0	211	3.0	1.25	4.0	3.3
3. Kanal ob Soči	25,609	5.0	80	2.0	2,836	5.0	84	2.0	1.09	3.0	3.0
4. Ajdovščina	22,637	5.0	95	2.0	302	5.0	253	3.0	3.09	5.0	3.6
5. Idrija	24,031	5.0	335	3.0	2,468	5.0	136	2.5	0.44	1.0	3.2
6. Logatec	18,877	5.0	178	2.5	381	5.0	210	3.0	1.37	4.0	3.4
7. R.Slov.	24,506	5.0	162	2.5	778	5.0	158	2.5	0.83	2.0	3.2
Gospodarska uspešnost družb						Preb/na 1 delov.mesto					
Kriteriji za razvrstitev			ocena			Kriteriji za razvrstitev:			ocena		
			5.0			na d 450			5.0		
			4.5			od 400 - 449			4.5		
			4.0			od 350 - 399			4.0		
Tabela 3			3.5			od 300 -349			3.5		
			3.0			od 250 -299			3.0		
			2.5			od 200 -249			2.5		
			2.0			od 150 -199			2.0		
			1.5			od 100 - 149			1.5		
			1.0			pod 99			1.0		
v tisoč SIT						šdel.m est na 1000 preb.					
4. Ajdovščina			3.6				5. Idrija		270.1		3.0
6. Logatec			3.4				4. Ajdovščina		258.3		3.0
2. Kočevje			3.3				1. TOLMIN 2005		184.7		2.0
1. TOLMIN 2005			3.3				6. Logatec		166.9		2.0
5. Idrija			3.2				2. Kočevje		165.7		2.0
3. Kanal ob Soči			3.0				3. Kanal ob Soči		165.6		2.0
1a. TOLMIN 2010			2.4				1a. TOLMIN 2010		160.9		2.0
7. R.Slov.			3.2				7. R.Slov.		248.5		2.5

Tabela 29: Zbirni prikaz parametrov po opazovanih občinah.

Občina/parameter	Gosp. uspeš	Delov. mesta	Geogr.odprt	Rast.preb	Skupaj
	ocena	ocena	ocena	ocena	ocena
4. Ajdovščina	3.6	3.0	3.8	4.5	3.73
6. Logatec	3.4	2.0	4.0	5.0	3.59
2. Kočevje	3.3	2.0	3.4	3.5	3.06
5. Idrija	3.2	3.0	2.8	3.0	3.00
1. TOLMIN 2005	3.3	2.0	3.0	2.5	2.69
1a. TOLMIN 2010	2.4	2.0	3.0	2.5	2.48
3. Kanal ob Soči	3.0	2.0	2.7	2.5	2.55

Tabeli 28 in 29 nam nazorno prikazujeta, da imata v občini Tolmin največjo stopnjo korelacije in s tem vpliv na demografske trende prav rast prebivalstva in število delovnih mest (rumena in zelena krivulja sta si v občini Tolmin leta 2005 najbližje), sledi gospodarska odprtost (modra krivulja) in šele nato gospodarska uspešnost (rdeča krivulja). Leta 2010 vidimo, da je v občini Tolmin največja stopnja korelacije in s tem vpliv na demografske trende rast prebivalstva in gospodarska uspešnost (rumena in rdeča krivulja sta si najbližje), nato jim šele sledita geografska odprtost in število delovnih mest v enakem razmerju. Iz kroga po številu delovnih mest najbolj izstopata občina Ajdovščina in občina Idrija. Po močni rasti prebivalstva pa izstopajo občina Logatec in občina Ajdovščina (rumena krivulja). Pri občini Kočevje, občini Logatec, občini Idrija in občini Kanal ob Soči zaznamo zelo močno korelacijo med rastjo prebivalstva in geografsko odprtostjo. Pri občini Tolmin pa je zaznati (predvsem leta 2010) zelo močno korelacijo tudi med rastjo prebivalstva in gospodarsko uspešnostjo. Le-ta korelacija je močna tudi v občini Idrija in v občini Kočevje. Po majhnem številu delovnih mest na 1.000 prebivalcev izstopajo poleg občine Tolmin tudi občina Kanal ob Soči, občina Logatec in občina Kočevje. Kot vidimo je pomanjkanje delovnih mest z visoko dodano vrednostjo osnovni in ključni razvojni problem občine Tolmin, ki je pogojen predvsem s slabšo dostopnostjo, ki omejuje dnevne delovne migracije, prisoten pa je tudi že pri občini Kanal ob Soči in občini Kočevje.

Iz tega sledi, da je gibanje prebivalstva v zadnjem obdobju (leta 2010) v občini Tolmin v najtesnejši korelaciji z gospodarsko uspešnostjo in posledično zaposlitvenimi možnostmi in očitno tudi z geografsko odprtostjo prostora oz. ugodno dostopnostjo do močnih zaposlitvenih središč.

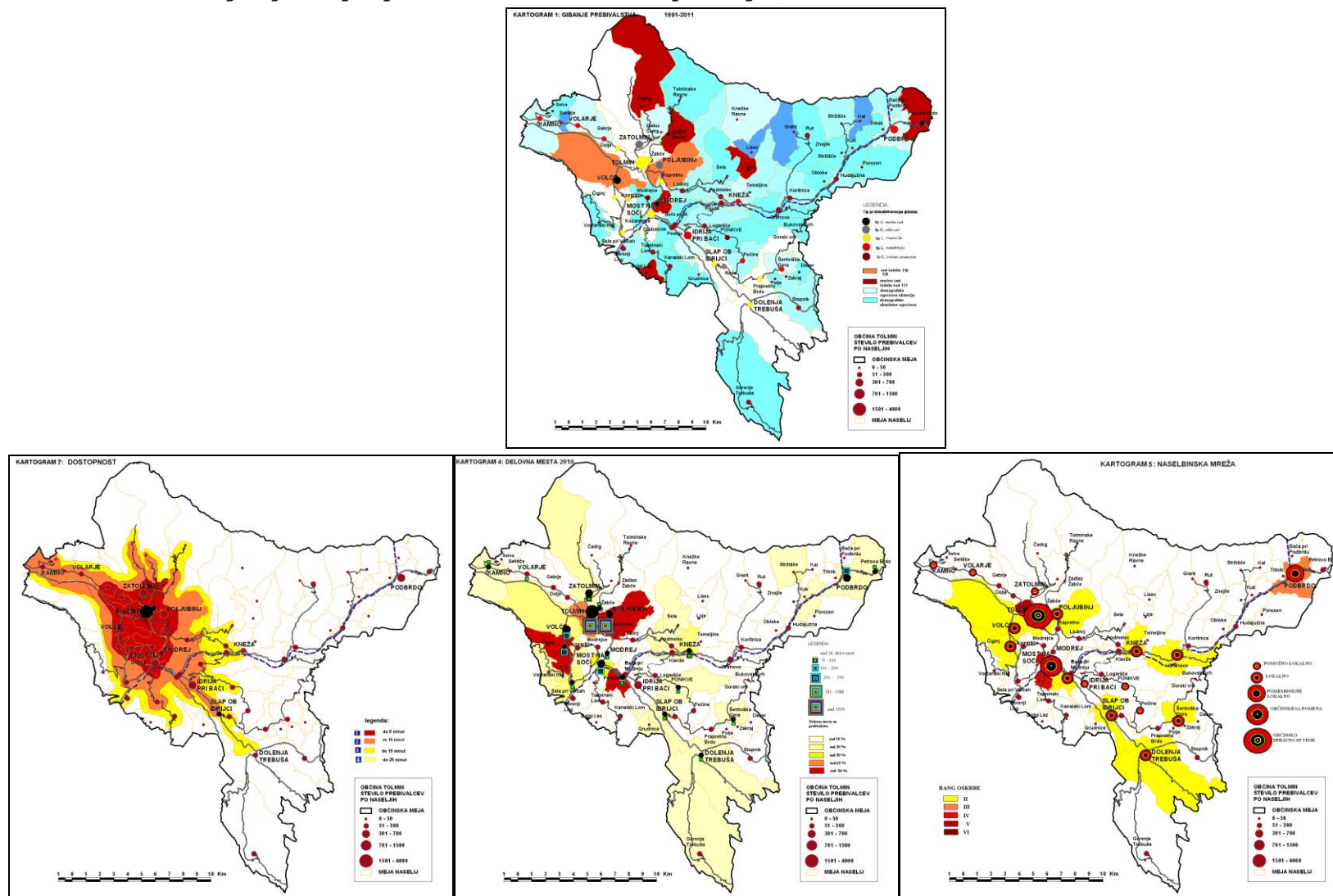

5.2 Grafična korelacija

V prilogi primerjave med gibanjem prebivalstva, dostopnostjo, razvitostjo ponudbe delovnih mest in naselbinsko mrežo izhaja da je največja korelacija med gibanjem prebivalstva in ugodno dostopnostjo, sledijo delovna mesta in naselbinska mreža (tudi zato ker je preslabo razvita)

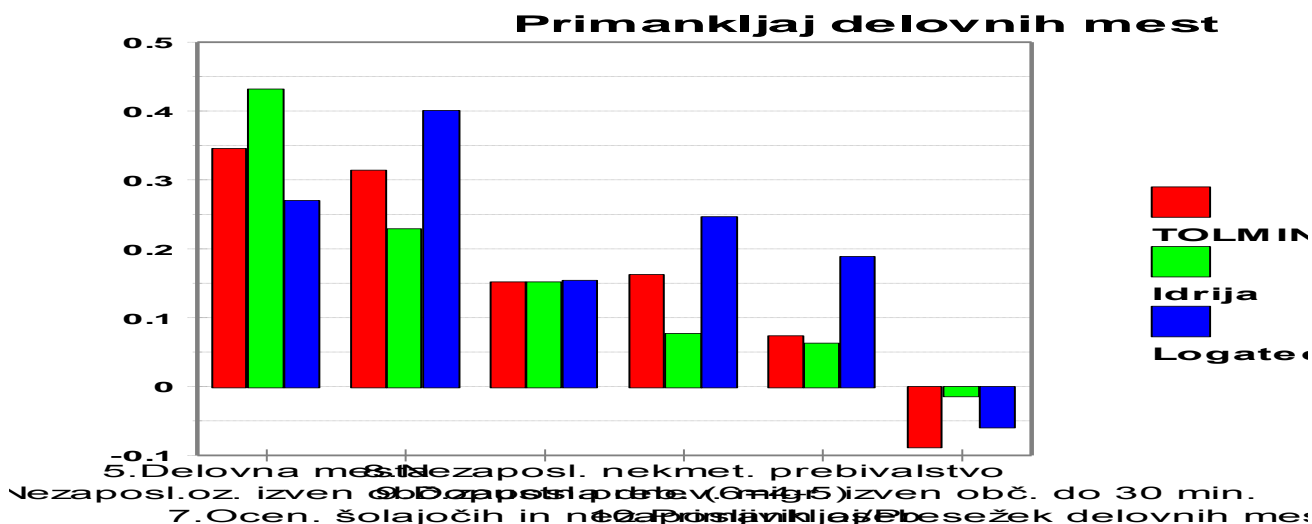
Slika: Korelacije gibanja prebivalstva z dostopnostjo, delovnimi mesti in naselbinsko mrežo

6. Zaposlitvena bilanca

Tabela 30: Teoretični primanjkljaj/presežek delovnih mest v občini Tolmin, občini Idrija in občini Logatec.

leto	2010					
	TOLMIN		Idrija		Logatec	
občina	števílo	delež	števílo	delež	števílo	delež
oznaka	%		%		%	
struktura	%		%		%	
1.Vse prebivalstvo	11,634	1.00	11,871	1.00	13,234	1.00
2.Delovni kontingent	7,820	0.67	7,998	0.67	9,088	0.69
3.Kmetije	143	0.01	152	0.01	212	0.02
4.Nekmečko delazmožno preb. (4=2-3)	7,677	0.66	7,846	0.66	8,876	0.67
5.Delovna mesta	4,020	0.35	5,126	0.43	3,573	0.27
6.Nezaposl.oz. izven obč.zaposl.preb. (6=4-5)	3,657	0.31	2,720	0.23	5,303	0.40
7.Ocen. šolajočih in nezaposljivih oseb	1,766	0.15	1,805	0.15	2,041	0.15
8.Nezaposl. nekm. prebivalstvo	1,891	0.16	915	0.08	3,262	0.25
9.Dopustna dnev. migr. izven obč. do 30 min.	856	0.07	747	0.06	2,498	0.19
10.Primanjkljaj/Presežek delovnih mest	(1,035)	(0.09)	(168)	(0.01)	(764)	(0.06)

Glede na teorijo o še primerni oddaljenosti delovnih mest od kraja bivanja, to je tisti oddaljenosti (po teoriji do 20 minut vožnje z avtobusom), ki še ne povzroča ogromnega odseljavanja prebivalstva oz. ne poslabšuje blagostanja zaradi velike izgube časa in visokih stroškov za prihod na delo, vidimo ponovno potrditev korelacije delovnih mest s padanjem prebivalstva.

Primanjkljaj cca **1.035** delovnih mest v občini Tolmin pomeni, da občina nima ravno dobrih pogojev za nadaljnjo, usklajeno rast prebivalstva, kar se v zadnjih letih v občini Tolmin že zelo pozna, saj prebivalstvo konstantno pada in se že zelo slabša starostna struktura. Za usklajeno rast prebivalstva in delovnih mest brez upoštevanja priselitev bi morali

v občini Tolmin planirati in izvajati ukrepe za vsaj toliko dodatnih delovnih mest, kolikor znaša primanjkljaj. Takšno rast pa je možno doseči le z dobro organiziranim in vodenim projektom rasti delovnih mest zlasti v samostojnem podjetništvu in obrtništvu, ob upoštevanju da je največji primanjkljaj v demografsko ogroženih območjih.

7. Dnevne migracije

Velike razlike med krajem bivanja in lokacijo centralnih dejavnosti, delovnih mest in šol, so vzrok številnim dnevnim migracijam. Tako ločimo naslednje glavne dnevne migracije:

- zaposlenih,
- migracije zaradi nakupov in storitev ter
- migracije zaradi šolanja.

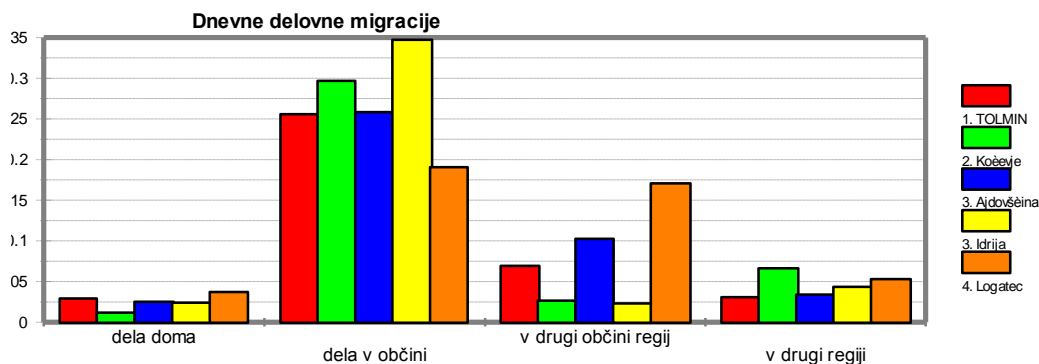
7.1. Dnevne delovne migracije

Industrializacija in razvoj prometnih sredstev sta omogočila dnevne delovne migracije, kot najbolj razširjeno obliko migracij. Večina dnevnih delovnih migracij je usmerjena v najbližje zaposlitvene centre, ki jih bomo navedli v tem poglavju.

V tabeli 31 smo najprej prikazali dnevne delovne migracije prebivalcev opazovanih občin ter dodali njihov delež med vsemi prebivalci občine.

Tabela 31: Dnevne delovne migracije po opazovanih občinah leta 2002.

kategorija občina	dela doma		dela v občini		v drugi občini regije		v drugi regiji	
	štev.	%	štev.	%	štev.	%	štev.	%
1. TOLMIN	356	2.9%	3,120	25.6%	846	6.9%	376	3.1%
2. Kočevje	190	1.2%	4,834	29.7%	433	2.7%	1,081	6.6%
3. Ajdovščina	454	2.5%	4,674	25.8%	1,855	10.3%	613	3.4%
3. Idrija	288	2.4%	4,163	34.7%	277	2.3%	522	4.4%
4. Logatec	420	3.7%	2,161	19.1%	1,936	17.1%	600	5.3%

Iz tabele 31 vidimo, da je leta 2002 2,9% prebivalcev občine Tolmin delalo doma, 25,6% jih je delalo v istem ali drugem naselju iste občine, 6,9% v drugi občini v isti regiji ter 3,1% v drugi regiji. Če primerjamo

dobljene rezultate za občino Tolmin z rezultati ostalih opazovanih občin, vidimo, da je imela občina Tolmin podobno strukturo dnevni migracij kot občina Ajdovščina, le da je delež prebivalcev, ki dela v občini, delež prebivalcev, ki dela v drugi občini regije in delež prebivalcev, ki dela v drugi regiji, višji v občini Ajdovščina. Delež prebivalcev, ki dela doma, pa je višji v občini Tolmin kot v občini Ajdovščina. Iz tabele 31 pa tudi vidimo, da je najvišji delež prebivalcev, ki delajo v istem ali drugem naselju občine, v občini Idrija (34,7%); delež prebivalcev, ki dela doma (3,7%), in delež prebivalcev, ki dela v drugi občini regije (17,1%), sta najvišja v občini Logatec. Med opazovanimi občina pa ima občina Kočevje najvišji delež prebivalcev, ki dela v drugi občini regije (6,6%).

Negativne posledice so:

1. **Ekonomske:** velika poraba časa in nižja produktivnost kot posledica utrujenosti zaradi potovanja pri večjih razdaljah;
2. **Prometne:** obraba vozil in cest ter prometni zastoji v konicah;
3. **Ekološke:** hrup in onesnaževanje okolja s plini ter s tem povezani stroški;
4. **Socialno-ekonomske:** težnja, da se migranti preselijo bližje delovnemu mestu; ter
5. **Fiziognomične,** ki se kažejo v preoblikovanju kulturne krajine, zaradi spreminjanja agrarnih naselij v urbanizirana, spalna naselja.

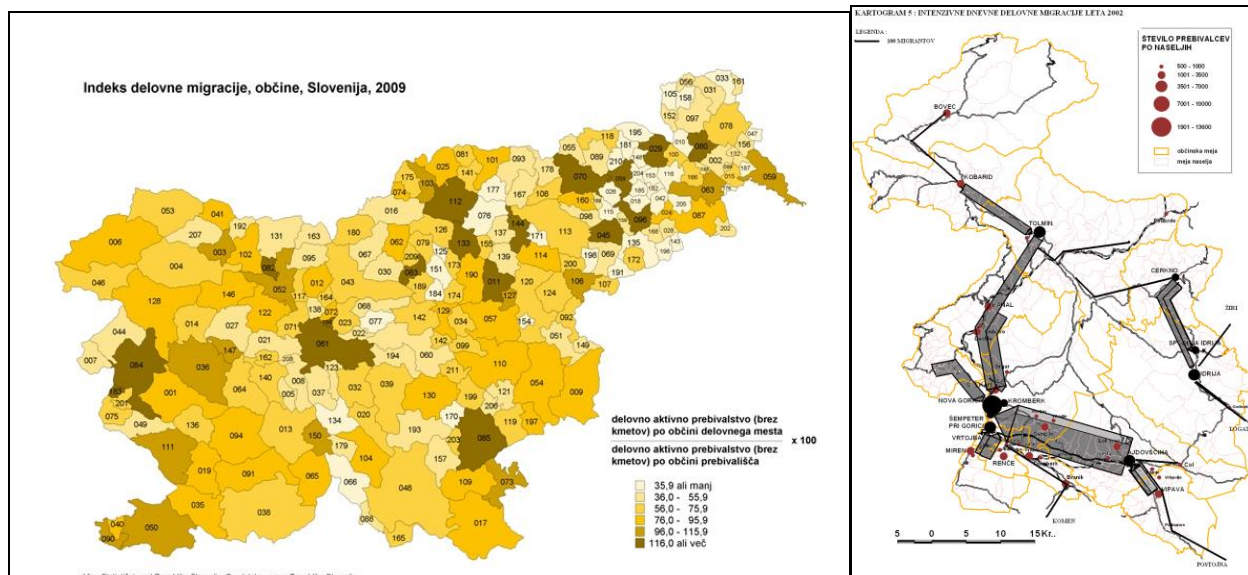
Pozitivne posledice so:

1. **Ekonomsko-socialne:** večja možnost izbire zahtevnejših delovnih mest, večji pretok informacij, boljša izbira oskrbnih in storitvenih funkcij;
2. **Socialno-ekonomske:** ohranitev prebivalstva tudi na podeželju, ko so zaposlitveni centri dovolj blizu, da omogočajo dostop do dela v času manj kot 15 minut; ter
3. **Populacijske,** ki se kažejo v prestrukturiranju prebivalstva glede na aktivnost (iz kmečkega, v polkmečko, delavsko in v zadnjem obdobju tudi storitveno sfero).

Glede na to, da so z vidika blagostanja negativne posledice prevelikih dnevni migracij bolj izrazite kot pozitivne, pri planiranju razvoja težimo k zmanjševanju le-teh in iskanju optimalnega razmerja med:

1. **bližino:** manjšimi premiki, skrajševanje prostorskih razdalj in
2. **rentabilnostjo:** ki pomeni zadostno gravitacijsko in s tem kupno moč, t.j. zagotavljanje rentabilnosti delovanja (kar optimiramo z obsegom oz. velikostjo ponudbe).

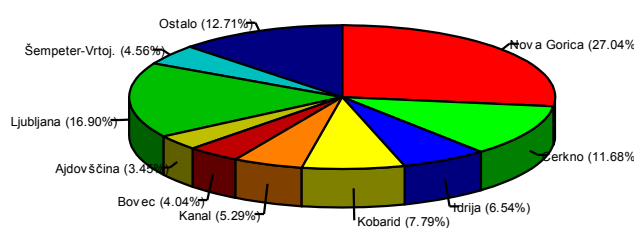
Iz tabele 32, v kateri so prikazane dnevne delovne migracije iz in v občino Tolmin, vidimo, da je daleč najmočnejši tok v letu 2002 iz občine Tolmin potekal proti občini Nova Gorica (368 oz. 27,0% dnevnih emigrantov) in tudi proti občini Ljubljana (230 oz. 16,9% dnevnih emigrantov), šibkejši pa proti občini Cerkljeva (159 dnevnih emigrantov), občini Kobarid (106 dnevnih emigrantov) in občini Idrija (89 dnevnih emigrantov).

Občina Tolmin je obenem tudi zaposlitveno središče, saj pritegne tudi delovno silo iz drugih občin, in sicer je leta 2002 pritegnila iz občine Kobarid 443 dnevnih imigrantov, iz občine Bovec 128 dnevnih imigrantov, iz občine Nova Gorica 83 dnevnih imigrantov in iz občine Kanal ob Soči 65 dnevnih imigrantov.

Tabela 32: Dnevne migracije iz in v občino Tolmin v letu 2002.

za poslitveni center	Nova Gorica	Cerkno	Idrija	Kobarid	Kanal	Bovec	Ajdovščina	Ljubljana	Šempeter-Vrtojba	Ostalo	Skupaj
Število emigrantov	368	159	89	106	72	55	47	230	62	173	1,361
iz občine Tolmin	27.0%	11.7%	6.5%	7.8%	5.3%	4.0%	3.5%	16.9%	4.6%	12.7%	
Število imigrantov	83	29	29	443	65	128	31	14	6	93	921
v občino Tolmin	9.0%	3.1%	3.1%	48.1%	7.1%	13.9%	3.4%	1.5%	0.7%	10.1%	(440)
Razmerje	0.23	0.18	0.33	4.18	0.90	2.33	0.66	0.06	0.10	0.54	0.68

Delež dnevniških emigrantov iz občine v druge občine

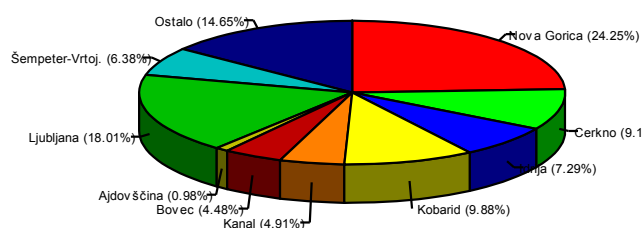
Delež dnevniških imigrantov v občino

Iz tabele 32a, v kateri so prikazane dnevne delovne migracije iz in v občino Tolmin, vidimo, da je še vedno daleč najmočnejši tok v letu 2010 iz občine Tolmin potekal proti občini Nova Gorica (346 oz. 24,2% dnevniških emigrantov) in proti občini Ljubljana (257 oz. 18,0% dnevniških emigrantov), močnejši tok kot v letu 2002 proti občini Kobarid (141 dnevniških emigrantov) in občini Idrija (104 dnevniških emigrantov), malo šibkejši tok kot v letu 2002 proti občini Cerkno (131 dnevniških emigrantov), močnejši kot v letu 2002 proti občini Bovec (64 dnevniških emigrantov) in občini Šempeter-Vrtojba (91 dnevniških emigrantov), skoraj enak tok proti občini Kanal ob Soči (70 dnevniških emigrantov) in dokaj šibkejši tok proti občini Ajdovščina (14 dnevniških emigrantov). Občina Tolmin pa je leta 2010 tako kot leta 2002 pritegnila največ imigrantov iz občine Kobarid, in sicer 439 dnevniških imigrantov, iz občine Idrija 139 dnevniških imigrantov, iz občine Bovec 120 dnevniških imigrantov, iz občine Nova Gorica 84 dnevniških imigrantov in iz občine Kanal ob Soči 79 dnevniških imigrantov. Kot vidimo, je občina Tolmin leta 2010 pritegnila več dnevniških imigrantov iz občine Idrija, občine Kanal ob Soči, občine Cerkno, občine Ajdovščina, občine Ljubljana in občine Šempeter-Vrtojba, skoraj enako število dnevniških imigrantov iz občine Nova Gorica in malenkost manjše število dnevniških imigrantov iz občine Kobarid in občine Bovec.

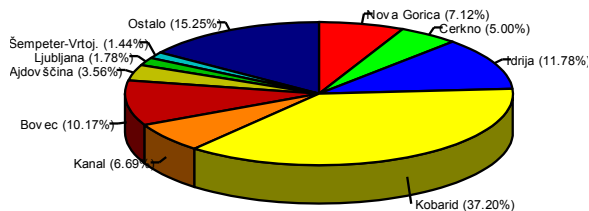
Tabela 32a: Dnevne migracije iz in v občino Tolmin v letu 2010.

za poslitveni center	Nova Gorica	Cerkno	Idrija	Kobarid	Kanal	Bovec	Ajdovščina	Ljubljana	Sempeter-Vrtojba	Ostalo	Skupaj
št. emigrantov	346	131	104	141	70	64	14	257	91	209	1.427
iz občine Tolmin	24.2%	9.2%	7.3%	9.9%	4.9%	4.5%	1.0%	18.0%	6.4%	14.6%	
št. imigrantov	84	59	139	439	79	120	42	21	17	180	1.180
v občino Tolmin	7.1%	5.0%	11.8%	37.2%	6.7%	10.2%	3.6%	1.8%	1.4%	15.3%	2.47
Razmerje	0.24	0.45	1.34	3.11	1.13	1.88	3.00	0.08	0.19	0.86	0.83

Delež dnevnik migrantov iz občine v druge občine

Delež dnevnik migrantov v občino

Občina Tolmin je imela tako leta 2002 kot tudi leta 2010 negativno migracijsko bilanco, kar pomeni, da se je več zaposlenih vozilo v druga središča (v druge občine), kot pa se jih je iz drugih občin vozilo v občino Tolmin. Iz tabele 32 in 32a vidimo, da je imela občina Tolmin izrazito negativno migracijsko bilanco tako leta 2002 kot tudi leta 2010 z občino Ljubljana in z občino Šempeter-Vrtojba, nato ji je leta 2002 in 2010 z negativno migracijsko bilanco sledile občina Cerkno in občina Nova Gorica. Občina Idrija, občina Kanal ob Soči in občina Ajdovščina so še leta 2002 imele negativno migracijsko bilanco z občino Tolmin, ki pa so leta 2010 z občino Tolmin imele že pozitivno migracijsko bilanco. Izrazito pozitivno migracijsko bilanco je imela občina Tolmin z občino Kobarid tako leta 2002 kot tudi leta 2010. Pozitivno migracijsko bilanco pa je občina Tolmin imela tako leta 2002 kot tudi leta 2010 z občino Bovec.

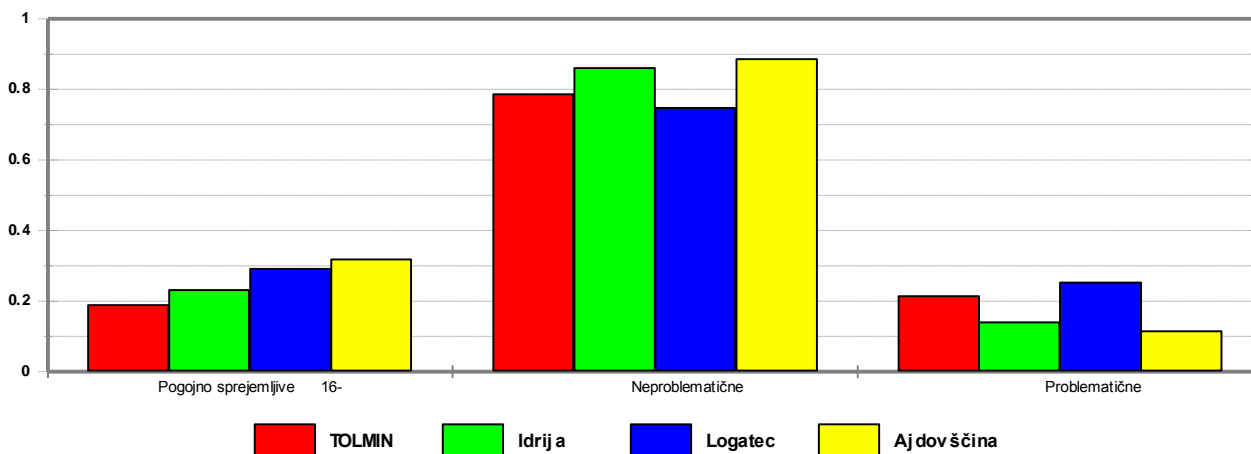
V tabeli 33 je prikazano, kako so se opazovane občine razvrstile glede na čas, ki ga potrebujejo dnevni vozači za prihod na delo (v tabeli je naveden čas potovanja v eno smer v minutah).

Tabela 33: Potreben čas za prihod na delo migrantov iz občine Tolmin, Idrija, Logatec in Ajdovščina leta 2002.

leto	2002							
občina	TOLMIN		Idrija		Logatec		Ajdovščina	
oznaka	število	delež	število	delež	število	delež	število	delež
struk tura	%		%		%		%	
Sprejemljive 1-15	2,567	59.7%	3,082	62.9%	2,123	45.6%	4,051	56.7%
Pogojno sprejemljive 16-	812	18.9%	1,135	23.2%	1,357	29.1%	2,272	31.8%
Neproblematične	3,379	78.6%	4,217	86.0%	3,480	74.7%	6,323	88.5%
31-45 minut	382	8.9%	203	4.1%	681	14.6%	281	3.9%
46-60 minut	380	8.8%	289	5.9%	411	8.8%	338	4.7%
61-90 minut	99	2.3%	71	1.4%	66	1.4%	136	1.9%
nad 91 minut	60	1.4%	122	2.5%	19	0.4%	65	0.9%
Problematične	921	21.4%	685	14.0%	1,177	25.3%	820	11.5%
Vse	4,300		4,902		4,657		7,143	
Povprečen čas na vozača	24.4	minut	22.8	minut	24.9	minut	22.3	minut

Sprejemljivost delovnih migracij
Tolmin, Idrija, Logatec in Ajdovščina

Iz tabel 33 je razvidno, da se je v občini Tolmin na prevelike razdalje vozilo nad 921 vozačev ali 21,4% vseh migrantov. Najmanj problematičnih vozačev je bilo med opazovanimi občinami v občini Ajdovščina, in sicer se je le 11,5% vseh migrantov vozilo na prevelike razdalje. Največ problematičnih vozačev pa je bilo med opazovanimi občinami v občini Logatec, in sicer kar 25,3%. Ugotovitev o korelaciji med rastjo prebivalstva in zaposlitvenimi možnostmi lahko dopolnjuje ugotovitev, da je učinkovita in stabilna rast prebivalstva pogojena z zaposlitvenimi možnostmi v občini in možnostjo neproblematičnih dnevni delovnih migracij v sosednje centre (t.j. do 30 minut). Migracija z večjim porabljenim časom pa obratno, saj le-te vplivajo na močno odseljevanje prebivalstva.

V tabeli 34 in tabeli 34a je prikazano razmerje med delovnimi emigranti in imigranti po opazovanih občinah. Kot vidimo, je imela leta 2002 le

občina Idrija pozitivno migracijsko bilanco. Občine Tolmin, Logatec, Ajdovščina in Kočevje pa so imele istega leta negativno migracijsko bilanco. V letu 2010 se stanje ni nič spremenilo. Občina Idrija je še vedno imela pozitivno migracijsko bilanco, medtem ko so imele občine Tolmin, Logatec, Ajdovščina in Kočevje negativno migracijsko bilanco.

Tabela 34: Razmerje med delovnimi emigranti in imigranti v občini Tolmin, Logatec, Idrija, Ajdovščina in Kočevje leta 2002.

kategorija občina	emigranti		migranti		razlika	
	štev.	%	štev.	%	štev.	%
1. TO LMIN	1,361	59.6%	921	40.4%	(440)	-19.3%
2. Logatec	2,627	67.3%	1,276	32.7%	(1,351)	-34.6%
3. Idrija	993	48.7%	1,048	51.3%	55	2.7%
4. Ajdovščina	2,505	54.8%	2,068	45.2%	(437)	-9.6%
5. Kočevje	1,671	65.9%	863	34.1%	(808)	-31.9%

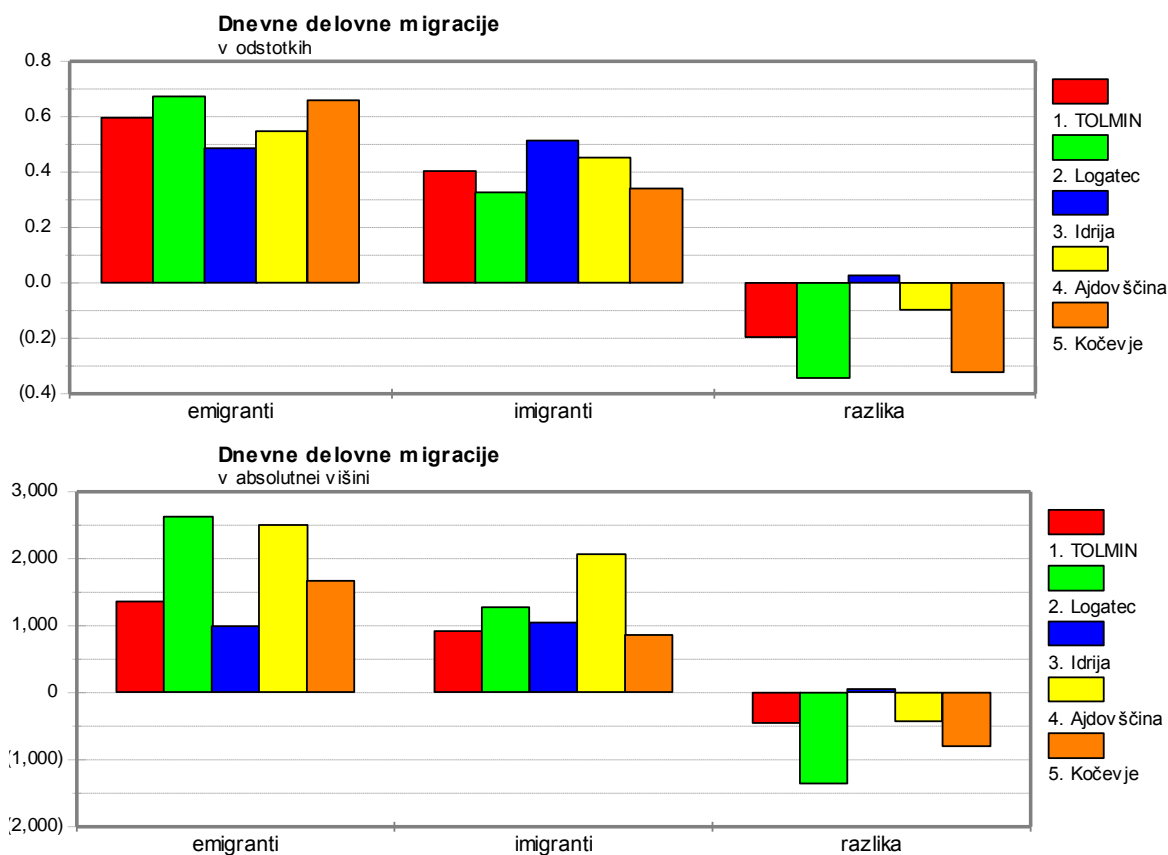
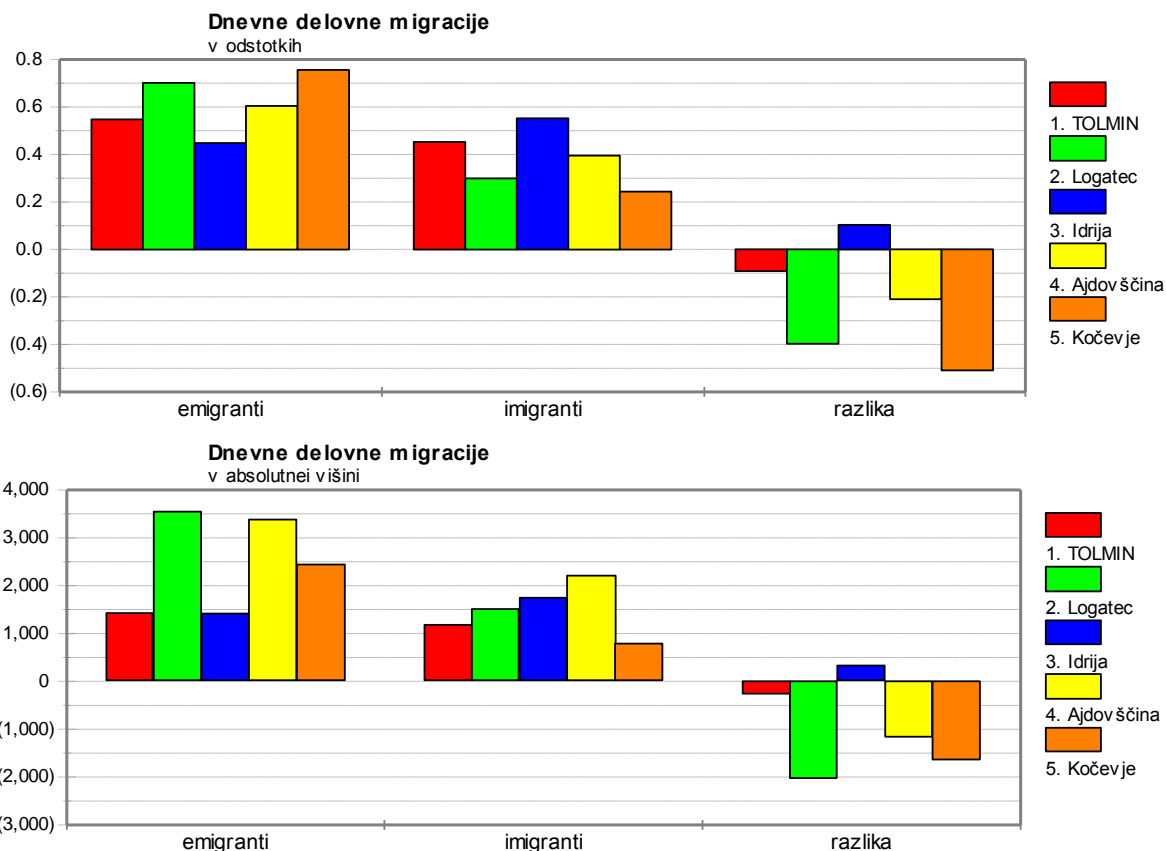

Tabela 34a: Razmerje med delovnimi emigranti in imigranti v občini Tolmin, Logatec, Idrija, Ajdovščina in Kočevje leta 2010.

kategorija občina	emigranti		imigranti		razlika	
	štev.	%	štev.	%	štev.	%
1. TOLMIN	1,427	54.7%	1,180	45.3%	(247)	-9.5%
2. Logatec	3,545	70.1%	1,512	29.9%	(2,033)	-40.2%
3. Idrija	1,419	44.8%	1,748	55.2%	329	10.4%
4. Ajdovščina	3,380	60.5%	2,211	39.5%	(1,169)	-20.9%
5. Kočevje	2,443	75.6%	788	24.4%	(1,655)	-51.2%

7.2. Migracije znotraj občine

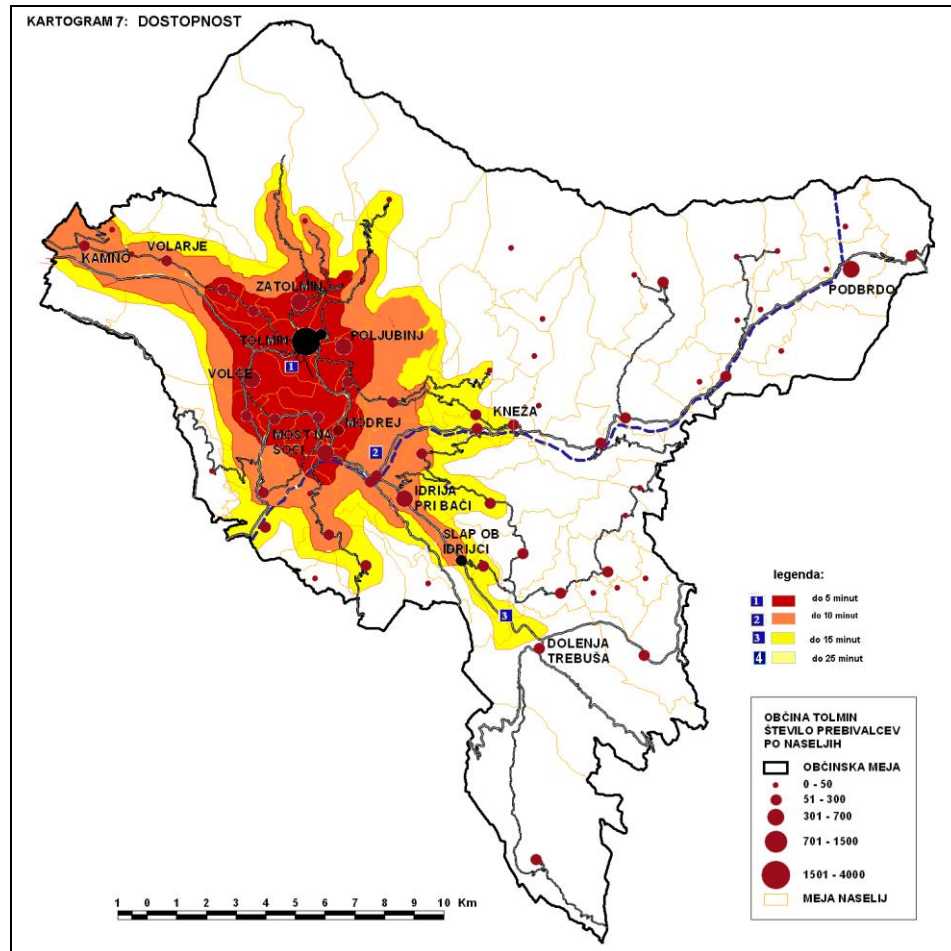
Kot je razvidno iz Kartografa dostopnosti je kot poseben problem občine treba izluščiti tudi migracije znotraj občine. V 15 minutnem pasu dostopnosti do Tolmina kot upravnega in zaposlitvenega središča je le ca 1/3 območja občine, kar pomeni da je tudi to dejstvo pomemben dejavnik nazadovanja prebivalstva občine saj so kar 3 mikroregije izven območja še ugodne dostopnosti do centra občine.

Ta problem lahko rešimo le z korenito izboljšavo prometnega omrežja ali pa z razvijanjem bistveno bolj izrazite naselbinske mreže, pri čemer bi morale vsa tri slabo dostopne mikroregije imeti svoje razvojno središče najmanj v rangu občinsko pomembno središče Podbrdo oz. pomembnejšega

lokalnega središča (Kneža, Šentviška Gora ,če želimo ohraniti ta območja poseljena.

Slika: Dostopnost v občini Tolmin do središča.

7.3. Nakupne migracije

Centralna naselja v občini Tolmin kljub zelo dobri ravni oskrbe nimajo popolnoma razvitih oskrbnih in storitvenih dejavnosti, da bi absolutno in nesporno pokrivali potrebe po vseh oskrbnih in storitvenih dejavnostih prebivalstva v svojem gravitacijskem območju.

Na območju občine Tolmin na ravni občinskega središča si med seboj konkurirata naselje Tolmin in naselje Cerčno ter naselje Tolmin in naselje Kobarid. Zanima nas predvsem, kako si občinski središči Tolmin in Cerčno v območju delita gravitacijski vpliv na Dolenjo in Gorenjo Trebušo naselje Tolmin in naselje Cerčno oz. kako si delita občinski središči Tolmin in Kobarid gravitacijski vpliv na Kamno.

Za določitev privlačnosti teh dveh oskrbnih centrov (na njuna gravitacijska območja) uporabimo t.i. Reillyev postopek.¹ Izračun je primeren predvsem zaradi enostavnosti in v praksi že preizkušenega standardnega odklona. Metoda izhaja iz predpostavke, da je npr. mesto s 5.000 prebivalci privlačnejše od onega s 3.000 prebivalci in nasprotno temu, da je velika oddaljenost tega mesta negativen element privlačnosti.

Obrazec za izračun je naslednji:

$$G_a = \frac{(P_a)^N * (R_b)^n}{P_b * (R_a)}$$

Pri čemer je

G_a = gravitacija mesta A (oz. delež prebivalstva, ki se oskrbuje v mestu A)

P_a = število prebivalcev v mestu A (P_b = v naselju B)

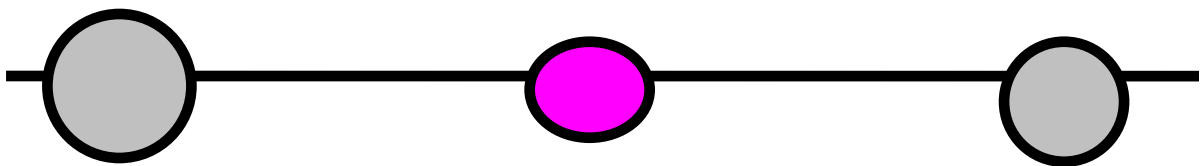
R_a = razdalja v km med naseljem A in naseljem x, t.j. tistim, ki mu ugotavljamo smer gravitacije.

N = eksponent 1

n = eksponent 2

Grafično lahko model za ugotovitev privlačnosti posameznega centra prikažemo takole:

mesto A R_a mesto x R_b mesto B

¹Reilly: Zakon gravitacije trgovine na drobno, New York. Znani teoretik raziskave tržišča Tagliacarne ugotavlja, da je ta zakon podoben fizikalnemu zakonu gravitacije (Newtonov zakon).

mesto A (Tolmin)

mesto B (Kobarid)

$P_b = (\text{št. preb.} + (\text{št. delovnih mest}) * 1.5 + (\text{št. oskrbnih dejavnosti}) * 1.000)$

$P_a = (\text{št. preb.} + (\text{št. delovnih mest}) * 1.5 + (\text{št. oskrbnih dejavnosti}) * 1.000)$

$R_a = 9,5 \text{ km (9 min)}$

$R_b = 7,5 \text{ km (8 min)}$

Primer izračuna privlačnosti Tolmina za prebivalce naselja Kamno v odnosu na Kobarid:

Odnos Tolmin - Kamno - Kobarid

	grav.moc		cas			n2		
a) Tolmin	85,529 *		8 =	85,529 *		64 =		5,473,824
	47,305 *		9 =	47,305 *		81 =		3,831,665
a) Tolmin	=							1.4
b) Kobarid	47,305 *		9 =	47,305 *		81 =		3,831,665
	85,529 *		8 =	85,529 *		64 =		5,473,824
b) Kobarid	=							0.7
b) Kobarid	pritegnejo							32.89%
a) Tolmin	pritegnejo							67.11%
Skupaj								100.00%

Kot vidimo, naselje Tolmin pritegne 67,11% kupne moči ter migrantov iz naselja Kamno v primerjavi z naseljem Kobarid, ki pritegne 32,89% kupne moči in migrantov. Slabše prometne povezave so vračunane v eksponentu n. Podobno je tudi razmerje dnevnih migrantov v obe središči. Gravitacijske vplive naselja Tolmin in naselja Kobarid na naselje Kamno smatramo za pozitivne (boljša oskrba, večje zaposlitvene možnosti).

mesto A (Tolmin)

mesto B (Cerkno)

$P_b = (\text{št. preb.} + (\text{št. delovnih mest}) * 1.5 + (\text{št. oskrbnih dejavnosti}) * 1.000)$

$P_a = (\text{št. preb.} + (\text{št. delovnih mest}) * 1.5 + (\text{št. oskrbnih dejavnosti}) * 1.000)$

$R_a = 16,0 \text{ km (17 min)}$

$R_b = 18,0 \text{ km (18 min)}$

-

Primer izračuna privlačnosti Tolmina za prebivalce naselij Gorenja in Dolenja Trebuša v odnosu na Cerčno:

Odnos Tolmin - Gorenja in Dolenja Trebuša - Cerčno

	grav.moč		čas				n2		
a) Tolmin	85,529 *		18 =	85,529 *			324 =	27,711,234	
	58,983 *		17 =	58,983 *			289 =	17,045,943	
a) Tolmin	=							1.6	
b) Cerčno	58,983 *		17 =	58,983 *			289 =	17,045,943	
	85,529 *		18 =	85,529 *			324 =	27,711,234	
b) Cerčno	=							0.6	
b) Cerčno	pritegnejo							27.45%	
a) Tolmin	pritegnejo							72.55%	
Skupaj								100.00%	

Kot vidimo, naselje Tolmin pritegne kar 72,55% kupne moči ter migrantov iz naselij Dolenja in Gorenja Trebuša v primerjavi z naseljem Cerčno, ki pritegne le 27,45% kupne moči in migrantov. Slabše prometne povezave so vračunane v eksponentu n. Podobno je tudi razmerje dnevni migrantov v obe središči. Gravitacijske vplive naselja Tolmin in naselja Cerčno na naselji Dolenja in Gorenja Trebuša smatramo za pozitivne (boljša oskrba, večje zaposlitvene možnosti).

8. Omejitve in pogoji ekonomskega razvoja občine Tolmin

Glede na izvedeno analizo lahko opredelimo omejitve razvoja občine Tolmin na naslednjih področjih:

- a) naravne omejitve,
- b) demografske in kadrovske omejitve,
- c) psihosocialne omejitve,
- d) ekološko - tehnološke omejitve,
- e) omejitve zaradi neskladnosti ciljev razvoja ter
- f) finančne omejitve.

a) Glavna **naravna omejitve** je glede na analizo primernosti prostora za različne rabe, občina podpovprečno poseljena. To za občino predstavlja prednost, ki pa se ob nekontrolirani urbanizaciji lahko spremeni v slabost. Glavni problem poseljenosti v občini Tolmin je predvsem v tem, da je poselitev skoncentrirana predvsem v okolici naselja Tolmin oz. na območju mikro-regije Tolmin, ostala območja pa demografsko stagnirajo oz. propadajo.

b) Glavna **demografska omejitev** je slabšanje starostne strukture prebivalstva in nižanje natalitete, ki je že kritična, saj je bila v zadnjem opazovanem obdobju skozi celotno obdobje negativna, kar pomeni da je prebivalstvo občine na nevarnem mejniku, ki se lahko spremeni v konstantno nazadovanje natalitete. Ravno tako je biološki indeks (indeks staranja) občine Tolmin že na meji kritičnosti. V zadnjem obdobju se v občini manjša delež mladega prebivalstva in se večja delež starega prebivalstva. Danes je delež mladega prebivalstva že zelo nizek in nižji od deleža starega prebivalstva. Glede na trenutne trende, ki vladajo v občini, lahko pričakujemo v prihodnje tudi nižanje danes še visokega deleža delovnega kontingenta, saj najvišji delež delovnega kontingenta predstavlja skupina prebivalcev od 45 do 59 let. Pozitiven proces gibanja prebivalstva v zadnjih letih izvira predvsem iz pozitivnega selitvenega gibanja (predvsem selitveni prirast iz tujine). Taka struktura selitvenega prirasta lahko privede do tega, da se bo v občini poslabšala kvaliteta bivanja (visoke gostote prebivalstva, obsežne dnevne delovne migracije in z njimi povezane prometne težave ob onesnaženem okolju, ki ga povzroča promet), pogled starostne strukture prebivalstva pa se bo poslabšala tudi izobrazbena in socialna struktura le-tega.

c) **Psihosocialne omejitve** so predvsem v mnenju ljudi, da se da kaj spremeniti, izboljšati, njihove delovne navade in mentaliteta oz. vrednotenje sposobnih in iznajdljivih članov skupnosti, tekmovalnost, osebnostne lastnosti in podobno. Navedeni dejavniki glede na odprtost občine, veliko podjetnost prebivalstva in migracije predstavljajo ovire. Ta omejitvev je značilna predvsem za manjša in geografsko bolj zaprta območja, kamor ne sodi občina Tolmin.

d) **Ekološko - tehnološke omejitve** bodo glede na vse večji pomen doslednega varovanja naravnega okolja in vse večjo gostoto prebivalstva odločilen omejitveni dejavnik v občini, vsekakor pa ne absolutni, saj število delazmožnega prebivalstva in naravni viri že tako zahtevajo usmeritev v mehke, ekološko sprejemljive in tehnološko zahtevnejše dejavnosti, drobno obrt, podjetništvo in turizem ter v ekstenzivno (sonaravno) kmetijsko rabo prostora, t.j. dejavnosti, ki so praviloma ekološko manj nevarne od klasične industrije in intenzivnega industrijskega načina kmetovanja.

e) **Omejitve zaradi neskladnosti razvojnih ciljev:** Glede na opravljene analize največjo nevarnost za blagostanje prebivalstva občine predstavlja upad natalitete in slabšanje starostne strukture ob priseljevanju iz tujine, zlasti tisto, ki ni vezano na zaposlitvene možnosti v občini, ampak ustvarja vse večje dnevne delovne migracije, ki bodo povzročale vse več prometnih težav. Promet tudi sicer zelo negativno vpliva na okolje: hrup, izpušni plini, prometni zamaški, nesreče itd. S tega vidika bi bilo smiselno podpirati rast prebivalstva le v toliko, kolikor podpira izbrano naselbinsko mrežo (in nadaljnjo krepitev storitvenih in oskrbnih funkcij oskrbnih središč v občin).

Analize kažejo, da bi v občini potrebovali močnejšo rast delovnih mest, in sicer predvsem v storitvenih dejavnostih, ter ohranitev delovnih mest v sekundarnem sektorju, če hočemo doseči predlagano izenačitev zaposlenega prebivalstva in delovnih mest. Kvalitetna in dohodkovno zanimiva delovna mesta pa so predvsem v dejavnostih, ki ustvarjajo visoko dodano vrednost na področju intelektualnih storitev, finančnega posredništva in poslovnih storitev, ki zahtevajo višja znanja, kar je glede na konkurenco ponudbe delovnih mest v Idriji, Novi Gorici in v Ljubljani nujno. Ta delovna mesta tudi ne zahtevajo veliko prostora, uporabe surovin in naravnih virov ter najmanj onesnažujejo okolje.

Večja razvojna neskladja lahko nastanejo tudi med cilji domačinov in interesi investitorjev zlasti v izrabi voda, gradnji velikih industrijskih in transportno-komunikacijskih objektov ter velikih kmetijskih objektov. Gornje velja tudi za večje, nove poselitvene stanovanjske površine. Glede na to, da občina nima ugodne dostopnosti do zaposlitvenih središč ter da ima pa pogoje za razvoj najrazličnejših dejavnosti, lahko kljub bremenu pomanjkanja delovnih mest tehtno

presodimo, katere dejavnosti bodo imele prednost. Prednost naj bi imele tiste dejavnosti, ki rabijo malo prostora in ne spodbujajo velike frekvence prometa, so kompatibilne z obstoječimi dejavnostmi in ki bi ob najmanjših ekoloških obremenitvah prostora, prinašale domačemu prebivalstvu ustrezne ekonomske učinke, skozi dohodkovno zanimive zaposlitvene možnosti, občini pa ustrezne koncesije in rente za uporabo in obremenjevanje prostora.

f) Finančne možnosti: V občina Tolmin delež zaposlitvenih možnosti v storitvenih dejavnostih, samostojnem podjetništvu in obrti je pod republiškim povprečjem in predvsem zaradi dviga nivoja oskrbe, potrebuje dodaten razvoj predvsem storitvenih dejavnosti t.j. terciarja in kvartarja. Zaradi prehoda v post industrijsko družbo, vse večje tehnične opremljenosti sekundarnega sektorja ter poceni delovne sile v nerazvitih gospodarstvih, se bo tudi zmanjševalo razpoložljivo število delovnih mest v delovno intenzivnih panogah, kar se že nekaj let v občini dogaja. Vse navedeno pomeni, da bo treba postopno nadomeščati delovna mesta v teh dejavnostih in sektorjih ter večati delež terciarja in kvartarja v gospodarski strukturi občine. To pomeni načrtno iskati in motivirati podjetnike z znanjem in idejami, ki so skladne z razvojnimi cilji, ter jim strokovno in finančno pomagati z ugodnimi finančnimi viri in izkoristiti v ta namen že delujoče finančne razvojne državne in EU sklade. Po zgledu nekaterih občin pa bi bilo umestno sprejeti splet ukrepov za prestrukturiranje, in sicer:

- posebne ugodnosti za programe v terciarnem in kvartarnem sektorju ob omejevanju razvoja delovno intenzivnih panog v sekundarnem sektorju,
- sprejeti prednostne kriterije pri dodeljevanju sredstev za naložbe v take dejavnosti iz obstoječih EU, republiških in občinskih skladov,
- popolno ali delno financiranje predhodnih študij in elaboratov za podjetniške programe (financiranje izdelave pred elaboratov, poslovnih načrtov, predhodnih raziskav, investicijskih programov za pridobivanje sredstev, izdelave idejnih načrtov in lokacijskih informacij ipd.) ter
- vključitev v programe, ki se izvajajo in sofinancirajo v okviru Evropskih razpisov za inovacije, raziskave in razvoj ter dejavnosti z visokim deležem znanja.

g) Obremenitve prostora: Z razvojem se bodo večale tudi obremenitve prostora. Občina Tolmin tudi v regionalnem merilu izkazuje dobre razvojne možnosti zlasti na področju rasti prebivalstva (je še vedno podpovprečno poseljena) ter tudi na področju turizma. Zato bo treba sprejetim razvojnim ciljem slediti z zagotavljanjem ustreznih

prostorskih možnosti oz. z omejevanjem pretirane urbanizacije, ko le ta ni v interesu večjega blagostanja tudi v ekološko-bivanjskem smislu.

Občina Tolmin bo za uresničitev razvojnih ciljev izvajala prostorsko politiko z naslednjimi globalnimi ukrepi:

- sprememba in uskladitev strategije gospodarskega, socialnega in prostorskega razvoja z novimi razvojnimi cilji občine in novo zakonodajo,
- priprava programa izdelave in sprejetja izvedbene prostorske dokumentacije, izvedbenih načrtov vključenih v NRP
- ustanovitev sklada oz. posebnega pod-računa za pripravo in urejanje stavbnih zemljišč,
- izdelava plana virov financiranja priprave in urejanja stavbnih zemljišč,
- izdelava in izvajanje letnih planov priprave in komunalnega opremljanja stavbnih zemljišč,
- izdelava programov olajšav za privabljanja naložb za odpiranje novih, visoko tehnološko in izobrazbeno zahtevnejših delovnih mest v storitvenih dejavnosti, ki obenem izpolnjujejo zahtevne okolje varstvene pogoje. (Ponudba komunalno opremljenih zemljišč po konkurenčnih cenah, regresiranje obresti za kredite, ki jih gospodarske družbe in podjetniki najamejo za pripravo in urejanje stavbnih zemljišč, gradnjo poslovnih objektov in predvsem nakup tehnološko najnaprednejše opreme),
- izdelava urbanistične dokumentacije in pridobitev upravnih dovoljenj za posege v prostor, ki so vitalnega pomena za razvoj občine,
- natančneje definirati dejavnosti, ki jih je potrebno razvijati za krepitev turistične ponudbe in zagotavljanje rentabilnosti teh dejavnosti,
- opredelitev prostorskih pogojev za razvoj naselij in turistično-storitvenih con med turističnimi točkami in naselji,
- lokacijsko opredeliti posamezne dejavnosti in določiti pogoje za posege v prostor po posameznih območjih, glede na njihovo ekološko ranljivost ter pomembnost prostora glede na lego in morebitno konfliktnost posameznih rab, ki se bo z razvojem kraja in zlasti turističnih dejavnosti nedvomno izrazila, ter
- sprejeti strategijo omejevanja nezaželenega, pretiranega priseljevanja, ki ni vezano na zaposlitvene možnosti v občini in v posameznih naseljih.

VIRI IN LITERATURA:

1. AJPES: Kazalniki gospodarskih družb, zavodov in samostojnih podjetji v občini Kočevje (1999, 2000, 2005, 2008, 2009 in 2010).
2. IBON Bonitete poslovanja za družbe in s.p. 2008/I, 2009 in 2010.
3. Janja Pečar: Izbrani socio-ekonomski kazalniki po regijah. Ljubljana: UMAR, 2003.
4. Janja Pečar: Regije 2005 - Izbrani socio-ekonomski kazalniki po regijah. Ljubljana: UMAR, 2005.
5. Janja Pečar: Regije 2006 - Izbrani socio-ekonomski kazalniki po regijah. Ljubljana: UMAR, 2006.
6. Janja Pečar: Regije 2008 - izbrani socio-ekonomski kazalniki po regijah. Ljubljana: UMAR, 2008.
7. Janja Pečar: Poslovanje gospodarskih družb v letih 2008 in 2009 - regionalni pregled. Ljubljana: UMAR, januar 2011.
8. Statistični urad Republike Slovenije, Popis prebivalstva 2002.
9. Statistični urad Republike Slovenije, Statistična baza podatkov.
10. Velikonja Peter: Strokovne podlage za izdelavo prostorskih planov občin in demografsko ekonomskih osnov razvoja občin: Ajdovščina, Idrija, Cerklje, Logatec, Tolmin, Šempeter-Vrtojba, Kobarid, Vipava, Komen, Domžale, Brežice, Žiri, Ivančna Gorica, Litija, Nova Gorica, Renče-Vogrsko, Kamnik, Ravne na Koroškem, Loška dolina, Postojna, Sežana, Miren-Kostanjevica, Moravče, Trbovlje, Kanal ob Soči, Ravne na Koroškem, Dobrova-Polhov Gradec, Izola, Koper, Kočevje; od 1976-2011.

PRILOGE:

- Tabela 1: Kazalniki uspešnosti poslovanja gospodarskih družb v opazovanih občinah leta 2002.
- Tabela 2-1: Kazalniki uspešnosti poslovanja gospodarskih družb v opazovanih občinah leta 2004.
- Tabela 2-2: Kazalniki uspešnosti poslovanja gospodarskih družb v opazovanih občinah leta 2005.
- Tabela 2-3: Kazalniki uspešnosti poslovanja gospodarskih družb v opazovanih občinah leta 2006.
- Tabela 2-4: Kazalniki uspešnosti poslovanja gospodarskih družb v opazovanih občinah leta 2007.
- Tabela 2-5: Kazalniki uspešnosti poslovanja gospodarskih družb v opazovanih občinah leta 2008.
- Tabela 2-6: Kazalniki uspešnosti poslovanja gospodarskih družb v opazovanih občinah leta 2009.

- Tabela 3: Analiza rezultatov poslovanja gospodarskih družb po gospodarskih dejavnostih v občini Tolmin leta 2000.
- Tabela 4: Analiza rezultatov poslovanja gospodarskih družb po sektorjih v občini Tolmin leta 2000.
- Tabela 5: Lestvica - Ocena gospodarske uspešnosti gospodarskih dejavnosti v občini Tolmin leta 2000.
- Tabela 6: Analiza rezultatov poslovanja gospodarskih družb po gospodarskih dejavnostih v občini Tolmin leta 2010.
- Tabela 7: Analiza rezultatov poslovanja gospodarskih družb po sektorjih v občini Tolmin leta 2010.
- Tabela 8: Lestvica - Ocena gospodarske uspešnosti gospodarskih dejavnosti v občini Tolmin leta 2010.

